

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA EKONOMICKÁ

Diplomová práce

Mezinárodní měnové a finanční instituce a rozvojový svět

International monetary and financial organisations and developing world

Bc. Vít Švehla

Plzeň 2014

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta ekonomická

Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Vít ŠVEHLA**
Osobní číslo: **K11N0187P**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika a management**
Název tématu: **Mezinárodní měnové a finanční instituce a rozvojový svět**
Zadávací katedra: **Katedra financí a účetnictví**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Charakterizujte mezinárodní měnové a finanční instituce a jejich historii.
2. Zhodnoťte význam těchto institucí v současnosti a proveďte komparaci aktuálně prezentovaných názorů na jejich fungování.
3. Analyzujte vývoj finančních toků mezi těmito institucemi a ČR.
4. Pomocí dotazníkového šetření zjistěte názory na význam a úlohu těchto institucí v současnosti.

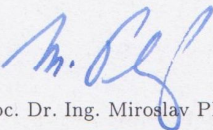

Rozsah grafických prací: neuveden
Rozsah pracovní zprávy: 60 - 80 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

- **HOLMAN, Robert.** *Ekonomie*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-006-5
- **JENÍČEK, Vladimír; FOLTÝN, Jaroslav.** *Globální problémy světa v ekonomických souvislostech*. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-326-4
- **KUNEŠOVÁ, Hana; CIHELKOVÁ, Eva.** *Světová ekonomika: Nové jevy a perspektivy*. Praha: C. H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-455-4

Vedoucí diplomové práce: Ing. Pavlína Hejduková, Ph.D.
Katedra financí a účetnictví

Datum zadání diplomové práce: 1. června 2013
Termín odevzdání diplomové práce: 6. prosince 2013

Doc. Dr. Ing. Miroslav Plevný
děkan

Prof. Ing. Lilia Dvořáková, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 1. června 2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma

„Mezinárodní měnové a finanční instituce a rozvojový svět“

vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

V Plzni, dne

.....

podpis autora

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucí mé diplomové práce, paní Ing. Pavlíně Hejdukové, Ph.D., za její cenné a užitečné rady, ochotu a trpělivost při vedení mé práce a současně za její aktivní pomoc a inspiraci při provádění mého výzkumu.

Současně bych rád poděkoval všem 106 respondentům dotazníkového šetření zaměřeného na zjištění názoru na význam a úlohu Světové banky a Mezinárodního měnového fondu v současnosti. Jejich odpovědi mi poskytly cenné informace a zajímavý pohled na danou problematiku.

Obsah

ÚVOD	7
1 MEZINÁRODNÍ MĚNOVÉ A FINANČNÍ INSTITUCE, JEJICH HISTORIE A ROZVOJOVÉ ZEMĚ.....	8
1.1 Vznik Bretton-Woodských organizací.....	8
1.2 Světová banka.....	9
1.2.1 Historie Světové banky.....	11
1.2.2 Organizační struktura Světové banky.....	13
1.2.3 Činnost Světové banky	14
1.2.4 Cíle Světové banky.....	15
1.2.5 Projektový cyklus Světové banky	15
1.3 Mezinárodní měnový fond	16
1.3.1 Historie Mezinárodního měnového fondu	16
1.3.2 Cíle Mezinárodního měnového fondu	17
1.3.3 Povinnosti a práva členů Mezinárodního měnového fondu.....	18
1.3.4 Organizační struktura Mezinárodního měnového fondu	19
1.3.5 Nová forma Mezinárodního měnového fondu	20
1.4 Další mezinárodní instituce	20
1.5 Rozvojové země.....	26
1.5.1 Charakteristika rozvojových zemí.....	29
1.5.2 Rozvojové země a Bretton-Woodské organizace.....	30
1.5.3 Rozvojové země a Česká republika.....	33
1.6 Zajímavosti.....	35
2 MEZINÁRODNÍ MĚNOVÉ A FINANČNÍ INSTITUCE V SOUČASNOSTI A AKTUÁLNĚ PREZENTOVANÉ NÁZORY NA JEJICH FUNGOVÁNÍ	37
2.1 Kritika fungování mezinárodních měnových a finančních institucí.....	38
2.2 Kritika Mezinárodního měnového fondu	39

2.3 Kritika Světové banky	42
2.4 Komparace aktuálně prezentovaných názorů na fungování mezinárodních institucí	44
3 ANALÝZA VÝVOJE FINANČNÍCH TOKŮ MEZI SVĚTOVOU BANKOU, MMF A ČESKOU REPUBLIKOU	46
3.1 Finanční toky mezi Mezinárodním měnovým fondem a Českou republikou	46
3.1.1 Členská kvóta	48
3.1.2 Technická pomoc.....	49
3.1.3 Půjčky České republiky Mezinárodnímu měnovému fondu.....	50
3.2 Finanční toky mezi Světovou bankou a Českou republikou	50
3.2.1 Finanční toky mezi IFC a Českou republikou.....	58
3.2.2 Finanční toky MIGA do České republiky.....	58
3.2.3 Finanční toky z České republiky do Světové banky	59
4 ANALÝZA NÁZORŮ NA VÝZNAM A ÚLOHU SVĚTOVÉ BANKY A MMF V SOUČASNOSTI POMOCÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	62
4.1 Tvrzení	62
4.2 Výsledky výzkumu	63
4.2.1 Výsledky dotazníku - analýza názorů na význam a úlohu Světové banky a MMF v současnosti.....	63
4.3 Shrnutí a zhodnocení výsledků výzkumu.....	76
4.4 Doporučení pro Světovou banku a MMF:.....	78
5 ZÁVĚR	80
Seznam tabulek, obrázků a grafů	82
Seznam použitých symbolů a zkratek.....	84
Seznam použité literatury	86
Seznam příloh	93

ÚVOD

Mezinárodní měnové a finanční instituce existují již mnoho desetiletí a více či méně ovlivňovaly ekonomiku zemí po celém světě. Toto téma jsem si vybral, protože Světovou banku, Mezinárodní měnový fond a rozvojové země sledávám jako sice velmi obsáhlé téma, ale velice zajímavé pro studium. Druhým podnětem výběru tohoto tématu byl zájem o tyto instituce již při předmětu Finanční systém na Západočeské univerzitě v Plzni.

Teoretickou část této práce tvoří první dvě kapitoly zpracované dle dostupných tištěných i elektronických pramenů. První kapitola charakterizuje samotné mezinárodní měnové a finanční instituce (hlavně je zaměřena na Světovou banku a Mezinárodní měnový fond), je zde popsána historie, činnost a cíle těchto institucí. V této kapitole jsou rovněž obsaženy informace o dalších významných mezinárodních institucích. Na závěr kapitoly jsou zde charakterizovány rozvojové země a zajímavosti týkající se tématu této práce. Druhá kapitola práce analyzuje aktuálně prezentované názory na význam a fungování výše zmíněných institucí v současnosti a je zde provedena jejich komparace.

Praktickou část práce tvoří třetí a čtvrtá kapitola. V třetí kapitole práce analyzují finanční toky mezi Světovou bankou a Českou republikou (resp. dříve Československem) a Mezinárodním měnovým fondem a Českou republikou. Kapitola je zpracována dle dostupných dokumentů těchto organizací a jsou zde rovněž analyzovány dopady těchto finančních toků na Českou republiku. Čtvrtá kapitola si klade za cíl analyzovat názory na význam a činnost výše uvedených mezinárodních institucí v současnosti pomocí kvantitativního výzkumného dotazníku.

Hlavním cílem této práce je poskytnout teoretický přehled vývoje, role a činnosti mezinárodních měnových a finančních institucí v současnosti jako významných institucí schopných ovlivňovat ekonomiky různých zemí, srovnat aktuálně prezentované názory na jejich činnost, analyzovat dopady finančních toků mezi těmito institucemi a Českou republikou a také zjistit názory veřejnosti na význam a fungování těchto institucí v současnosti.

1 MEZINÁRODNÍ MĚNOVÉ A FINANČNÍ INSTITUCE, JEJICH HISTORIE A ROZVOJOVÉ ZEMĚ

Tato kapitola se zabývá vznikem mezinárodních měnových a finančních institucí, jejich historií a vývojem. Současně jsou zde jednotlivé instituce detailněji popsány z hlediska hlavních principů jejich fungování.

1.1 Vznik Bretton-Woodských organizací

Deprese 30. let 20. století a následná 2. světová válka způsobily takřka likvidaci mezinárodního obchodu, mezinárodní směny peněz a kapitálových toků. Nicméně již během 2. světové války si jednotlivé země začaly uvědomovat nutnost změny mezinárodních vztahů hlavně kvůli tomu, aby se celá světová ekonomika vyhnula sociálnímu a ekonomickému chaosu, který probíhal během války. V ekonomikách vyspělých zemí sílil vliv národních a prvních nadnárodních korporací, které byly výsledkem fúzí a přebírání slabších podniků silnějšími. V reakci na depresi 30. let převládal ve všech zemích ekonomický nacionalismus s následkem zvyšování cel, který jen dále omezoval možnosti ekonomického růstu. Toto bylo pro některé ekonomy jasným signálem, že ekonomika selhává a je třeba zvýšit úlohu státu a nastoupit keynesiánskou regulaci tržní ekonomiky. Zároveň došlo k měnové krizi a zlato přestalo pomalu hrát roli světových peněz, standard zlaté mince byl postupně nahrazován standardem zlatého slitku a ten pak standardem zlaté devizy (směnitelnosti zlata za dolar či libru). (Tuleja, Nezval, Majerová, 2006)

V té době se uskutečnily první pokusy o mezinárodní koordinaci v měnové oblasti, byla založena Banka pro mezinárodní platby. Tento pokus byl poté prohlouben právě jednáním Měnové a finanční konference Spojených národů v americkém městě Bretton Woods roku 1944. Zde se sešlo mnoho představitelů 44 zemí světa a byly zde vytvořeny organizace, které měly usměrňovat mezinárodní ekonomické vztahy. Vznikl tak Mezinárodní měnový fond (International Monetary Fund – IMF), Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (International Bank for Reconstruction and Development, později Světová banka) a v roce 1945 nahradila neúspěšnou Společnost národů nově vytvářená OSN. Zakládajícím členem Mezinárodního měnového fondu bylo i Československo, organizaci však roku 1954 opustilo, aby se k ní v roce 1990 opět připojilo. Česká republika je pak členem od roku 1993. (Židek, 2007) Původním posláním Světové banky byla obnova válkou zničených ekonomik, dlouhodobě pak podpora

hospodářského růstu a snižování chudoby, jak bude popsáno dále. A právě Mezinárodní měnový fond a Světová banka bývají označovány jako Bretton-Woodské organizace. (The World Bank, 1944)

1.2 Světová banka

Světová banka (World Bank, WB) byla založena roku 1944 na konferenci v Bretton Woods a její oficiální název zněl Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (IBRD). Spolu s Mezinárodním měnovým fondem, založeným téhož roku, jsou označovány jako Bretton-Woodské instituce. Na počátku svého fungování v roce 1946 měla 38 členů. V padesátých a šedesátých letech minulého století se jejich počet výrazně zvýšil, kdy mnoho bývalých kolonií získalo nezávislost a stalo se tak jejími členy. V současné době má 185 členů. Dnes patří k členům Světové banky většina zemí světa. Světová banka vytvořila nové instituce v rámci svého růstu, které se specializují na různé činnosti. Těchto institucí je celkem pět, a to:

- Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj – IBRD (International Bank for Reconstruction and Development). Tato instituce poskytuje úvěry a technickou pomoc na rozvoj středně bohatých zemí a úvěruschopných chudších zemí. Pro tuto činnost banka získává prostředky především prodejem vlastních obligací na mezinárodních kapitálových trzích. (Tuleja, Nezval, Majerová, 2006) Na tuto organizaci připadají asi tři čtvrtiny veškerých půjček Světové banky. Své prostředky získává instituce hlavně z mezinárodních kapitálových trhů. IBRD prodává své obligace a dluhopisové cenné papíry pojišťovnám, penzijním fondům, korporacím, bankám a jiným subjektům po celém světě. Úroková sazba, kterou IBRD účtuje svým klientům, odpovídá podmínkám, za nichž si banka sama půjčuje. Úvěry mají splatnost 15 až 20 let s možností tříletého nebo pětiletého odkladu splatnosti. Členské státy přispívají této organizaci, avšak tyto příjmy celkem činí přibližně 5 % jejich příjmů. U úvěrů Světové banky nikdy nedošlo k prodlení splátek. (Tuleja, Nezval, Majerová, 2006)
- Mezinárodní asociace pro rozvoj – IDA (International Development Association). Tato organizace významně podporuje poslání Světové banky – snižování chudoby. Poskytuje pomoc nejchudším zemím, kterým poskytuje bezúročné půjčky a další služby. Prostředky pro tuto činnost většinou pochází z příspěvků bohatších členských států, včetně několika rozvojových zemí.

(Tuleja, Nezval, Majerová, 2006) Kromě bezúročných půjček může IDA poskytovat i nenávratné granty – v současnosti probíhá velká debata o správném poměru mezi půjčkami a granty. Granty více nezadlužují rozvojové země, pro půjčky zase mluví argument, že jejich splátka je příjmem IDA, která tyto zdroje může dále poskytovat. Příjmem této organizace jsou příspěvky dárcovských zemí uskutečňované každé tři roky. Pokud by se tedy snížil podíl půjček, musely by se patřičně zvýšit členské příspěvky. (Ehl, Stojanov, Kotecký a kol. 2008) Mezinárodní asociace pro rozvoj byla založena roku 1960. Jejím cílem je půjčovat finance zemím, které si nejsou schopny půjčit peníze za běžných tržních podmínek. Půjčky IDA se podílejí na celkových půjčkách banky přibližně jednou čtvrtinou a na pokrytí administrativních nákladů příjemci půjčky hradí poplatek, který odpovídá méně než jednomu procentu vypůjčené sumy. Půjčky mívají splatnost přibližně od 35 let do 40 let s možností desetiletého odkladu splátek. Každé tři roky tato organizace doplňuje své příjmy mimo jiné i od svých dárců, mezi které patří státy jako Francie, Německo, Japonsko, Velká Británie, USA, Argentina, Botswana, Brazílie, Maďarsko, Korejská republika, Rusko, Turecko. Z výčtu je zřejmé, že těmito dárci jsou jak vyspělé země, tak i země, které kdysi bývaly příjemci půjček. (Tuleja, Nezval, Majerová, 2006)

- Mezinárodní finanční korporace – IFC (International Finance Corporation). Tato instituce financuje investice do soukromého sektoru a poskytuje technickou pomoc a konzultační služby vládám a podnikům. Poskytuje také úvěry a přímé investice na podnikatelské projekty v rozvojových zemích ve spolupráci se soukromými investory.
- Multilaterální agentura pro investiční záruky – MIGA (Multilateral Investment Guarantee Agency). Tato instituce podporuje zahraniční investice v rozvojových zemích pomocí garancí, kterými se zahraničním investorům zaručuje za ztráty, jež jsou způsobeny neobchodními riziky. Tato instituce rovněž poskytuje technickou pomoc ohledně šíření informací o investičních příležitostech.
- Mezinárodní centrum pro řešení investičních sporů – ICSID (International Centre for Settlement of Investment Disputes). Tato organizace má za úkol rozhodovat či urovnávat investiční spory mezi hostitelskou zemí a investory. (The World Bank, 2013)

V dnešní době se pod pojmem Světová banka myslí hlavně Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (IBRD) a Mezinárodní asociace pro rozvoj (IDA).

1.2.1 Historie Světové banky

V následujícím textu bude stručně popsána historie Světové banky v jednotlivých časových úsecích.

a) Období po založení Světové banky

Základním cílem IBRD v tomto období bylo převážně poskytnout pomoc zemím hlavně evropského kontinentu v jejich zotavení se z druhé světové války. Banka poskytovala půjčky a rozvojovou pomoc středně bohatým a chudším zemím zhruba za tržní úrokovou sazbu, nicméně s patnácti až dvacetiletou dobou splatnosti a tří až pětiletým odkladem. Celkově takto banka poskytla prostředky zhruba ve výši 500 mil. dolarů zemím jako je Francie, Nizozemsko či Dánsko. (Stavárek, 2003)

b) Období 50. – 60. let 20. století

V tomto období Světová banka poskytovala prostředky hlavně na jednotlivé projekty v průmyslu a infrastruktuře, často velmi rozsáhlého charakteru, které měly zajistit ekonomický růst, jenž měl automaticky přinést blahobyť všem vrstvám společnosti, a tím tak snížit chudobu. Boj proti chudobě nepatřil mezi její priority. Světová banka věřila, že zisky z růstu a mezinárodního obchodu protečou do všech vrstev rozvojových společností. Hospodářský růst se sice zvýšil, ovšem počet chudých lidí ve světě rostl, převážně na venkově, který nebyl růstem velkých center příliš zasažen. Zisky z růstu totiž většinou zůstaly v rukou bohaté elity a neprotekly do všech vrstev společnosti, čímž se ještě více prohlubovala společenská nerovnost. Světová banka byla rovněž kritizována za neekologičnost, centralismus a přehlížení nutných politicko-sociálních reforem. (Lindner, Strnad, 2006)

c) Období 70. let 20. století

Hospodářský růst z předešlého období chudým lidem v mnoha zemích nepomohl a jejich počet spíše stoupal. Nerovnost mezi chudými a bohatými se rovněž prohlubovala. Navíc se ve většině nově nezávislých zemí (bývalých koloniálních držav) začaly objevovat autoritářské vlády, které je opíraly o světové mocnosti ze západu či Ruska, které ovšem braly v potaz hlavně své zájmy, a to často vedlo k podpoře těchto

autoritářských režimů. Světová banka si byla vědoma neúspěchu industrializace, takže nyní jejím zájmem nebyl pouhý růst, ale především pomoc chudým. Symbolem její nové strategie se stal prezident banky McNamara, jehož prioritou bylo hlavně snížení chudoby. Světová banka se začala považovat za ochránce chudých. Strategie banky se tak změnila z podpory industrializace vedoucí k tomu, že by příjmy směřovaly i k chudým, na přímou podporu chudých. A vzhledem k tomu, že 70 % chudých žilo na venkově, soustředila se politika Světové banky hlavně na reformu zemědělství. K venkovské chudině patřili bezzemci, drobní soběstační rolníci a rolníci, kteří byli schopni vyrábět více zboží pro místní trhy. Hlavně tato skupina se stala cílovou pro Světovou banku, jelikož tato skupina měla produkovat více zboží pro místní trhy i pro export, a tím zlepšit venkovské podmínky. Tento přístup byl ovšem kritizován hlavně za cílení na rolníky produkující pro místní trhy a tedy za neschopnost pomoci těm opravdu nejchudším. Situace bezzemků a soběstačných rolníků se nijak nezlepšila. Rovněž byla kritizována nízká účast místních obyvatel na pomoci. V tomto období se počty chudých celosvětově nijak nesnížily. (Lindner, Strnad, 2006)

d) Období 80. let 20 století

V tomto období nastala 1. ropná krize, kvůli které ubylo investic v průmyslových zemích. Druhá ropná krize zasáhla hlavně nepřipravené chudé státy, a tak země především v Latinské Americe se prudce zadlužovaly. Aby nyní rozvojové země dostaly nové úvěry od Světové banky, musely splnit programy strukturálního přizpůsobení (Structural Adjustment Programs – SAP), které s sebou ovšem nesly nutnost snížení veřejných výdajů – ve zdravotnictví, školství, rušení dotovaných potravin apod. Světová banka si tedy protiččila ve svých cílech. Chudoba, jakožto vnitřní problém zemí, se v tomto období vytratila z centra zájmu Světové banky. Přijaté mechanismy v 70. letech se zrušily a banka opět praktikovala politiku z 50. a 60. let, tedy politiku hospodářského růstu v liberálních ekonomikách, který měl automaticky snížit chudobu. V tomto období se ve většině přizpůsobujících zemí zhoršily lidské indikátory, v Latinské Americe a v Africe vzrostla chudoba, snížily se veřejné výdaje a zadlužení rozvojových zemí se nesnížilo. Výjimku tvořilo jen pár zemí, například Indonésie, která ukazovala, že růst chudoby nebyl nutný při zvolení ohleduplnějších politik. (Lindner, Strnad, 2006)

e) Období 90. let 20. století

Do 90. let si Světová banka dala předsevzetí zmrazit počty chudých v Africe, v jiných regionech je dokonce snížit. Lze konstatovat, že toto předsevzetí splněno nebylo. Světová banka vyslyšela hlasy kritiků a své úvěry začala podmiňovat jak ekonomickými reformami, tak i politickými – jako například dobré vládnutí, boj s korupcí nebo dodržování lidských práv. Světová banka přišla na nové možnosti, jak se vypořádat s chudobou, a tak vzniklo několik programů, kde hlavní aspekty měly být ty sociální, nikoliv makroekonomické. Prvním z nich byl program Social Dimension of Adjustment (SDA), který měl za úkol podpořit ekonomický růst s ohledem na sociální situaci těch, na něž je cílen. Dále vznikly tzv. Country Assistance Strategies (CAS), což byly případové studie o jednotlivých zemích, které bance pomohly lépe reagovat na kulturu a tradice konkrétního státu. V roce 1999 vznikl program Comprehensive Development Framework (CDF), který se soustředí na jednu konkrétní zemi a spolupráce s ní probíhá na základě dobrovolnosti. Světová banka rovněž nepodmiňuje poskytnutí prostředků doslovným plněním svých požadavků. Od roku 1999 rovněž vznikla nejnovější strategie Světové banky, tzv. Poverty Reduction Strategy Papers (PRSP), tedy strategické dokumenty snížení chudoby, které by měly být nástrojem k dosažení cílů stanovených na Summitu tisíciletí. Stručně tyto programy probíhají tak, že národní vláda daného státu vytvoří plán na snížení chudoby, který obsahuje analýzu současné situace a navrhne řešení a způsoby implementace. Tento dokument pak předloží Světové bance a Mezinárodnímu měnovému fondu, které rozhodnou, zda projekt podpoří. Pokud ano, odpustí věřitelé zemi část dluhu nebo země dostane nový úvěr. Zbytek dluhu je pak odpuštěn po úspěšné implementaci. PRSP se liší od starších programů hlavně tím, že je vypracovávají přímo země, které je budou používat. Účastní se jich rovněž občanská sdružení a soukromý sektor a jejich prioritou je snížení chudoby. Každoročně se také hodnotí dosažené výsledky. (Lindner, Strnad, 2006)

1.2.2 Organizační struktura Světové banky

Světová banka je vlastněna členskými zeměmi, jejichž stanoviska zastupuje Rada guvernérů a Rada výkonných ředitelů se sídlem ve Washingtonu. Za celkové řízení banky pak zodpovídá prezident.

Rada guvernérů se skládá většinou z ministrů financí či plánování. Tito členové se každý rok na podzim setkávají na Výročním zasedání Světové banky, aby zde

rozhodovali o strategických otázkách, přijímali nové členy, rozhodovali o pozastavení členství, rozhodovali o změnách v základním kapitálu, určovali rozdělení čistých výnosů, schvalovali účetní závěrku a rozpočty.

Rada výkonných ředitelů je správní rada, je výkonným orgánem a je představována zástupci jednotlivých států. Rada se schází zpravidla denně a projednává důležité dokumenty Světové banky a její provoz. Nejméně dvakrát týdně pak Rada schvaluje strategické dokumenty, administrativní rozpočet, operativní politiky, postupy a pravidla Světové banky a také poskytování úvěrů, půjček, technické pomoci a záruk. Členské země jsou rozčleněny do 25 konstituencí a při hlasování pak vystupují jako jeden celek. Konstituce se tvoří dobrovolně a v současné době má osm zemí (včetně pěti největších) své konstituce a ostatní země jsou spojeny do zbylých 17 konstituencí. Hlasovací síla každé konstituce je odvozena od hlasovacích práv jejich členů. Česká republika je součástí belgické konstituce. (Tuleja, Nezval, Majerová, 2006)

Prezidentem Světové banky byl do 1. července 2012 Robert B. Zoellick a od této doby je jím Jim Yong Kim. Prezident je volen na pětileté období, které se může opakovat. Prezident Světové banky je zároveň předsedou Rady výkonných ředitelů. (The World Bank, 2013)

1.2.3 Činnost Světové banky

Světová banka není bankou v pravém slova smyslu, ale poskytuje úvěry a půjčky zemím, které jsou jejími členy. Banka se zaměřuje na pomoc hlavně nejchudším zemím prostřednictvím těchto činností:

- podporuje a rozvíjí soukromé podnikání,
- zasazuje se o ochranu životního prostředí a rozvoj infrastruktury,
- investuje do lidského zdraví a vzdělání,
- snaží se vytvářet a podporovat stabilní makroekonomické prostředí pro investice – pomocí garancí Světové banky, kde se poté investoři nebojí investovat do dané země,
- snaží se snižovat chudobu pomocí sociálního rozvoje, integrace, vytvářením institucí a podporou udržitelného ekonomického růstu. (The World Bank, 2013)

1.2.4 Cíle Světové banky

Světová banka si v roce 2000 stanovila následující cíle na snížení chudoby do roku 2015. Tyto cíle nesou název Rozvojové cíle tisíciletí a byly přijaté představiteli všech členských států OSN na tzv. Summitu tisíciletí. (Jeniček, Foltýn, 2010)

Tyto cíle jsou následovné:

- snížit o polovinu počet lidí žijících v extrémní chudobě (žijících za méně než 1 dolar denně),
- zajistit všeobecné základní vzdělání,
- odstranit do roku 2005 nerovnost v základním a středním vzdělání z důvodu pohlaví,
- o dvě třetiny snížit úmrtnost dětí a kojenců,
- do roku 2005 uskutečnit v každé zemi strategie udržitelného rozvoje tak, aby se do roku 2015 odvrátila hrozba ztráty ekologických zdrojů (Kunešová, Cihelková, 2006),
- zlepšit zdravotní stav matek – o tři čtvrtiny snížit mateřskou úmrtnost při porodu,
- potírat HIV/AIDS, malárii a další choroby,
- posilovat světové partnerství pro rozvoj – zpřístupnění trhů, odpuštění dluhů a rozvojová pomoc. (The World Bank, 2013)

1.2.5 Projektový cyklus Světové banky

Projektovým cyklem je nazýván každý projekt Světové banky a probíhá v těchto krocích:

Krok 1 – Identifikace: Tato fáze trvá přibližně rok až dva a je zaměřena hlavně na samotný výběr projektu. Takovýmto projektem se rozumí projekt, který má prioritu a je v zájmu Světové banky.

Krok 2 – Příprava: Tento krok probíhá následně po dohodě s danou zemí. Jsou zde posuzována veškerá specifika projektu a hodnotí se záměr projektu. Po tomto hodnocení je vybrána metoda, s jejíž pomocí bude nejlépe dosaženo cíle projektu. Obvykle tento krok trvá v rozmezí jednoho roku až tří let.

Krok 3 – Ocenění: V této fázi, která následuje po přípravě projektu, dochází k posouzení všech ekonomických, technických a jiných aspektů projektu. Posouzené skutečnosti jsou posléze popsány v posuzující zprávě. Tento krok trvá přibližně 4 měsíce.

Krok 4 – Projednávání a schválení: Tento krok nastává po vydání posuzující zprávy a Světová banka projednává projekt s danou zemí. V tomto kroku je stanoven časový harmonogram projektu a rovněž celkový realizační plán. Po schválení tohoto plánu dochází k podepsání smlouvy mezi Světovou bankou a danou zemí. Obvyklé trvání toho kroku je asi jeden až dva měsíce.

Krok 5 – Realizace a dohled: Poté, co Světová banka podepíše smlouvy s danou zemí, tato země již může čerpat dané prostředky, ať už se jedná o finanční pomoc či jiný druh pomoci. Zájmem Světové banky je hladký průběh těchto operací, tudíž na celý proces dohlíží. Přibližné trvání tohoto kroku je 6 let.

Krok 6 – Vyhodnocení: Toto je poslední krok projektového cyklu, prováděný s cílem vyhodnocení výsledků a dopadu daného projektu. Zjišťuje se, zda bylo dosaženo daného cíle. Toto vyhodnocení trvá přibližně půl roku. (The World Bank, 2013)

1.3 Mezinárodní měnový fond

Mezinárodní měnový fond (International Monetary Fund, IMF) je mezinárodní měnová a finanční instituce ustanovená jako specializovaná organizace OSN, která má za úkol regulovat platební vazby mezi členy a poskytovat jim úvěry na určené účely. Dohoda o jeho založení byla podepsána v roce 1944, v platnost vstoupila roku 1945 a první finanční operace zahájil fond roku 1947.

1.3.1 Historie Mezinárodního měnového fondu

a) léta 1945 – 1960: Během 10 let po založení Mezinárodního měnového fondu (dále MMF) se této instituci ne zcela dobře dařilo plnit Články dohody (podpora mezinárodní měnové spolupráce, vyvážený růst mezinárodního obchodu, devizová stabilita apod.). Poválečná situace nevytvářela příznivé podmínky pro rozšiřování konvertibility měn. Situace se změnila až v roce 1952, kdy byly zavedeny podmínky poskytování úvěrů členských zemí, jejichž podoba setrvala dodnes.

b) léta 1961 – 1970: V tomto období bylo zavedeno nové rezervní aktivum – SDR (Special drawing rights), které mělo doplnit nepostačující zlaté a dolarové rezervy. SDR je oceněno za použití koše měn, do kterého jsou od roku 1981 zahrnuty měny Francie, Německa, Japonska, Spojených států amerických a Velké Británie. (Stavárek, 2006)

c) léta 1971 – 1980: V tomto období začal Mezinárodní měnový fond masivně poskytovat úvěry svým nejhudším členům. Toto desetiletí bylo rovněž poznamenáno světovými ropnými krizemi, což rovněž vedlo k rozšíření úvěrové činnosti fondu. V souvislosti s ropnými krizemi vytvořil Mezinárodní měnový fond ve snaze pomoci nejhůře postiženým zemím speciální formy úvěrové pomoci na úhradu vyšších nákladů ropy – tzv. Oil Facility.

d) léta 1981 – 1990: Toto období zaznamenalo další nárůst objemu úvěrové činnosti Mezinárodního měnového fondu, která byla převážně financována z vypůjčených zdrojů. MMF také přišel s významnou inovací, která se používá dodnes, „*začal vystupovat jako aktivní partner při jednání mezi dlužníky a věřitelskými komerčními bankami*“ (Stavárek, Liška, 2003, s. 25), neboli dlužnické země přijmou podmínky stabilizačního programu dohodnutého s MMF a poté se věřitelské banky dohodnou s dlužníkem na změkčení podmínek splácení dluhu.

e) léta 1991 – 2000: Po rozpadu Sovětského svazu zavedl MMF přechodné úvěrové produkty na podporu těchto transformujících se ekonomik. Těmto zemím MMF poskytoval technickou pomoc v oblasti strukturálních a ekonomických reforem a finanční pomoc. Tato pomoc byla nutná ve snaze pomoci těmto ekonomikám k dosažení liberalizace cen a zahraničního obchodu. Roku 1993 zavedl MMF speciální úvěr pro Rusko a bývalé země Sovětského svazu – tzv. Transformation Facility. (Stavárek, Liška, 2003)

1.3.2 Cíle Mezinárodního měnového fondu

V základním dokumentu Mezinárodního měnového fondu – Články dohody, byly stanoveny tyto cíle:

- napomáhat rozvoji světového obchodu – hlavně pomocí odstraňování devizových omezení a tvoření možností k zavedení směnitelnosti měn v mezinárodním platebním styku,
- udržovat stabilitu devizových kurzů a zabraňovat jejich prudkým výkyvům,

- poskytovat členským zemím devizové úvěry – pomoci s obtížemi s jejich platební bilancí,
- poskytovat konzultace, a tím podporovat mezinárodní spolupráci ohledně měnových otázek,
- podporovat rozvoj výrobních zdrojů členských zemí, a tím přispívat k růstu a rozvoji mezinárodního obchodu,
- zkracovat a zmírňovat nerovnováhu v platebních bilancích členských zemí. (IMF, 2013)

Za dobu svého fungování se samozřejmě měnila světová ekonomika, a tak Mezinárodní měnový fond ještě připojil další tři cíle:

- informační, výzkumná a poradenská činnost,
- vytváření prostředků mezinárodní likvidity,
- regulace zahraniční zadluženosti. (Tuleja, Nezval, Majerová, 2006)

1.3.3 Povinnosti a práva členů Mezinárodního měnového fondu

Každý člen Mezinárodního měnového fondu má své práva, ale také povinnosti. Základní práva jsou čerpání úvěrů za výhodnějších podmínek než na mezinárodním trhu, právo aktivního působení na mezinárodní měnový systém, získání přehledu o zadluženosti ostatních členů a užívání poradenské činnosti od MMF.

Povinnosti členů jsou – poskytování informací o stavu ekonomiky, splacení členské kvóty, placení úvěru včetně poplatků a úroků. Dále členské země musí vytvářet předpoklady pro růst HDP, udržovat stabilní cenovou hladinu, usilovat o směnitelnost měn pro transakce v rámci platební bilance a v neposlední řadě respektovat doporučení MMF v oblasti platební bilance.

V současné době má Mezinárodní měnový fond 188 členů a každému z nich je přidělen členský podíl neboli členská kvóta. Výše členské kvóty vychází z ekonomického potenciálu každé země (HDP, stupně zapojení do mezinárodního obchodu, výše devizových rezerv, atd.) Tři čtvrtiny kvóty musí být zaplacené v měně dané země a jedna čtvrtina v devizách. Podle výše kvóty pak je odvozován rozsah úvěrů, které může členský stát čerpat, váha hlasovacího práva a výše přidělovaného objemu SDR. Čím vyšší je tedy členská kvóta, tím vyšší je pak počet hlasů, tedy jsou zvýhodněny kapitálově silnější země, které pak řídí MMF. (Tuleja, Nezval, Majerová, 2006)

1.3.4 Organizační struktura Mezinárodního měnového fondu

Mezi hlavní orgány Mezinárodního měnového fondu patří Sbor guvernérů, Výkonný výbor, generální ředitel, Prozatímní výbor a Výbor pro rozvoj.

Nejvyšším orgánem je Sbor guvernérů. Ten rozhoduje o přijetí či vyloučení členů, o výši členských kvót, emisí a volí výkonné ředitele. Oficiálním představitelem každé členské země v MMF bývá většinou guvernér centrální banky. Guvernérem MMF za Českou republiku je guvernér České národní banky Miroslav Singer. (MFCR, 2012)

Výkonný výbor tvoří 24 výkonných ředitelů. Výbor rozhoduje o běžných činnostech MMF a volí generálního ředitele. Generální ředitel se zabývá administrativní činností aparátu MMF. Současnou generální ředitelkou je Christine Lagardeová, která nahradila ve funkci aférami nechvalně proslulého Dominique Strausse-Kahna. (IMF, 2012) Prozatímní výbor se zabývá fungováním mezinárodního měnového systému. Výbor pro rozvoj se zabývá rozvojovými zeměmi. Oba tyto výbory rovněž vykonávají poradenskou činnost.

Pro své fungování získává MMF prostředky nejen z členských kvót, ale může je získávat také pomocí půjček od 25 členských zemí na základě Všeobecné dohody o půjčce, nebo pomocí půjček na základě dvoustranných dohod mezi členskou zemí a Bankou pro mezinárodní platby.

Tyto prostředky se mohou proměnit v úvěry MMF, jejichž podmínky mohou být následující:

- rezervní tranše do výše 25 % členské kvóty,
- úvěrová tranše, která je čerpána ve čtyřech částech až do výše 25 % členské kvóty, přičemž čerpání je vázáno na prokázání nerovnováhy v platební bilanci,
- rozšířená úvěrová facility čerpána až do výše 100 % členské kvóty se splatností do sedmi let a poskytovaná také v případě nerovnováhy platební bilance,
- kompenzační a kontingenční úvěr s možností čerpání do výše 122 % členské kvóty, například v případě snížení cen exportovaných surovin či neúrodě,
- rozšířená strukturální vyrovnávací facility, která je podmíněna předložením ozdravného programu a je čerpána ekonomikami s nejnižší úrovní,
- systémová transformační ekonomika vytvořená pro potřeby transformujících se ekonomik,

- doplňková rezervní facilitata, která je čerpána při náhlých propadech, například finančních krizích,
- kontingenční úvěrová linka, jejímž cílem je bojovat proti šíření krize z okolních zemí. (Tuleja, Nezval, Majerová, 2006)

1.3.5 Nová forma Mezinárodního měnového fondu

V dřívějších dobách byl MMF velice uzavřenou institucí. Vzhledem k tomu, že panoval názor, že právě nedostatečná transparentnost činnosti MMF přispěla ke krizím v 90. letech 20. století, Mezinárodní měnový fond se pokouší napravit tento nedostatek. Veřejnost byla informována o činnosti MMF jen velice omezeně. Již v roce 1948 byla přesunuta odpovědnost za jednání s národními vládami na pracovníky MMF, což vytvořilo jakousi pomyslnou zeď mezi Výkonnou radou a informacemi z členských zemí. Ani do 80. let 20. století nebyla transparentnost MMF na pořadu dne. MMF sám sebe považoval za instituci, která je odpovědná pouze členským vládám a veřejnosti nemusí sdělovat nic. Až na počátku 80. let 20. století byl zřízen odbor pro vnější vztahy, který přispěl k lepšímu vnímání veřejností. MMF rovněž rozšířil počet svých publikací pro veřejnost a posílil vztahy s médii. Ovšem stále zůstávala komunikace s veřejností jaksí omezena. Až roku 1987 s nástupem Camdeusse do funkce ředitele se situace zlepšila. K radikálním změnám pak dochází v 90. letech 20. století, hlavně díky dalšímu zintenzivnění publikační činnosti a také pomocí webových stránek www.imf.org. V následujících letech byly zveřejňovány další materiály, četné tiskové zprávy, prohlášení managementu, politické dokumenty a tzv. Public Information Notice, neboli publikace shrnující jednání Výkonné rady. V roce 1999 pak došlo k rozhodnutí publikovat zprávy o konzultacích MMF a jednotlivých zemí o daných projektech, dokumenty ohledně žádostí o finanční pomoc při hodnocení finanční stability a další dokumenty. (Sedláček, 2008)

1.4 Další mezinárodní instituce

V této části práce budou stručně představeny další významné mezinárodní finanční instituce.

Světová obchodní organizace

Světová obchodní organizace je nástupnickou organizací dohody GATT (General Agreement of Tariffs and Trade, Mezinárodní dohoda o clech a obchodu). GATT

nebyla organizací, ale pouze mnohostrannou dohodou, což mělo za následky legislativní a procedurální problémy, a proto vznikla Světová obchodní organizace (WTO, World Trade Organisation). Začala působit 1. ledna 1995 a měla 152 zakládajících členů.

Společně s Mezinárodním měnovým fondem a Světovou bankou je Světová obchodní organizace organizací ovlivňující mezinárodní obchod a světovou ekonomiku. Jejimi cíli jsou odstraňování všech forem protekcionismu a diskriminačních opatření, zvyšování životní úrovně a příjmu při plné zaměstnanosti, rozšiřujícím se objemu produkce a optimálním využití zdrojů, dále liberalizace služeb, teorie udržitelného rozvoje, ochrana životního prostředí a také zvyšování podílu rozvojových ekonomik na mezinárodním obchodu. (World Trade Organisation, 2012)

Orgány WTO

- nejvyšším orgánem Světové obchodní organizace je Konference ministrů. Tato konference se schází jednou za dva roky. Rozhoduje hlavně o otázkách týkajících se mnohostranných obchodních dohod,
- generální rada řídí Světovou obchodní organizaci v období mezi konferencemi, skládá se z představitelů jednotlivých členských zemí. Má v podstatě stejné pravomoci jako Konference ministrů.
- sekretariát - poskytuje administrativní a technické zázemí výše zmíněným orgánům. V čele sekretariátu stojí generální ředitel Světové obchodní organizace, který je volený členy sekretariátu na 4 roky. (Stoll, Schorkopf, 2005)

Různými oblastmi obchodu se zabývají pracovní orgány, jako jsou např. Rada pro obchod se zbožím, Rada pro obchod se službami, Rada pro obchodní aspekty práv k duševnímu vlastnictví. Výkonnými orgány jsou jednotlivé výbory a pracovní skupiny, které se zabývají jednotlivými specializovanými částmi obchodu.

Evropská investiční banka

Evropská investiční banka byla založena roku 1958 na základě Římských smluv jako finanční instituce Evropského hospodářského společenství. Její sídlo se nachází v Lucemburku. Je vlastněna všemi členskými státy Evropské unie. Peníze získává z kapitálových trhů, poskytuje nízkou úročené úvěry s cílem zvýšit kvalitu infrastruktury, životního prostředí v Evropské unii, ale i v jiných zemích. Finanční prostředky jsou většinou půjčovány za výhodných podmínek na projekty, které sledují politické cíle

Evropské unie. Je to nezisková banka. Své úvěry poskytuje za úrokovou sazbu, jež se téměř rovná sazbě, za kterou si prostředky sama půjčuje.

Poskytuje služby, jako jsou půjčky (veřejnému i soukromému sektoru na různé investiční projekty, a to hlavně velkým společnostem, samosprávným celkům, apod.), technickou pomoc (je schopná poskytnout tým ekonomů či jiných odborníků), záruky (například pro banky, leasingové společnosti, garanční instituce apod.) či rizikový kapitál.

Celkem 90 % celkových půjček je určeno na projekty realizované v Evropské unii. Systém realizace půjček je stanoven na základě 6 hlavních cílů, kterými jsou:

- soudržnost a konvergence,
- podpora malých a středních podniků,
- environmentální udržitelnost,
- realizace iniciativy Inovace 2010,
- rozvoj transevropských dopravních a energetických sítí,
- udržitelnost, konkurenceschopná a spolehlivá energetika.

Kromě zemí Evropské unie tato banka rovněž podporuje rozvojovou politiku EU a politiku spolupráce EU v partnerských zemích, a to hlavně v oblastech jižní a východní Evropy, zemích Středomoří, Rusku, Africe, Karibské oblasti a Tichomoří, Asii a Latinské Americe. (Europa.eu, 2013)

Evropská banka pro obnovu a rozvoj

Evropská banka pro obnovu a rozvoj byla založena roku 1991 a jejím sídlem je Londýn. Tato banka je určena pro pomoc transformujícím se zemím střední a východní Evropy a zemím bývalého východního bloku při jejich přechodu na tržní ekonomiku. Své finanční operace zajišťuje ve 34 zemích napříč Evropou, střední Asií a jižním a východním Středomořím. Tato banka je financována 64 zeměmi a dvěma mezivládními organizacemi (Evropské společenství a Evropská investiční banka). Každý z projektů je přizpůsoben potřebám klienta v konkrétní situaci jednotlivé země, regionu a odvětví. Přímé investice se pohybují v rozpětí 5 milionů eur až 230 milionů eur. V čele Evropské banky pro obnovu a rozvoj je prezident, jímž je v současné době pan Suma Chakrabarti. Česká republika měla zde rovněž své významné zastoupení, a to

v podobě Jana Fischera coby viceprezidenta Evropské banky pro obnovu a rozvoj, avšak v roce 2012 tuto pozici opustil v souvislosti se svou prezidentskou kandidaturou v ČR. (MFČR, EBRD, 2013, 2013)

Asijská rozvojová banka

Asijská rozvojová banka byla založena 22. srpna roku 1966 za účelem podpory ekonomického růstu a rozvoje asijských zemí. Její sídlo se nachází v Manile na Filipínách. Zakládajících členů bylo 31, v současné době se jejich počet rozrostl na 67, z nichž 48 členů se nachází v Asii a Tichomoří a zbylých 19 mimo tuto oblast. Banka byla založena po vzoru Světové banky a má obdobný systém hlasování. Nejvyšším orgánem je Rada guvernérů a při jejích zasedáních se projednávají základní strategické priority fungování banky na další období. V současné době mají v této bance největší kapitál USA, Japonsko, Čína a Indie. Banka poskytuje investice do infrastruktury, zdravotnických služeb, finančních systémů a systémů veřejné správy, pomáhá národům připravit se na dopady změny klimatu či lépe spravovat jejich přírodní zdroje. Hlavní způsoby pomoci jsou úvěry, granty, politický dialog, technická pomoc a investice do vlastního kapitálu. (Ehl, Stojanov, Kotecký a kol., 2008)

Prezidentem Asijské rozvojové banky je v současné době Takehiko Nakao, dřívější náměstek ministra financí pro mezinárodní záležitosti na Ministerstvu financí Japonska. (Asian Development Bank, 2013)

Islámská rozvojová banka

Islámská rozvojová banka byla založena roku 1973 na Konferenci ministrů financí muslimských zemí, formálně začala působit roku 1975. Její sídlo se nachází v Saúdské Arábii, městě Džidda, druhém největším městě Saúdské Arábie. V současné době má banka 56 členů. Účelem banky je podporovat ekonomický rozvoj a sociální pokrok členských zemí a muslimských komunit jednotlivě, jakož i společně v souladu se zásadami islámského práva. Nejsilnějšími akcionáři banky jsou ropné státy Perského zálivu. Jelikož akcionáři banky nejsou žádné západní státy, nestala se cílem kampaně nevládních organizací za průhlednost a transparentnost svých projektů. I to je právě jeden z důvodů, proč o její činnosti není příliš mnoho informací. (Islamic Development Bank, 2013)

Africká rozvojová banka

Africká rozvojová banka byla založena roku 1964, působit začala v roce 1967. Původně měla sídlo ve městě Abudjan v Pobřeží Slonoviny, ovšem kvůli konfliktu v této zemi se sídlo roku 2003 přesunulo do Tunisu v Tunisku. V současné době má 77 členů, z toho 53 afrických zemí a 24 neafrických zemí. Posláním banky je podporovat udržitelný ekonomický růst a redukovat chudobu v Africe. (Ehl, Stojanov, Kotecký a kol., 2008) Mezi základní způsoby pomoci banky se řadí půjčky, granty, kapitálová účast a speciální fondy zaměřené převážně do oblastí jako jsou infrastruktura, sociální oblast, finance, zemědělství a rozvoj venkova, průmysl a těžba nerostných surovin. Za účelem pomoci nejchudším státům existuje Africký rozvojový fond, nad nímž mají ovšem kontrolu neafričtí akcionáři banky. Některými členy je ale požadováno, aby prostředky tohoto fondu byly zařazeny do portfolia banky. Díky nízké účasti západních zemí není banka tak častým terčem kritiky nevládních organizací (podobně jako Islámská rozvojová banka). O zlepšení postavení banky ovšem svědčí fakt, že spolupráci s bankou obnovila Kanada, jedna z tradičních zemí poskytujících prostředky na rozvojové projekty. Také příspěvek USA se zvyšuje. Odborníci považují Africkou rozvojovou banku za jeden z hlavních nástrojů pro financování rozvojových projektů v Africe. Mezi roky 1967 a 2012 banka poskytla 3796 půjček a grantů. Za rok 2012 se banka pyšní těmito údaji: 34 milionům lidí byl zlepšen přístup k dopravě, bylo dodáno 1110 megawattů energie k zásobování 20 milionům domácností a 15 milionům lidí byl zlepšen přístup k pitné vodě a kanalizaci. (African Development Bank Group, 2013)

Meziamerická rozvojová banka

Meziamerická rozvojová banka je hlavním zdrojem financování rozvoje pro Latinskou Ameriku a Karibskou oblast a klade při tom velký důraz na transparentnost, integritu a odpovědnost. Byla založena roku 1959 a sídlo má ve Washingtonu D.C. Banka má přes 2000 zaměstnanců, jejím prezidentem je Luis Alberto Moreno. Za rok 2012 realizovala půjčky a granty v celkové hodnotě 11,4 miliard amerických dolarů. V současné době má banka 48 členů včetně několika evropských zemí, Izraele a Japonska. Tato banka disponuje největším kapitálem ze všech rozvojových bank. Mezi hlavní oblasti činnosti banky patří redukování chudoby a sociálních nerovností, řešení potřeb malých a ohrožených zemí, podpora rozvoje prostřednictvím soukromého sektoru, řešení změn klimatu, obnovitelných zdrojů energie a udržitelnosti životního

prostředí a podpora regionální spolupráce a integrace. Meziamerická rozvojová banka je díky silnému nevládnímu sektoru v USA a i v mnoha latinskoamerických zemích pod silným dohledem a tlakem na průhlednost rozhodovacích procesů. Bylo zde poukazováno na zájmy různých severoamerických společností, které prostřednictvím banky realizovaly své obchody v latinskoamerických zemích. (Inter American Development Bank, 2013)

Karibská rozvojová banka

Tato banka byla založena roku 1969 a její sídlo je v Bridgetownu na Barbadosu. Má 26 členů skládajících se jednak ze států Karibské oblasti, ale i neregionálních členů jako například Itálie, Německo či Velká Británie. Mezi funkce banky patří pomoc členům optimalizovat využívání jejich zdrojů, rozvíjení ekonomiky a rozšíření výroby a obchodu, podpora soukromých a veřejných investic, poskytování technické pomoci či stimulace vývoje kapitálových trhů. (Caribbean Development Bank, 2013)

Východoafrická rozvojová banka

Východoafrická rozvojová banka byla založena roku 1967 v rámci Smlouvy o východoafrické kooperaci. Po rozpadu tohoto společenství byla banka roku 1980 znovu založena. Banka je vlastněna čtyřmi členskými zeměmi – Keňa, Uganda, Tanzanie a Rwanda, dalšími akcionáři jsou například Africká rozvojová banka, Německá investiční a rozvojová společnost, Nordea Bank ve Švédsku a další. Posláním banky je zachování a stimulace udržitelného socioekonomického rozvoje ve východní Africe pomocí financování, podpory a poradenských služeb. (East African Development Bank, 2013)

Středoamerická banka pro ekonomickou integraci

Tato banka byla založena roku 1960 s cílem podporovat integraci a rozvoj jejích zakládajících členských zemí – Guatemaly, Hondurasu, Salvadoru, Nikaraguy a Kostariky. Její sídlo se nachází ve městě Tegucigalpa v Hondurasu. Posláním banky je podpora vyváženého hospodářského a sociálního rozvoje těchto zemí Střední Ameriky. (Central American Bank for Economic Integration, 2013)

Banka pro mezinárodní platby

Banka pro mezinárodní platby je vůbec nejstarší mezinárodní finanční institucí. Její sídlo se nachází v Basileji ve Švýcarsku a byla založena již roku 1929, svou činnost zahájila o rok později. Banka byla tehdy založena hlavně kvůli reparačním platbám Německa, ustanoveným na Versailleské mírové konferenci roku 1919. Jejím úkolem bylo hlavně zaměřením se na spolupráci centrálních bank členských zemí a zabezpečení reparačních plateb a dohledu nad půjčkami členských zemí. Po druhé světové válce rovněž poskytovala úvěry, eskontovala směnky či prováděla operace se zlatem. V současné době banku vlastní pouze centrální banky členských zemí, jimiž jsou například zakládající členové - Belgie, Československo, Francie, Nizozemsko, Itálie, Švédsko, Švýcarsko, Velká Británie, ale i nově přistoupení USA, Kanada, Japonsko a další země. Nejvyšším orgánem je Správní rada, která má 17 členů, z nichž 11 jsou guvernéři centrálních bank členských zemí.

Úloha Banky pro mezinárodní platby se v průběhu času měnila podle současných ekonomických problémů. Rovněž prováděla výzkum finanční a monetární oblasti a přispěla k sestavování mnoha významných statistik.

Ve třicátých letech se banka snažila pomáhat měnovému systému, kdy půjčovala prostředky například centrálním bankám Německa či Rakouska. Po druhé světové válce banka podporovala zavádění Brettonwoodského měnového systému, v 70. a 80. letech směřovala svou činnost na mezinárodní pohyb kapitálu v důsledku ropné krize a rovněž se zabývala zajištěním stability po asijské krizi v roce 1997. (Tuleja, Nezval, Majerová, 2007)

1.5 Rozvojové země

Termín „rozvojové země“ označuje nejméně rozvinuté nebo spíše nejvíce zaostalé země. Není to ovšem zcela přesný termín, nicméně jeho používání se hojně rozšířilo a ustálilo v posledních desetiletích, hlavně díky tlaku samotných rozvojových zemí. Jednotné třídění těchto zemí nicméně stanovené není. V současné době existují dvě pojetí rozvojových zemí.

První pojetí jest užší. Bylo prezentováno Konferencí OSN pro obchod a rozvoj a hlavním kritériem pro toto pojetí je hledisko politické samostatnosti a charakter sociálně-ekonomických vztahů. Do rozvojových zemí pak patří dle této koncepce země

Afriky, Latinské Ameriky, západní Asie (Blízký východ a Perský záliv) a jižní a východní Asie. Tato Konference OSN rovněž rozlišuje rozvinuté ekonomiky, transformující se ekonomiky střední a východní Evropy a země bývalého Sovětského svazu. Při tomto rozdělení některé z nově industrializovaných zemí Asie (Hongkong, Singapur, Tchaj-wan a Jižní Korea) a vybrané země vyvážející ropu (Spojené arabské emiráty) dosahují pokročilejších parametrů než určité méně vyspělé ekonomiky. (Kunešová, Cihelková, 2006)

Druhé pojetí jest pojetí širší a bylo prezentováno Světovou bankou. Je pro něj rozhodující pouze jedno kritérium, a to ekonomická úroveň vyjádřená v makroekonomickém důchodu přepočteném na jednoho obyvatele. Světová banka ve své publikaci World Development Report z roku 2007 uvádí 149 zemí (plus 3 nezávislá území) a rozčleňuje rozvojové země následovně:

1. Všechny státy Latinské Ameriky (33): Antigua a Barbuda, Argentina, Bahamy, Barbados, Belize, Bolívie, Brazílie, Dominika, Dominikánská republika, Ekvádor, Grenada, Guatemala, Guyana, Haiti, Honduras, Chile, Jamajka, Kolumbie, Kostarika, Kuba, Mexiko, Nikaragua, Panama, Paraguay, Peru, Salvador, Surinam, Svatá Lucie, Svatý Kryštof a Nevis, Svatý Vincenc a Grenadiny, Trinidad a Tobago, Uruguay, Venezuela.

2. Všechny státy subsaharské Afriky (48): Angola, Benin, Botswana, Burkina Faso, Burundi, Čad, Džibutsko, Eritrea, Etiopie, Gabon, Gambie, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Jižní Afrika, Kamerun, Kapverdy, Keňa, Komory, Kongo, Kongo (Zair), Lesotho, Libérie, Madagaskar, Malawi, Mali, Mauricius, Mauritánie, Mosambik, Namibie, Niger, Nigérie, Pobřeží slonoviny, Rovníková Guinea, Rwanda, Senegal, Seychely, Sierra Leone, Somálsko, Středoafriická republika, Súdán, Svatý Tomáš a Princův ostrov, Svazijsko, Tanzanie, Togo, Uganda, Zambie, Zimbabwe.

3. Všechny státy Blízkého východu a severní Afriky (23): Afghánistán, Alžírsko, Arménie, Ázerbájdžán, Bahrajn, Egypt, Gruzie, Irák, Írán, Izrael, Jemen, Jordánsko, Katar, Kuvajt, Kypr, Libanon, Libye, Maroko, Omán, Saudská Arábie, Spojené arabské emiráty, Sýrie, Tunisko.

4. Rozvojové státy Střední, jižní, jihovýchodní a východní Asie (28): Bangladéš, Bhútán, Brunej, Čína, Filipíny, Indie, Indonésie, Kambodža, Kazachstán, KLDLR,

Korea, Kyrgyzstán, Laos, Malajsie, Maledivy, Mongolsko, Myanmar (Barma), Nepál, Pákistán, Singapur, Tádžikistán, Turkmenistán, Srí Lanka, Taiwan, Thajsko, Uzbekistán, Vietnam, Východní Timor.

5. Rozvojové státy Tichomoří (12): Fidži, Kiribati, Marshallovy ostrovy, Mikronésie, Nauru, Palau, Papua-Nová Guinea, Samoa, Šalamounovy ostrovy, Tonga, Tuvalu, Vanuatu. (Rozvojovka, 2008)

Majerová a Nezval (2011) pak rozdělují rozvojové země ještě podle ekonomických skupin následovně (některé země patří do více kategorií):

1. Hlavní vývozci ropy neboli „ropní baroni“, kteří hrají významnou roli ve světové ekonomice díky svým příjmům z vývozu ropy. Patří sem země, jejichž podíl na vývozu ropy je větší než 50 % celkového vývozu, a jsou to následující země: Alžírsko, Angola, Bahrajn, Brunej, Ekvádor, Gabon, Guinea, Írán, Irák, Jemen, Katar, Kongo, Kuvajt, Libye, Nigérie, Omán, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Súdán, Sýrie, Trinidad a Tobago, Venezuela.
2. Vývozci průmyslových výrobků, kam patří 12 zemí – Brazílie, Mexiko, Čína, Hongkong, Indie, Malajsie, Filipíny, Jižní Korea, Singapur, Tchaj-wan, Thajsko a Turecko.
3. Nově industrializované země – neboli tzn. „asijští tygři“, což jsou země s vysokým tempem růstu a patří sem Hongkong, Jižní Korea, Singapur, Tchaj-wan, Filipíny, Indonésie, Malajsie a Thajsko.
4. Emerging economies (EE) neboli skupina rozvíjejících se trhů, kam patří země, jako jsou Argentina, Brazílie, Chile, Mexiko, Peru, Malajsie, Jižní Korea, Singapur, Tchaj-wan a Thajsko.
5. Rozvojové země bez přístupu k moři – Afghánistán, Arménie, Ázerbajdžán, Bhútán, Botswana, Burkina Faso, Burundi, Čad, Etiopie, Kazachstán, Kyrgyzstán, Laos, Lesotho, Makedonie, Malawi, Mali, Moldávie, Mongolsko, Nepál, Nigérie, Paraguay, Rwanda, Svazijsko, Středoafriická republika, Tádžikistán, Turkmenistán, Uganda, Uzbekistán, Zambie a Zimbabwe.
6. Malé ostrovní rozvojové ekonomiky – Antiqua, Barbuda, Bahamy, Barbados, Kapverdy, Kiribati, Komory, Dominika, Dominikánská republika, Fidži, Grenada, Jamajka, Maledivy, Marshallovy ostrovy, Mauricius, Mauretánie, Nauru, Palau, Papua Nová Guinea, Samoa, Sv. Tomáš, a Princův ostrov, Sv. Kitts a Nevis,

Sv. Lucie, Sv. Vincent a Grenadiny, Sejšelky, Šalamounovy ostrovy, Tonga, Trinidad a Tobago, Tuvalu, Vanuatu a Východní Timor.

7. Nejchudší země světa, kam patří země s HNP na obyvatele nižším než 905 amerických dolarů jako průměr za poslední tři roky, a jsou to tyto země – Angola, Afghánistán, Bangladéš, Benin, Burkina Faso, Burundi, Bhútán, Čad, Demokratická republika Kongo, Džibuti, Eritrea, Etiopie, Gambie, Guinea, Guinea-Bissau, Haiti, Jemen, Kambodža, Kiribati, Komory, Laos, Lesotho, Libérie, Madagaskar, Malawi, Maledivy, Mali, Mauretánie, Mosambik, Myanmar, Nepál, Niger, Rovnická Guinea, Rwanda, Samoa, Senegal, Somálsko, Svatý Tomáš a Princův Ostrov, Středoafriká republika, Súdán, Sierra Leone, Šalamounovy ostrovy, Tanzanie, Togo, Tuvalu, Uganda, Vanuatu, Východní Timor a Zambie.
8. Nejvíce zadlužené země světa, kam patří 40 zemí a jsou to – Afghánistán, Benin, Bolivie, Burkina Faso, Burundi, Kamerun, Středoafriká republika, Čad, Komorously, Kongo, Pobřeží slonoviny, Demokratická republika Kongo, Eritrea, Etiopie, Gambie, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Guyana, Haiti, Honduras, Kyrgyzstán, Libérie, Madagaskar, Malawi, Mali, Mauretánie, Mozambik, Nikaragua, Niger, Rwanda, Sierra Leone, Sv. Tomáš a Princův Ostrov, Senegal, Somálsko, Súdán, Togo, Uganda, Tanzanie a Zambie.

1.5.1 Charakteristika rozvojových zemí

K charakteristice rozvojových zemí je třeba přistupovat s ohledem na fázi dlouhodobého vývojového procesu a tuto charakteristiku chápat jako relativní, to znamená ve srovnání s rozvinutými ekonomikami. Většina rozvojových zemí je charakterizována nízkou úrovní důchodu na obyvatele. Průměrný národní důchod na obyvatele v roce 1997 v zemích s nízkým a středním důchodem (tedy rozvojových zemích) podle parity kupní síly činil 3 100 USD, v zemích s vysokým důchodem pak 22 900 USD. V roce 2003 pak byl průměrný národní důchod na obyvatele v rozvojových zemích 4 300 USD a v zemích s vysokým důchodem 29 850 USD. Produkce v rozvojových zemích pak dle reálných směnných kurzů byla přibližně třikrát menší.

Pro rozvojové země je charakteristická tradiční struktura zaměstnanosti, tedy vysoký podíl zemědělství a těžebního průmyslu. Ve struktuře produkce převládá sektor služeb, po něm následuje sektor průmyslový a zemědělský. Je zde ovšem vysoký podíl

pracovních sil v zemědělství až přes 50 % vzhledem k potřebě zajištění potravy pro stále dynamicky rostoucí počet obyvatel. I přes tento vysoký podíl ovšem v některých regionech stále panuje hlad, zejména v subsaharské Africe. Vzhledem k tradiční struktuře zaměstnanosti je v těchto zemích sociálně ekonomická struktura předkapitalistického charakteru. Sílí podnikatelský a kapitalistický sektor. S postupným ekonomickým růstem a modernizací v těchto zemích pak je zde vzhledem k postupnému převažování kapitalistického sektoru trend ke změně ekonomiky na ekonomiku s moderní strukturou.

Dalším typickým rysem rozvojových zemí je přetrvávající závislost na bývalých koloniálních velmocích. Rozvinuté země realizují přibližně 20 % svého celkového dovozu s rozvojovými zeměmi, naproti tomu rozvojové země dovážejí 60 % zboží z rozvinutých zemí. V oblasti mezinárodního kapitálu vzhledem k velké zadluženosti rozvojových zemí se rozvojový svět prakticky změnil z čistého dovozce kapitálu na čistého vývozce kapitálu.

Mezi další charakteristiky rozvojových zemí patří politická nestabilita a sociální problémy. Nejzávažnějšími sociálními problémy jsou populační růst, nezaměstnanost, chudoba, nedostatečná infrastruktura, nízká úroveň zdravotní péče, nedostatečná úroveň vzdělanosti a nízká gramotnost. (Kunešová, Cihelková, 2006)

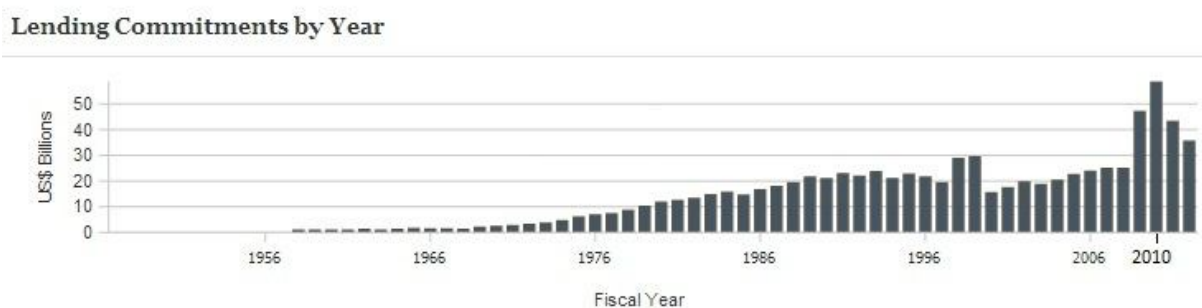
1.5.2 Rozvojové země a Bretton-Woodské organizace

Mezi rozvojovými zeměmi a Bretton-Woodskými organizacemi (Světovou bankou a Mezinárodním měnovým fondem) probíhá řada transakcí. Hlavní zdroj finančních prostředků rozvojových zemí pak plyne od Světové banky. Ta jim totiž poskytuje úvěry s nižšími úroky, než jaké by dostaly od komerčních bank, na splácení mají tyto země delší časové období, mohou splácet s několikaletým odkladem a některé půjčky jsou dokonce bezúročné. Světová banka ovšem poskytuje půjčky pouze na část projektů rozvojových zemí, a tak si zbylé prostředky musí zajistit jinde, ať už se svých zdrojů či jiných. Jelikož rozvojová země pak musí půjčky splatit, zaplatí tak velkou část projektu sama.

Půjčky Světové banky jsou určeny na konkrétní projekty, jsou ale cíleny i na technickou pomoc a poradenskou činnost. Takovými projekty je například zajištění dodávek pitné vody obyvatelstvu, budování škol a vzdělávání učitelů, zvyšování produktivity

zemědělství, obhospodařování lesů a jiných přírodních zdrojů, stavba a údržba silnic, železnic a přístavů, snižování znečišťování ovzduší a řešení jiných ekologických problémů, budování telekomunikačních sítí, rozvod elektřiny a poskytování zdravotní péče hlavně pro děti a ženy. Světová banka dále stimuluje investice a půjčky jiných subjektů do rozvojových zemí a poskytuje peněžní prostředky na najímání technických expertů. Do roku 2006 poskytla Světová banka půjčky ve výši přibližně 20 miliard USD ročně. (Kunešová, Cihelková, 2006) Tato částka se postupně navyšuje. Jak ukazuje obrázek č. 1, v roce 2009 to bylo již 46,91 miliardy USD a v roce 2010 to bylo již 58,75 miliard USD.

Obr. č. 1: Vývoj půjček poskytnutých Světovou bankou (v mld. USD)

Zdroj: *The World Bank, 2012*

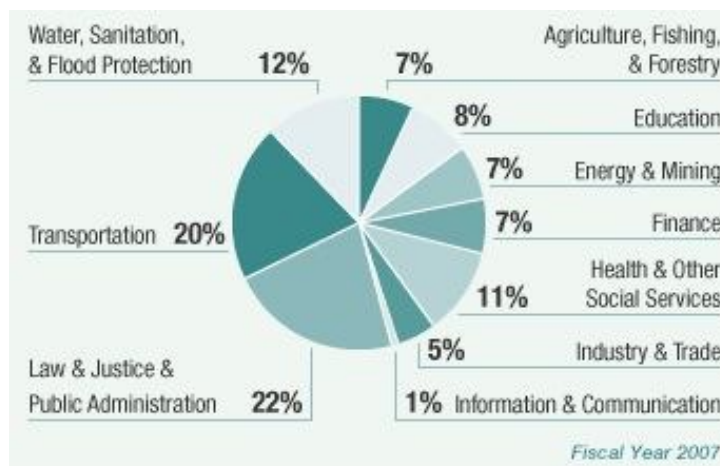
Z obrázku je zřejmé, že ačkoli vývoj objemu půjček zaznamenává cyklický charakter, celkově má rostoucí trend. Například objem půjček v roce 1999 vzrostl oproti roku 1980 2,53 krát. Podobně v roce 2010 vzrostl tento objem oproti roku 1999 2,02 krát. Díky prostředkům poskytnutým Světovou bankou došlo v mnoha zemích k zlepšením jejich situace, mnoho zemí produkuje více zboží a služeb a ve větší míře obchoduje s ostatními zeměmi.

Půjčky zemím, jakožto dluhy, však snižují celkem výrazně ekonomický potenciál nejzadluženějších zemí, a tak začínají věřitelské instituce rovněž hovořit o odpouštění dluhů, jelikož jejich vymahatelnost stejně je velice nízká.

Zajímavý je také pohled na strukturu půjček poskytnutých Světovou bankou z hlediska odvětví, do nichž prostředky plynou. Následující obrázek ukazuje, do jakých odvětví plynuly finanční prostředky ze Světové banky rozvojovým zemím v roce 2007. Největší zastoupení v činnosti Světové banky má právo a spravedlnost (22 %), další významnou oblastí je doprava (20 %) a třetí nejvýznamnější oblastí je zajištění pitné vody

obyvatelstvu (12 %). Mezi další důležité problémy, které se snaží Světová banka řešit, patří zdraví a sociální služby, vzdělání, energie a těžba, agrikultura a lesnictví, finance, průmysl a obchod a informace a komunikace.

Obr. č. 2: Zaměření pomoci Světové banky podle odvětví

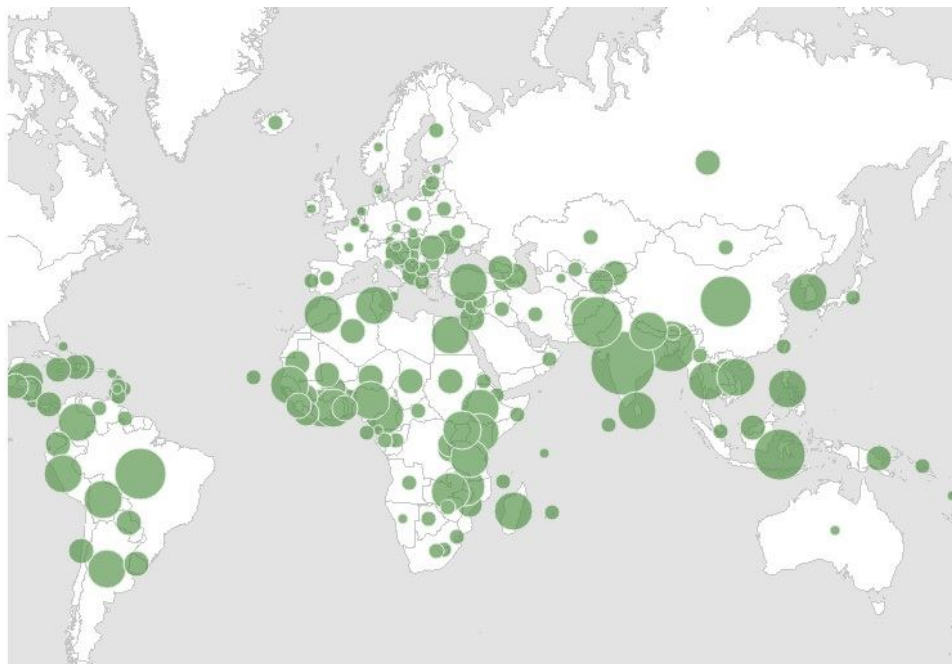

Zdroj: *The World Bank, 2012*

Obr. č. 3 pak ukazuje hlavní centra, do kterých směřují finanční prostředky od Světové banky. Nejvíce plynou prostředky do jižní Asie, Afriky, jižní Ameriky, ale také do rozvojových zemí v Evropě.

V současné době má Světová banka nejvíce aktivních projektů v Indii (120 projektů), Číně (112 projektů), Brazílii (80 projektů), Indonésii (77 projektů) a Vietnamu (76 projektů). Co se týče četnosti projektů, nejvíce jsou projekty cíleny do Afriky, Asie a Jižní Ameriky. Nicméně nemalou část projektů banky tvoří projekty v Evropě. (The World Bank, 2013)

Obr. č. 3: Centra poskytování pomoci Světové banky

Zdroj: *The World Bank, 2012*

Mezinárodní měnový fond pak poskytuje rozvojovým zemím pomoc poskytnutím speciální úvěrové tranše s nízkými úroky (tzn. Poverty Reduction and Growth Facility, neboli redukce chudoby a zvýšení růstu) a také prostřednictvím redukce dluhů v rámci projektu HIPC (Heavily Indebted Poor Countries, což je projekt pomoci vysoce zadluženým a chudým zemím). Programu HIPC se zúčastní další věřitelské subjekty, jako například Africká rozvojová banka, Meziamerická rozvojová banka či Pařížský klub, jednotlivé věřitelské země a soukromé organizace. Hlavní představitelé programu HIPC odhadují, že díky činnosti tohoto programu došlo ke snížení zadlužení vybraných rozvojových zemí až od 48 %. (Kunešová, Cihelková, 2006)

1.5.3 Rozvojové země a Česká republika

V mezinárodním obchodu České republiky zaujímaly rozvojové země vždy nepatrnou část (například v 90. letech zhruba 3 % z celkového vývozu a zhruba 6 % z celkového dovozu). Růst dovozu převyšoval růst vývozu, a tak saldo obchodní bilance s rozvojovými zeměmi, které bylo do roku 1995 aktivní, se stalo rokem 1996 pasivní a schodek se každým rokem zvyšoval. (Kunešová, Cihelková, 2006) Jak je patrné z tabulky č. 1, schodek v roce 2001 dosáhl 33 mld. Kč, v roce 2002 52,7 mld. Kč a v roce 2003 již 66,5 mld. Kč.

Tab. č. 1: Vývoj obchodní bilance ČR s rozvojovými zeměmi

	2001	2002	2003	2004	2005
	v mld. Kč				
Obchodní bilance celkem	- 117,4	- 70,8	- 69,8		
z toho s:					
- rozvojovými státy	- 33,0	- 52,7	- 66,5	-56,4	-37,3
- ostatními státy	- 38,5	- 57,5	- 69,2		
- uvedenými státy celkem	- 71,5	- 110,2	- 135,7		
- EU15	7,4	61,4	103,9		

Zdroj: *Czechtrade, 2006*

Záporné saldo stále narůstalo od roku 2003, rokem 2004 pak začalo klesat, aby v roce 2005 bylo přibližně jen o 4,5 mld. Kč vyšší než v roce 2001. Největší podíl na záporném saldu měly oblasti Malajsie a Tchaj-wan. V roce 2005 byl bilanční přínos zaznamenán z oblasti Oceánie (41 mil. Kč) a z rozvojových zemí Afriky (1206 mil. Kč). Největší pasivum poté pochází z rozvojových zemí Asie (33 504 mil. Kč) a rozvojových zemí Ameriky (5 100 mil. Kč). Největší záporné saldo bylo zaznamenáno v oblasti dopravních prostředků a strojů, ale i různých hotových výrobků (celkem 36,2 mld. Kč). Aktivní bilance byla jen se zbožovou kategorií průmyslového zboží podle druhu materiálu. Pro srovnání, které není v tabulce uvedeno, saldo z roku 2011 bylo -87,9 mil. Kč, což bylo způsobeno hlavně velkým bilančním propadem s Čínou. (Czechtrade, 2006, 2011)

Jak ukazuje tabulka č. 2, Česká republika v období mezi léty 2001 a 2003 obchodovala nejvíce s asijskými zeměmi, následovanými zeměmi africkými, americkými a nejméně s rozvojovými zeměmi v Oceánii. Zahraniční obchod, jak vidno z tabulky, nejvíce směřuje do asijských zemí a tvoří tak přibližně tři čtvrtiny celkového obchodu. Právě tato oblast nejvíce ovlivňuje dynamiku vývozu a dovozu. Toto je dáno hlavně dlouhodobě se zlepšujícími vztahy s těmito zeměmi. Nejvýznamnějšími partnery ve vývozu za rok 2003 byly Spojené arabské emiráty, Hongkong, Singapur, Írán, Alžírsko, Brazílie, Mexiko, Korea, Thajsko a Egypt. Největšími dovozci jsou Malajsie, Tchaj-wan, Korea, Filipíny, Singapur, Thajsko, Kostarika, Sýrie, Brazílie, Indonésie a Indie. Převažující část zahraničně obchodních vztahů České republiky s ostatními státy je realizována zahraničním obchodem s Čínou. Vztahy s Čínou pak nejvíce ovlivňují celkovou dynamiku vývozu a dovozu.

Tab. č. 2: Podíl vývozu a dovozu rozvojových zemí s ČR v letech 2001-2003

	2001		2002		2003	
	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz
	podíly v %					
Rozvojové státy celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
v tom:						
- asijské	68,9	70,5	74,3	77,4	73,4	80,8
- africké	13,4	11,9	11,8	4,7	12,9	4,8
- americké	17,7	17,6	13,9	17,8	13,6	14,2
- Oceánie	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2

Zdroj: ČSÚ, 2004

Nejvíce obchodovaným zbožím mezi Českou republikou a rozvojovými zeměmi byly stroje a dopravní prostředky. Ve vývozu vedle strojů a dopravních prostředků pak také přestavovaly poměrně významnou skupinu polotovary a materiály. (ČSÚ, 2004)

1.6 Zajímavosti

Mezinárodní měnový fond (anglicky International Monetary Fund) si během svého fungování vysloužil mnoho nelichotivých přezdívek. Mezi nejzajímavější patří Imposing Misery and Famine (volný překlad – Impozantní bída a hladomor), Institute for Misery and Famine (Institut pro bídu a hladomor), International Misery Fund (volný překlad – Mezinárodní fond bídy) či nejhanlivější označení International Mother Fuckers (volný překlad – Mezinárodní bastardi). (Barry Popik, 2012)

Další zajímavostí a již jakousi tradicí týkající se mezinárodních měnových a finančních institucí je ten fakt, že čelní představitel Světové banky (prezident) je Američan, zatímco generální ředitel Mezinárodního měnového fondu je Evropan. Nabízí se otázka, zda by obměna tohoto systému oběma institucím jen neprospěla z důvodu odlišných pohledů a zájmů jednotlivých institucí.

Ve dnech 26. a 27. září 2000 se v Praze konalo výroční 55. zasedání Rad guvernérů Mezinárodního měnového fondu a Světové banky. Toto zasedání provázely masové protesty v ulicích Prahy, hlavně proti ekonomické globalizaci, kterých se zúčastnilo přes 11 tisíc demonstrantů, z nichž bylo zadrženo cca 900, cca 100 osob bylo zraněných a bylo způsobeno mnoho škod na majetku. Nasazeno bylo kolem 11 tisíc policistů a v průběhu těchto protestů byly mimořádné školní prázdniny. (Česká televize, 2010)

Za rok 2012 bylo očkováno proti nemocem 496,8 milionu dětí, 266 milionů lidí bylo zahrnuto do programu sociálního bezpečí, 188,6 mil. těhotných žen obdrželo prenatální péči, 154,42 milionu lidí získalo přístup k vylepšeným zdrojům pitné vody, 124,97 milionu dětí dostalo dávku vitamínu A, 65,79 milionu lidí získalo přístup k základní zdravotní péči, 34,9 milionu sítí proti malárii bylo distribuováno po celém světě, 9,91 milionu lidí byla zlepšena hygienická zařízení, 4,14 milionu učitelů bylo rekrutováno či vyškoleny, 2,66 milionu zdravotnických pracovníků absolvovalo výcvik, 1,96 milionu dalších domácností bylo připojeno k vodovodnímu potrubí, 330 tisíc zlepšených míst s pitnou vodou a 180 tisíc kilometrů cest bylo postaveno či obnoveno. (The World Bank, 2012)

2 MEZINÁRODNÍ MĚNOVÉ A FINANČNÍ INSTITUTE V SOUČASNOSTI A AKTUÁLNĚ PREZENTOVANÉ NÁZORY NA JEJICH FUNGOVÁNÍ

Jak již bylo uvedeno v předešlé kapitole, Světová banka je mezinárodní institucí primárně založenou s cílem dlouhodobě podporovat rozvoj převážně chudých zemí a potírání chudoby obecně. Mezinárodní měnový fond monitoruje vývoj směnných kurzů a poskytuje krátkodobé úvěry s cílem zlepšení deficitu platební bilance a rovněž dohlíží na mezinárodní platební systém. (Stavárek, Liška, 2003)

Fungování těchto institucí je ovšem rozporuplné. Světová banka ve své zprávě z roku 2012 uvádí, že několik set milionů dětí bylo očkováno proti nemocem, mnoho milionů lidí dostalo zdravotní a sociální péči a podobné výsledky, nicméně jak ukazuje následující tabulka z období let 1991 – 2001, její hlavní cíl – snížení chudoby - se bance moc nedařil.

Tabulka č. 3: Populace žijící v chudobě podle regionů

<i>Region</i>	<i>Počet lidí (v milionech)</i>	
	<i>1991</i>	<i>2001</i>
Východní Asie	472	271
Východní Evropa a Střední Asie	2	17
Latinská Amerika a Karibik	49	50
Střední východ a severní Afrika	6	7
Jihovýchodní Asie	462	431
Subsaharská Afrika	227	313

Zdroj: Vlastní zpracování dle Lindner, Strnad (2006), 2013

Navzdory pozitivním statistikám Světové banky došlo ke snížení populace v extrémní chudobě pouze ve východní a jihovýchodní Asii, kde je tahounem ekonomického růstu Čína, a velmi solidní růst nastartoval také Vietnam a Indie. Naproti tomu země subsaharské Afriky sužované pandemií AIDS zaznamenávají trvalý nárůst populace žijící v extrémní chudobě a je předpoklad, že do roku 2015 tento vývoj bude nadále pokračovat.

Fungování Mezinárodního měnového fondu lze rovněž označit za sporné, stal se spolu se Světovou bankou terčem silných kritik. Následující kapitola nastiňuje to nejpodstatnější z kritiky výše zmíněných institucí.

2.1 Kritika fungování mezinárodních měnových a finančních institucí

Mezinárodní měnové a finanční instituce bývají často podrobovány nemilosrdné kritice z mnoha různých stran. Nejhlásitější kritici bývají nevládní organizace a jejich kritika je často spojena s násilnými protesty při příležitosti zasedání Mezinárodního měnového fondu či Světové banky. Tyto organizace také vyčítají mezinárodním institucím nedostatečnou činnost v oblasti snižování chudoby, zadlužování zemí a jejich nástroje označují jako omezené.

Nejen nevládní organizace kritizují chod mezinárodních institucí. Také řada ekonomických odborníků či čelních představitelů zemí pohlíží na fungování mezinárodních institucí kriticky. Mezi nejznámější kritiky těchto institucí patří i jejich bývalí zaměstnanci, jako například držitel Nobelovy ceny za ekonomii Joseph Stiglitz či William Easterly, bývalí pracovníci Světové banky. (Kohout, 2008) Mezi nejznámější české kritiky MMF a Světové banky patří Václav Klaus.

Nejprve budou popsány aktuálně prezentované názory na MMF, poté na Světovou banku.

Kritika mezinárodních finančních institucí je obecně rozdělena do čtyř základních oblastí:

1. Kritika ekonomická – v této části kritiky je poukazováno na to, že činnost Světové banky a Mezinárodního měnového fondu nepřispívá k finanční stabilitě a prosperitě. Konkrétně jsou tím míněny finanční krize – například v jihovýchodní Asii či Rusku koncem 90. let 20. století. Problémem poté je to, že zadlužená rozvojové země kvůli splácení půjček nemůže investovat do vlastního ekonomického rozvoje. Ehl, Stojanov, Kotecký a kol. (2008) uvádějí, že *„za každý dolar, poskytnutý v rámci půjček rozvojovým zemím ze Severu, se pět vrací dva dolary v podobě zisku nadnárodních korporací a splátek úroků z dluhu. Rozvojové země tak splácí více peněz, než kolik dostávají v podobě rozvojové pomoci.“* Činnost těchto organizací tak často

nepřispívá k prosperitě daných zemí, ale vede spíše k jejich zadlužení či chudobě.

2. Kritika sociální – Pokud daná země přijala pomoc od mezinárodní instituce, většinou to s sebou neslo nutnost omezení vládních výdajů či zavedení poplatků za veřejné služby. Omezení vládních výdajů a poplatky se týkaly oblastí jako je školství, zdravotnictví, podpora v nezaměstnanosti či životní prostředí, což mělo za následek ztrátu sociálních a životních jistot, propouštění či chudobu. Jelikož země, které splácejí půjčky od těchto institucí, si nemohou dovolit investovat právě do výše zmíněných oblastí, nemohou tedy zlepšovat životní úroveň svého obyvatelstva a to má za následek pravý opak záměru mezinárodních institucí, tedy chudobu a úpadek.
3. Kritika ekologická – Světová banka podporuje řadu projektů, které mají za následek devastaci životního prostředí, jako je stavba vodních přehrad, těžba nerostných surovin a rozvoj infrastruktury. Některé projekty vedly i k vysídlení obyvatelstva. Světová banka si tak často „protiřečí“ svému cíli zabránit změnám globálního klimatu tím, že podporuje investice, jako jsou těžba ropy a fosilních paliv, což zvyšuje množství skleníkových plynů v atmosféře. Rovněž nutnost snižování vládních výdajů na životní prostředí je častým problémem, které musí vlády daných zemí řešit.
4. Kritika moci a rozhodovacích procesů – Tato kritika je převážně zaměřena na to, že mezinárodní instituce zastupují hlavně zájmy rozvinutých zemí, kdy tyto země mají většinu v rozhodovacích procesech zmíněných institucí. Taktéž je kritizováno chování k příjemcům pomoci v rozvojových zemích, kdy hlavním bodem je nízká míra konzultace s těmito zeměmi. (Ehl, Stojanov, Kotecký a kol., 2008)

2.2 Kritika Mezinárodního měnového fondu

Hlavní kritizované činnosti a procesy **MMF** jsou následovné:

- Morální hazard – Morální hazard mohou svým chováním a počínáním vyvolat právě Mezinárodní měnový fond či Světová banka. Pokud například v nějaké zemi dojde k ekonomické či jiné krizi, představitelé těchto zemí vědí, že je zde možnost poslední záchrany, kterou právě výše uvedené instituce nabízejí. Činnost mezinárodních institucí tak prakticky demotivuje představitele daných

zemí v provádění hospodářsky odpovědné politiky. Častým jevem v podobě spoléhání se na jistotu pomoci mezinárodních institucí je také realizování rizikových projektů jako například obrovských vodních staveb, apod., do kterých by se jinak země samy nepustily, pokud by je měly investovat celé. Takové projekty pak většinou jsou hrazeny z úvěrů MMF či Světové banky, které nakonec stejně zaplatí daňoví poplatníci daných zemí. (Schwarz, 2000)

- Podpora vojenských diktatur – Mezi nejznámější „přešlapy“ Mezinárodního měnového fondu se řadí poskytnutí pomoci bývalému diktátorskému prezidentovi Zairu, generálu Mobutuovi. Ten pak poskytnuté prostředky samozřejmě použil proti svým politickým odpůrcům. Další pomoc Mezinárodního měnového fondu plynula do Etiopie, kde vládla diktátorská vláda Mengistu Haile Mariama, což později dopomohlo eskalaci konfliktu se Somálskem, jelikož poskytnuté prostředky byly použity na nákup zbraní. Další taková pomoc následovala do Angoly, ve které dlouhodobě probíhal svár mezi silami podporovanými Kubou a jejich odpůrci podporovanými Jihoafrickou republikou a Namíbií. Rovněž Vietnam dostal nemalou podporu na konci 70. let 20. století a místní režim byl rovněž diktátorský. (Schwarz, 2000) Internetová stránka Economicshelp (2013) ještě uvádí příklady podpory vojenských režimů v 70. letech 20. století v Brazílii a Argentině, jako například maršála a bývalého prezidenta Brazílie Castella Branca.
- Organizační struktura - Organizační struktura a systém řízení MMF bývá často terčem kritiky, a to hlavně z důvodu podílu zastoupení rozvíjejících se a rozvojových ekonomik ve Výkonném výboru. Rozvíjející se a středně bohaté země jsou zastoupeny pouze 10 členy a rozvojové země nejsou zastoupeny vůbec z celkových 24 členů. Kromě nedostatečného zastoupení je kritizován i způsob stanovování členské kvóty, a tím tedy i počet hlasovacích práv každé země. (Zapletal, 2007)
- Skandály – Například nemilou kritiku sklídl generální ředitel MMF Dominique Strauss-Kahn za svůj sexuální skandál v aféře s pokojskou. Žádný takto vrcholově postavený představitel jakékoliv organizace si nesmí něco podobného dovolit. Kahna tato aféra prakticky stála jeho pozici.
- Špatné předpovědi a málo odborníků – Ředitel Harvardského institutu pro mezinárodní rozvoj Jeffrey Sachs odhadl v roce 2011, že na jednu zemi v MMF

připadá asi 7 ekonomů, což je dle něj velmi málo, a tento počet by měl být rozhodně navýšen, aby získali o dané zemi dostatečný přehled. MMF prý ne zcela dobře zvládá svou úlohu analytického a poradního orgánu a měl by se zasadit o vyšší úroveň fundovanosti. Mezinárodní měnový fond rovněž neupozornil na některé špatně hospodařící země. Příkladem budiž asijská měnová krize v roce 1997 v Thajsku, kterou MMF nedokázal předpovědět, naopak zemi ještě několik měsíců před vypuknutím chválil za příkladný růst. Dalším příkladem je krize v Argentině v 90. letech, kdy MMF včas nevaroval před politikou fixního kurzu tamější měny vůči americkému dolaru, což vedlo k velkému deficitu platební bilance a nárůstu zahraničního dluhu země. Špatná předpověď MMF se dotkla i České republiky. Podle viceguvernéra České národní banky Mojžíra Hampla v roce 2010 MMF přejal bez ověření data Banky pro mezinárodní platby o zahraničním zadlužení finančních institucí ve východní Evropě, což vedlo k tomu, že banky v České republice a jiných zemích byly označeny za rizikové. Mojžír Hampl rovněž tvrdil, že MMF přispěl k urychlení ekonomické krize ve východní Evropě. (Němec, 2011)

- Ekonomická „výpomoc“ - V tomto bodě kritiky jsou hlavně kritizovány půjčky zemím, které jsou ohroženy bankrotem. MMF totiž diktuje mnoho podmínek, jimiž získává vliv na hospodářskou politiku dané země. Tyto podmínky totiž obsahují řadu restriktiv a drastických šetření, kdy MMF například požaduje snižování výdajů na důchody či platy státních zaměstnanců. Otázkou je, zda MMF těmto zemím skutečně pomáhá nebo jen sleduje vlastní záměr a to ani nemluvě o úrocích z těchto půjček. Jako příklad lze uvést krizi ve východní Asii, kdy tamním zemím poskytl nemalé prostředky a požadoval za ně zvýšení daní i snižování vládních výdajů, a tak se tyto země místo léčby několik let potácely v recesi. Druhým příkladem může být půjčka Argentině v 90. letech, která zemi uvalila v dlouhodobou krizi. (Němec, 2011)
- Liberalizace trhu – Mezinárodní měnový fond se snaží liberalizovat mezinárodní kapitálové toky, odbourávat bariéry jeho pohybu, což by umožnilo věřitelům z vyspělých zemí realizovat a navyšovat své investice do rozvíjejících se ekonomik, které by tak mohly získat přístup k většímu objemu finančních zdrojů. Ne vždy se však tato liberalizace vydaří. Často je provedena příliš rychle a bez zajištění stability finančního sektoru dané země. Peníze tak mohou

do rozvojových zemí sice snadno přitéci, ale také snadno odtéci. Příkladem budiž počátek Mexické krize v letech 1994 - 1996, kdy došlo k liberalizaci trhu, investoři prokazovali o Mexiko zvýšený zájem a investovali zde. Většina investic však byla krátkodobá a jejich cílem byl jen okamžitý zisk prostřednictvím spekulací s akciemi a cennými papíry. Mexiko se tak stávalo více závislé na investicích, používalo je k pokrytí nákladů na dovoz, a tím se dostávalo do stále větší nerovnováhy mezi dovozem a vývozem. Liberalizace má také neblahý vliv na životní prostředí. Rychlá liberalizace jednotlivých hospodářství a povinnost splácet půjčky vede ke zvýšení exportu a to zase k obrovskému rabování přírodních zdrojů. Příkladem budiž Guyana, kde byl díky liberalizaci masově rozvinut surovinový průmysl, který ovládají zahraniční investoři. Výsledkem je to, že těžba surovin devastuje místní ekosystém, znečišťuje vodní zdroje a znehodnocuje půdu. (Rambousek, Inpeg, 2011, 2000)

- Reformy kurzu – Když v 90. letech 20. století zasáhl Mezinárodní měnový fond v Keni, zbavil Centrální banku Keni kontroly nad toky kapitálu, což vedlo k tomu, že pak bylo snazší pro zkorumpované politiky převést peníze pryč z ekonomiky. Kritici argumentují, že toto je další příklad toho, jak Mezinárodní měnový fond nedokázal pochopit dynamiku dané země, se kterou jednal. (Economicshelp, 2013)
- Devalvace – V dřívějších dobách byl MMF také kritizován za dovození neodůvodněných inflačních devalvací v některých zemích. (Economicshelp, 2013)
- Nedostatek transparentnosti – Mezinárodní měnový fond byl také kritizován za zavedení politiky s malou nebo žádnou konzultací s dotčenými zeměmi. Jeffrey Sachs řekl, že v roce 1997 v Koreji museli prezidentští kandidáti podpořit dohodu, kterou jednak nevypracovali a ani neměli čas na vyjednávání, natož na pochopení dané dohody. (Economicshelp, 2013)

2.3 Kritika Světové banky

Hlavní kritizované oblasti a procesy týkající se **Světové banky** jsou následovné:

- Nešetrnost a nezodpovědnost pomoci – Světová banka se snaží rozvíjet a podporovat rozvojové země. Ne vždy to ale provádí s určitou šetrností. Například na počátku 80. let rovněž jako Mezinárodní měnový fond poskytla

řadu půjček africké zemi Zair (Kongo). Ovšem v čele vlády této země byl diktátor Mobutu a většina takto poskytnutých finančních prostředků byla použita na financování jeho vojenských operací či skončila v jeho osobním vlastnictví. Světová banka pak místo zodpovídání se za to, že půjčuje peníze diktátorům, se pouze starala o vymáhání dlužných částek na následných nových demokratických režimech. V roce 1981 pak Světová banka zapůjčila Brazílii přibližně 445 milionů dolarů na výstavbu infrastruktury přes Amazonský prales. Toto ovšem mělo za následek zničení deštných pralesů, erozi půdy a přesídlování zdejších zemědělců. Světová banka si zde tak celkem protičeří ve svých cílech, na jedné straně snaha o rozvoj infrastruktury, na druhé straně její masivní destrukce. Další podobné půjčky Světová banka realizovala například pro Kongo, Sumatru či Novou Guineu, kde opět zlepšování místní infrastruktury vedlo pouze k její devastaci. (The Whirled Bank Group, 2003)

- Porušování lidských práv – Kritika je rovněž směřována do oblasti porušování lidských práv. Biron (2013) uvádí dva příklady z Vietnamu a Etiopie, kde programy částečně financované Světovou bankou byly zapleteny do širokých obvinění z porušování lidských práv. Mezi roky 2005 a 2010 Světová banka realizovala zdravotní programy ve vládních detenčních centrech pro závislé na drogách. Bylo zjištěno, že se zde objevil alespoň částečný přístup k rehabilitaci pomocí násilí, také byly zaznamenány případy svévolného zadržování a mučení v těchto centrech. V Etiopii pak Světová banka financuje program s názvem Podpora základní služby. Ten má za cíl posílení zdraví, vzdělání a jiných důležitých služeb. Přesto bylo zaznamenáno Etiopskou vládní rozvojovou iniciativou násilné přesídlení 1,5 milionu lidí, převážně etnické menšiny. (Biron, 2013)
- Neefektivnost pomoci - Světová banka si sice klade za cíl snižování chudoby, jak ovšem ukazuje její vlastní studie, moc se jí to nedaří. Nezávislá analýza divize Světové banky z roku 2006 uvádí, že činnost Světové banky nepřispěla ke snížení chudoby a v daných zemích se životní úroveň buď nadále zhoršuje, nebo stagnuje. Je zde hodnocena činnost v 25 zemích, kde pouze v 11 z nich byl zaznamenán během let 1995 - 2005 pokles chudoby, v ostatních zemích došlo k výše zmíněnému zhoršení či k žádné změně. Z hlediska HDP na obyvatele pak

během let 1995 - 2005 došlo ke zvýšení pouze v 20 % z pozorovaných zemí. (Zapletal, 2007)

- Organizační struktura, morální hazard a podmínky půjček – Tyto tři aspekty jsou Světové bance vytýkány stejně jako Mezinárodnímu měnovému fondu. Jedná se hlavně o nedostatečné zastoupení rozvojových a rozvíjejících se zemí ve vrcholových orgánech banky. Kritizován je také fakt, že půjčky Světové banky nemotivují představitele zemí k odpovědné hospodářské politice a navíc nutí země k provedení úsporných opatření. (Brettonwoodsproject, 2005)

2.4 Komparace aktuálně prezentovaných názorů na fungování mezinárodních institucí

Pokud se předchozí kapitola zabývala kritikou mezinárodních měnových a finančních institucí, je na místě uvést i kladné názory na tyto organizace. Samozřejmostí je, že nejvíce pozitiv lze zjistit z jejich oficiálních stránek. Celosvětově se Světové bance podařilo snížit počet extrémně chudých (žijících pod 1,25 USD/den) z cca 1,95 mld. lidí v roce 1981 na cca 1,25 mld. v roce 2010. Světová banka ve své výroční zprávě za rok 2013 uvádí, že díky její činnosti dostalo 188 milionů žen prenatalní péči od roku 2002, 267 milionů lidí benefitovalo z programu sociálního zabezpečení od roku 2005 či bylo postaveno 189 kilometrů cest od roku 2002. Další příznivé výsledky, kterých bylo dosaženo a tato zpráva uvádí, je například fakt, že 2,7 milionu dívek bylo zapsáno do škol v Afghánistánu v roce 2012, oproti roku 2002, kdy zde bylo zapsáno pouze 191 tisíc dívek. Dětská úmrtnost ve státě Džibuti byla snížena ze 124 úmrtí na 1000 dětí v roce 2002 na 68 úmrtí v roce 2012. V Brazílii pak pomoc Světové banky zajistila více než 1,1 milionu lidem přístup a připojení k vodě mezi roky 2007 – 2011. (The World Bank, 2013)

Informační centrum OSN v Praze (2000) pak uvedlo, že díky Světové bance v průběhu uplynulé generace bylo dosaženo většího úspěchu v omezování chudoby než kdykoliv předtím a dokládá to těmito údaji z rozvojových zemí: zvýšení délky života z 55 let na 65 let, zvýšení příjmů na osobu dvojnásobně, procento dětí chodících do školy se zvýšilo z méně než 50 % na 75 % a dětská úmrtnost se snížila o 50 %.

Česká televize (2012) uvádí, že Světová banka již pomohla tisícovkám Bolivijců z chudoby, hlavně pomocí programu cíleného na zemědělství. Bylo zachráněno na několik tisíc bolivijských farmářů před krachem a ti tak mohou pokračovat

v tradičním pěstování brambor, masa či vlny. Příjem farmářských rodin v Bolívii se díky tomu zvýšil na přibližně 46,5 tisíc korun ročně.

V neposlední řadě pak Světová banka pomohla České republice v přechodu z centrálně plánované ekonomiky na tržně orientovanou ekonomiku, či pomohla chránit životní prostředí, jak je rozebráno v třetí kapitole této práce.

Mezinárodní měnový fond pak rovněž pomohl České republice v přechodu z centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku tržně orientovanou.

Nalézt kladné názory na Mezinárodní měnový fond potom není opravdu jednoduché. Z oficiálních stránek Mezinárodního fondu lze vyčíst pozitiva jako například kontrolování inflace v Subsaharské Africe, kdy se jí od roku 2009 podařilo snížit z přibližně 16 % na přibližně 7 % v roce 2013 či jiné pozitivum týkající se ekonomického růstu ropných zemí (Arménie, Gruzie, Kyrgyzstánu a Tádžikistánu), kde se předpokládá ekonomický růst z 5,9 % z roku 2013 na 6,2 % v roce 2014.

Další příklad pomoci MMF může být Řecko, kdy MMF poskytl prostředky na jeho záchranu celkem dvakrát, poprvé ve výši přibližně 26,4 miliard SDR v roce 2010 a podruhé v roce 2012 částkou přibližně 23,8 miliard SDR. (IMF, 2013.) Otázkou však zůstává, zda se jednalo o skutečnou pomoc, protože samotný Mezinárodní měnový fond v roce 2010 sebekriticky uvedl, že podcenil, jak moc mohou požadovaná úsporná opatření stlačit již tak slabou řeckou ekonomiku. (Euroskop, 2013)

Ředitel Liberálního institutu v Praze Miroslav Ševčík (2000) pak dokonce uvádí, že Mezinárodní měnový fond je příliš byrokratickou organizací, které splnila své historické poslání a dle jeho názoru by měl být rozpuštěn či zrušen.

Pokud by se mělo provést srovnání prezentovaných názorů, jednoznačně by se dospělo k tomu, že kritické názory převažují nad těmi pozitivními. A také to, že Světová banka z celkové kritiky vychází poměrně lépe než Mezinárodní měnový fond.

3 ANALÝZA VÝVOJE FINANČNÍCH TOKŮ MEZI SVĚTOVOU BANKOU, MMF A ČESKOU REPUBLIKOU

V této kapitole jsou analyzovány finanční toky mezi Českou republikou a Světovou bankou a Českou republikou a Mezinárodním měnovým fondem. Nejprve jsou analyzovány toky mezi Českou republikou a Mezinárodním měnovým fondem a posléze mezi Českou republikou a Světovou bankou. Jsou zde rovněž rozebrány dopady těchto finančních toků na Českou republiku.

3.1 Finanční toky mezi Mezinárodním měnovým fondem a Českou republikou

Československo bylo jednou ze zakládajících zemí Mezinárodního měnového fondu, nicméně v roce 1954 bylo nuceno členství ukončit. Důvody pro ukončení členství byly hned dva. První důvod byl ten, že tehdejší komunistická vláda nebyla ochotna poskytovat údaje o ekonomickém vývoji své země, hlavně pak o stavu devizového hospodářství, čímž vlastně neplnila jednu ze základních povinností Mezinárodního měnového fondu. Druhým důvodem byla měnová reforma z roku 1953, která se týkala zvýšení zlatého obsahu československé koruny na sedminásobek původní hodnoty, ovšem bez konzultace a souhlasu Mezinárodního měnového fondu. Československo se stalo opět členem až v roce 1990, když padl komunistický režim.

Československo (resp. tehdejší Československá federativní republika) čerpala celkem tři velké úvěry od Mezinárodního měnového fondu. V podstatě se jednalo o překlenovací úvěry s cílem pomoci zemi transformovat se z centrálně plánované ekonomiky na tržně orientovanou ekonomiku, pomoci s liberalizací cen a zahraničního obchodu, pomoci s nerovnováznou platební bilancí a pomoci s takřka nebezpečným vyčerpáním devizových rezerv, které na konci roku 1990 poklesly pod úroveň 1 mld. USD. **První úvěr** pro Československou federativní republiku byl čerpán roku 1991. Výše úvěru byla 619,5 mld. SDR. Byl čerpán v celé své výši. Zároveň byla tato dohoda o překlenovacím úvěru kombinována s možností přístupu k dodatečným prostředkům Mezinárodního měnového fondu, jejichž čerpání bylo podmíněné špatným vývojem cen dovozu. A tak byl v rámci nástroje Compensatory and Comtingency Financing Facility (jakýsi finanční vyrovnávací nástroj, který měl na úkol pomoci zemím vyrovnat se s dočasnými vnějšími šoky, jež ovlivňují příjmy z vývozu, aniž by se uchýlovaly k nadměrným a zbytečným regulacím) schválen přístup k dalším 466 mil. SDR na uhrazení zvýšených nákladů na dovoz ropy a rovněž dalších 147,5 mil. SDR v rámci toho samého programu

jako pojištění proti ostatním nepříznivým změnám v zahraničním obchodě. První část z tohoto programu (466 mil. SDR) byla čerpána v celé své výši a pomohla zemi uhradit jednotkové náklady na dovoz ropy, které se vysoce zvýšily kvůli přechodu na světové ceny a placení ve směnitelných měnách při vzájemném obchodu s ostatními zeměmi. Druhá část programu (147,5 mil. SDR) čerpána nebyla, jelikož nedošlo k tak výrazným odchylkám ve vývoji cen československého vývozu a neropného dovozu. Tato finanční pomoc s krytím nákladů na dovoz ropy byla pro zemi velmi důležitá, jelikož pomohla vyhnout se potlačení objemu dovozu na úroveň, která by měla za následek výrazné poruchy v chodu ekonomiky. Tato finanční pomoc od Mezinárodního měnového fondu spolu s pomocí od Světové banky (Structural Adjustment Loan – je rozebráno v další části textu) umožnila zvýšení úrovně devizových rezerv z méně než 1 mld. USD ke konci roku 1990 na 3,3 mld. USD ke konci roku 1993, což postačovalo na krytí dovozu. Nebyla to sice nijak závratně vysoká částka, ale oproti původnímu stavu byla odvrácena kritická situace a byla zachována omezená směnitelnost i fixní nominální devizový kurz. Celkově tato půjčka splnila svou úlohu, pomohla zemi v podpoře makroekonomické stability a rovněž pomohla vytvořit příznivé podmínky pro další etapu ekonomické reformy. (Jonáš, 1993)

Druhý úvěr byl ČSFR (tehdy již s názvem Česká a Slovenská federativní republika) poskytnut v roce 1992 ve výši 236 mil. SDR. Byl poskytnut jednak z důvodu snahy o celkové oživení ekonomiky, dále kvůli určitým nejistotám týkajícím se vývoje platební bilance a také z důvodu snahy o zachování i nadále aktivní účasti Mezinárodního měnového fondu v uskutečňování makroekonomické politiky. Výsledky realizace tohoto úvěru byly rovněž příznivé. Následoval velmi dobrý vývoj platební bilance, a tak byl tento úvěr čerpán pouze do výše 36 mil. SDR. Devizové rezervy rovněž vzrostly, a to na celých 5 mld. USD v druhé polovině roku 1992. (Jonáš, 1993)

Po rozdělení Československa (ČSFR) se pak Česká republika stala členem MMF roku 1993, kdy byl zemi poskytnut **třetí úvěr** v celkové výši 177 mil. SDR. Čerpán byl ovšem pouze ve výši 70 mil. SDR. Jednalo se o zajišťovací půjčku a tato půjčka byla předčasně splacena již v září 1993. Podmínky, za kterých si Česká republika mohla půjčit prostředky v zahraničí, se prudce zlepšily a země získala od prestižních ratingových agentur investiční stupeň hodnocení, a tak byla schopna splatit veškeré závazky vůči Mezinárodnímu měnovému fondu již v roce 1994. Veškerými závazky

je míněn dluh 780,7 mil. SDR, jelikož celkové závazky Československé federativní republiky byly 1 121 500 000 SDR (619,5 mil. + 466 mil. + 36 mil.) a byly rozděleny v poměru 2,29 : 1 mezi Českou republiku a Slovenskou republiku. (Stavárek, 2003)

3.1.1 Členská kvóta

Členská kvóta je ústřední prvek finančních zdrojů Mezinárodního měnového fondu. Každá členská země má přiřazenou kvótu v podstatě podle své relativní pozice ve světové ekonomice. Členská kvóta vyjadřuje výši příspěvku každé země do všeobecných zdrojů MMF a použitelných rezerv, určuje podíl členské země na alokaci SDR a zároveň množství finančních zdrojů, které může země čerpat z MMF. Na velikosti členské kvóty je závislý počet členských hlasů, které určují hlasovací právo členské země při různých politických a operativních rozhodnutích MMF. (IMF, 2013)

Po rozpadu ČSFR byla kvóta rozdělena mezi Českou republiku a Slovensko v poměru 2,29 : 1. Členská kvóta České republiky v roce 1993 činila 589,6 mil. SDR. Následující tabulka ukazuje vývoj členské kvóty České republiky v období 1993 – 2013. Jak je patrné, navyšovala se pouze dvakrát. Poprvé v roce 1999 (navýšení o 229,7 mil. SDR) a podruhé v roce 2011 (navýšení o 182,9 mil. SDR).

Tabulka č. 4: Vývoj členské kvóty České republiky v MMF v období 1993 - 2013

rok	kvóta v mil. SDR	rok	kvóta v mil. SDR
1993	589,6	2003	819,3
1994	589,6	2004	819,3
1995	589,6	2005	819,3
1996	589,6	2006	819,3
1997	589,6	2007	819,3
1998	589,6	2008	819,3
1999	819,3	2009	819,3
2000	819,3	2010	819,3
2001	819,3	2011	1 002,20
2002	819,3	2012	1 002,20
		2013	1 002,20

Zdroj: *Vlastní zpracování dle IMF, 2013*

K prvnímu zvýšení členské kvóty České republiky došlo v roce 1999, a to přibližně o 39%. Ke druhému zvýšení členské kvóty České republiky došlo v roce 2011, a to

o 22,3 % v porovnání s rokem 2010. K podobnému skokovému navýšení členských kvót došlo v těchto letech i u ostatních členských států.

3.1.2 Technická pomoc

Technická pomoc byla také významnou součástí spolupráce mezi Českou republikou a Mezinárodním měnovým fondem. Tato pomoc směřovala do oblastí jako je dohled nad veřejnými financemi, monetární výzkum, cílování inflace či bankovní statistika. Holman (2011) vysvětluje cílování inflace jako způsob, kterým dokáže centrální banka učinit inflační očekávání racionálnějšími a také pomocí něho dokáže ovlivnit samotnou výši inflačních očekávání podle svého záměru. Následující tabulka ilustruje technickou asistenci MMF od roku 1991 do roku 2013.

Tabulka č. 5: Technická asistence MMF České republiky

období	oblast
1991 - 1993	řízení veřejných financí
	návštěva konzultantů
	monetární výzkum
	dohled nad devizovými a bankovními operacemi
	vydávání dluhopisů
	monetární a bankovní statistika
	dlouhod. pobyt expertů v oblasti bank. dohledu
1994	řízení veřejných financí
	devizové předpisy
	platební bilance
	vládní finance
1995	řízení veřejných financí
	reforma bankovního systému
	monetární operace
1996	ekonomický výzkum
1997	bankovní legislativa
1999	dohled nad finančním sektorem
	střednědobý fiskální rámec
	cílování inflace
	peněžní a bankovní statistika
2000	inflační cílování
2002	monetární a fiskální statistika
2003	implementace programu GFSM 2001
2005	inflační cílování
2006	pilotní projekt GFSM 2001
	implementace programu GFSM 2001

Zdroj: Vlastní zpracování dle IMF, 2013

Česká republika rychle začala nejenom přijímat technickou pomoc, ale rovněž jí také poskytovat. Mezinárodní měnový fond využíval české experty hlavně díky jejich znalostem přechodových ekonomik. Čeští experti se také účastnili mnoha misí Mezinárodního měnového fondu. Dnešní spolupráce s Mezinárodním měnovým fondem probíhá jednak ze strany Fondu, který hodnotí naši republiku, ale také se Česká republika podílí na diskuzi k hlavním oblastem činnosti této instituce. (Sedláček, 2008)

3.1.3 Půjčky České republiky Mezinárodnímu měnovému fondu

Česká republika poskytla Mezinárodnímu měnovému fondu celkově tři půjčky. První půjčka byla schválena roku 2000 vládou České republiky ve výši 5,7 mil. SDR na dobu 20 let a jednalo se o bezúročnou půjčku z devizových rezerv České národní banky. Druhá půjčka byla schválena roku 2009. Jednalo se o součást půjčky k navýšení zdrojů Mezinárodního měnového fondu, na níž se dohodly státy Evropské unie v celkové výši 75 mld. EUR. Česká republika půjčila částku ve výši 1,03 mld. EUR a tato suma šla opět z devizových rezerv České národní banky. Účel půjčky byl zřejmý, a to zmírnění dopadů probíhající hospodářské krize, kdy cílovou stanicí bylo bezpochyby Řecko. (Mach, 2010) Poslední, třetí půjčka od České republiky pro Mezinárodní měnový fond, byla uskutečněna roku 2012 a jednalo se o sumu 1,5 mld. EUR. Účel půjčky byl jasný – záchrana eura a pomoc zemím postiženým dluhovou krizí. (Euractiv, 2012)

Kromě půjček Česká republika také pravidelně každý rok přispívala 1 mil. SDR do speciálního fondu pro chudé PRGF (Poverty Reduction and Growth Facility, tj. redukce chudoby a podpora růstu) mezi roky 1994 – 2003. (Liška, Stavárek, 2003)

3.2 Finanční toky mezi Světovou bankou a Českou republikou

Československo bylo rovněž zakládajícím členem Světové banky (IBRD). Když bylo ovšem roku 1954 vyloučeno z Mezinárodního měnového fondu, bylo nuceno rovněž opustit IBRD. Členem Světové banky se stalo až v roce 1990 a jako Česká republika zde vystupuje od roku 1993. Na území České republiky se pak projevila činnost všech organizací Skupiny Světové banky. V roce 2005 pak došlo pro Českou republiku k zásadní změně, kdy byl dokončen tzv. graduační proces, což znamená, že byla Česká republika přefazena z kategorie klientských zemí na zemi vyspělou (dárcovskou) a tedy již nemůže čerpat nové úvěry IBRD (může ovšem čerpat podporu ve formě technické asistence a sdílení know-how). V následujícím textu jsou analyzovány toky Světové

banky do České republiky. Nejprve od IBRD a speciálních fondů, poté IFC a nakonec MIGA. (Ehl, Stojanov, Kotecký, 2008)

Následující tabulka zobrazuje projekty Světové banky na území České republiky.

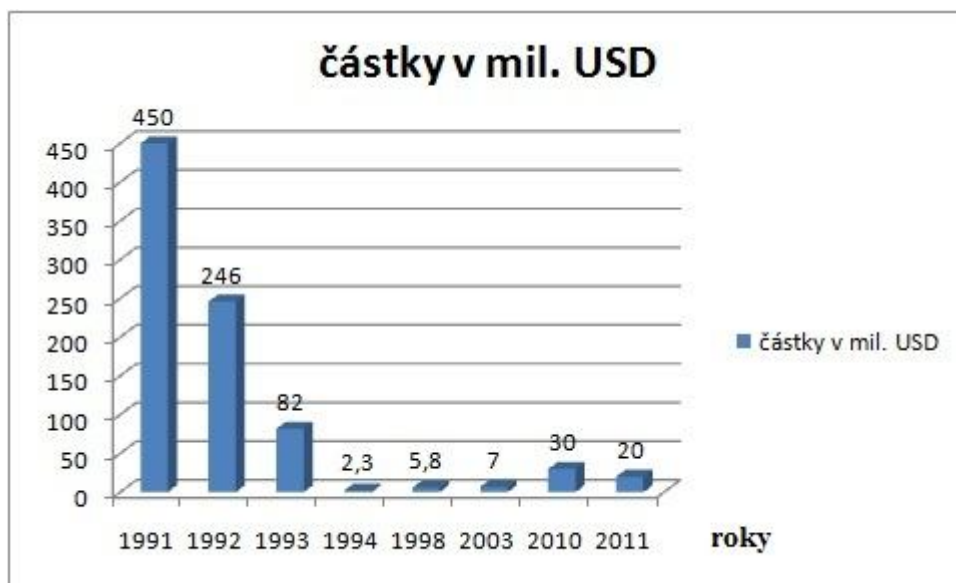
Tabulka č. 6: Projekty Světové banky v České republice

Název projektu	Označení projektu	částka v mil. USD	Status	Datum schválení
AF-CZ GIS/AAU TRADE	P117334	20,00	Ukončeno	11. října 2011
CZ - GREEN INVESTMENT SCHEME	P114304	30,00	Ukončeno	28. května 2010
The Czech PCF Umbrella Project - Energy Efficiency	P073542	7,00	Aktivní	15. října 2003
CZECH REPUBLIC - Kyjov Waste Heat Utilization Project	P045572	5,80	Ukončeno	27. srpna 1998
Phaseout of Ozone Depleting Substances Project - GEF	P008377	2,30	Ukončeno	23. srpna 1994
CZECH REPUBLIC BIODIVERSITY PROJECT	P008376	2,00	Ukončeno	19. října 1993
Telecommunications Project	P008378	80,00	Ukončeno	9. září 1993
Power and Environmental Improvement Project	P008381	246,00	Ukončeno	26. května 1992
Structural Adjustment Loan Project	P008386	450,00	Ukončeno	26. června 1991

Zdroj: Vlastní zpracování dle The World Bank, 2013

Pro lepší ilustraci finančních toků ze Světové banky směrem do České republiky slouží následující graf. V něm jsou zobrazeny finanční toky mezi léty 1991 – 2011 v letech schválení těchto toků.

Graf č. 1: Vývoj finančních toků ze Světové banky do České republiky

Zdroj: Vlastní zpracování dle The World Bank, 2013

Pro Českou republiku (Československo) byly nejvýznamnější první tři půjčky. Jednalo se o Structural Adjustment Loan Project, Power and Environmental Improvement Project a Telecommunications Project.

Structural Adjustment Loan Project neboli půjčka na strukturální úpravy byla schválena 26. června 1991 ve výši 450 mil. USD. Cílem této půjčky byl přechod země k tržní ekonomice a obnovení ekonomického růstu. Projekt byl založen na politice rapidní makroekonomické stabilizace a strukturálních reforem, čehož se mělo dosáhnout pomocí přísné fiskální a monetární politiky. Program také cílil na kontrolování inflace, zajištění udržitelné platební bilance a snížení role vlády, podporu soukromého sektoru a integraci ekonomiky do světových trhů. Projekt byl rovněž zaměřen na podporu liberalizace cen a obchodu a na privatizaci státních podniků a restrukturalizaci bankovního sektoru.

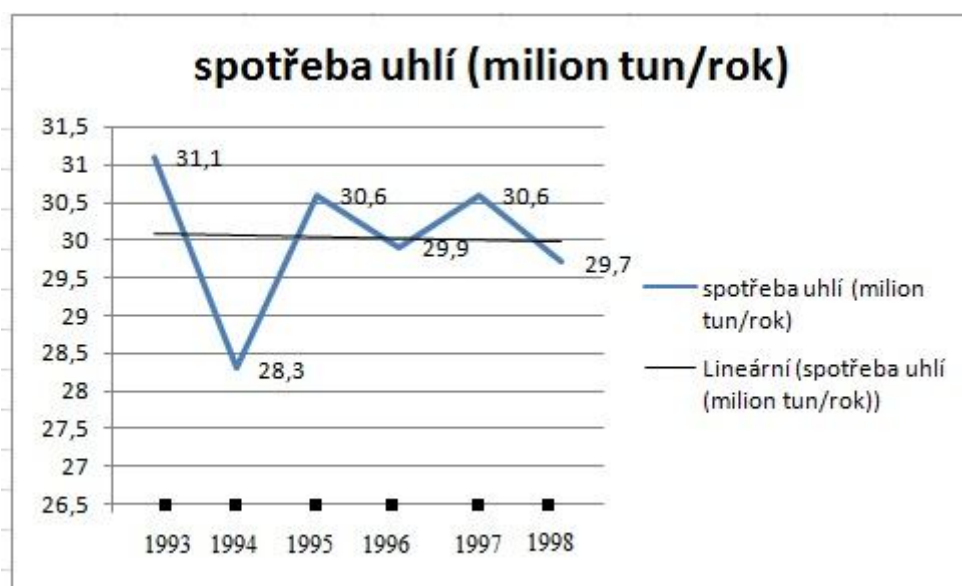
Dopady projektu: Tato půjčka změnila ekonomiku Československa rapidně. Díky reformním politikám došlo k rozvoji soukromého sektoru, který začal hrát hlavní roli v československé ekonomice a který produkoval v roce 1996 60 % hrubého domácího produktu. Rovněž zaměstnanost a příjmy obyvatel začaly růst po snížení během let 1990-1993. Nicméně v té době vedla implementace přísné fiskální a monetární politiky k rychlé inflaci. Po 50 % růstu cen během prvních šesti měsíců roku 1991 se podařilo inflaci dostat pod kontrolu až v druhé polovině tohoto roku. Roční inflace začala klesat a ustálila se na 11 % v roce 1992. Jako v jiných rozvojových zemích, přísné politiky domácí poptávky byly příčinou snížení výkonu ekonomiky. Hrubý domácí produkt v roce 1991 poklesl o 15 % a o 7 % v roce 1992. Rovněž nezaměstnanost vzrostla z jednoho procenta v roce 1990 na 6,6 % ke konci roku 1991. Liberalizace cen a privatizace byly provedeny úspěšně. Zprivatizováno bylo přibližně 30 000 malých podniků. Celkově počet nových podniků v oblastech jako jsou obchod, služby či cestovní ruch vzrostl v roce 1992 na 1,4 milionu. Podíl soukromého sektoru se začal zvyšovat z 12 % v roce 1990 až na 45 % v roce 1993. Také exporty do zemí Evropské unie zaznamenaly růst z 26 % v roce 1989 na 53 % v roce 1992. (The World Bank, 1996)

Power and Environmental Improvement Project (Projekt zlepšení energetiky a životního prostředí) si kladl za cíl hlavně zvýšit účinnost elektráren, snížení znečištění ovzduší v severních Čechách (odsíření elektráren), a tím i zlepšení životního prostředí

a zdraví místních obyvatel. Rovněž bylo cílem zmodernizovat přenosový systém a usnadnit a propojit společnost ČEZ s německými energetickými sítěmi. Mezi další cíle patřilo snížení spotřeby znečištění způsobujícího hnědé uhlí, omezení oxidu siřičitého, snížení prašnosti a popílku z elektráren a další. Projekt také zahrnoval instalaci zařízení na zlepšení provozních činností v elektrárně Pruněrov 2. Projekt byl ukončen 30. června 1999.

Dopady projektu: Účinnost tohoto projektu byla uspokojivá. Spolehlivost a účinnost byla zajištěna u sedmi hlavních elektráren – Pruněrov 2, Dětmarovice, Chvaletice, Počerady, Tušimice, Ledvice a Mělník během let 1994 – 1998. Bylo také dosaženo snížení palivové náročnosti díky vylepšení účinnosti kotlů. Následující graf ukazuje snižující se trend ve spotřebě paliva ve jmenovaných elektrárnách během období 1993 – 1998.

Graf č. 2: Vývoj spotřeby uhlí (milion tun/rok)

Zdroj: Vlastní zpracování dle The World Bank, 2013

Podarilo se také snížit energetickou náročnost elektráren díky zlepšení tepelné účinnosti elektráren, jak ukazuje následující tabulka.

Tabulka č. 7: Vývoj energetické náročnosti elektráren v ČR

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Spotřeba el. energie (kJ/kWh)	11 317	11 201	11 164	11 191	11 259	11 202

Zdroj: Vlastní zpracování dle The World Bank, 2013

Nižší spotřeba paliva s sebou samozřejmě nesla i nižší úroveň znečištění ovzduší. Následující tabulka ukazuje, jakým způsobem se mezi léty 1993 – 1998 snížily stavy prachu, oxidu dusného a oxidu siřičitého v ovzduší.

Tabulka č. 8: Vývoj emisí elektrárny Pruněrov 2

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Emise prachu (tuny/rok)	3 646	1 132	813	1 391	1 443	1 203
Emise oxidu siřičitého (tuny/rok)	146 569	166 055	131 79	90 173	11 01	10 758
Emise oxidu dusného (tuny/rok)	22 849	14 798	10 404	12 796	11 505	10 163

Zdroj: *Vlastní zpracování dle The World Bank, 2013*

Z tabulky vyplývá, že implementací projektu došlo ke snížení emisí prachu ve sledovaném období na 33 %, ke snížení emisí oxidu siřičitého na 7 % a ke snížení emisí oxidu dusného na 44,5 % v roce 1998 oproti roku 1993. (The World Bank, 2000)

Telecommunications Project (Projekt investice do telekomunikací) byl úvěr na 80 mil. USD schválený 9. září 1993 a ukončený 30. června 1998. Jak sám název projektu napovídá, byl zaměřen na podporu telekomunikačních služeb, konkrétně digitalizaci a rozšíření páteřní sítě, aby se snížilo zahlcení hlavních síťových prvků, podpořila se moderní digitální komunikace pro podniky a aby byl poskytnut celkově dobrý základ pro budoucí modernizaci a rozšíření celé sítě. Projekt byl také zaměřen na zvýšení účinnosti investic a operací v oblasti telekomunikací, na zlepšení kvality služeb a přechod k plnému komerčnímu provozu. Projekt také cílil na podporu Správy pošt a telekomunikací (Telecom), konkrétně jeho rozvojový program pro období 1993 – 1995, který se skládal ze dvou prvků – výstavba digitální překryvné sítě a technické pomoci a školení v oblastech finančního řízení, řízení lidských zdrojů a orientaci na trh.

Dopady projektu ukazují vybrané ukazatele. Prvním hodnotícím ukazatelem byl počet pracujících linek. Jak vidno z následující tabulky, od roku 1992 se počet pracujících linek navýšil z původních 1 819 000 linek na 4 401 000 linek v roce 2000. Druhá oblast se týkala počtu zaměstnanců v telekomunikacích, který se z původních 25 289 z roku 1992 zvýšil na 29 156 v roce 2000. Třetí vybraný ukazatel se týká počtu linek na 100 obyvatel. Zde můžeme vidět, že se tento počet z původních 17,6 z roku 1992 zvýšil na 44 v roce 2000. Čtvrtý ukazatel ilustruje efektivitu linek a je zde zobrazen počet chyb na 100 linek, který jak vidno má snižující se trend. Zvyšovala se rovněž

produktivita práce, kdy z původních 13,7 pracovníka na 100 linek se tento počet snížil na 7 pracovníků na 100 linek.

Tabulka č. 9: Vývoj vybraných ukazatelů v telekomunikacích ČR

Rok	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Počet pracujících linek v tis.	1 819	1 961	2 151	2 298	2 801	3 25	3 751	4 151	4 401
Počet pracovníků	25 289	24 742	25 544	26 246	26 424	26 706	27 356	28 256	29 156
Počet linek na 100 obyvatel	17,6	19,61	20,7	23,3	28	32,5	37,5	41,5	44
Počet chyb na 100 linek	2,78	2,59	2,5	2,5	2,5	2,5	2,3	2,3	2,3

Zdroj: *Vlastní zpracování dle The World Bank, 2013*

Další projekty Světové banky směřovaly převážně do oblasti ochrany životního prostředí spojené s místním rozvojem a rozvojem infrastruktury a byly financovány ze speciálních fondů. (The World Bank, 1997)

Czech Republic Biodiversity Project byl schválen roku 1993 a ukončen v roce 2000. Tento projekt byl ve formě grantu 2 mil. USD udělen Ministerstvu životního prostředí a cílil hlavně na oblast Krkonoš, Šumavy a oblast Pálava. Cílem projektu bylo chránit a posilovat lesní porosty a ekosystém v dané oblasti. Konkrétní body projektu byly například rozvoj ekologické osvěty a vzdělávání v Krkonoších a implementace pilotního programu pro vysokohorské louky v Krkonoších, implementace pilotního programu na obnovu mokřadů v oblasti Pálava, konstrukce výzkumného a vzdělávacího centra Pálava či provedení programu zaměřeného na myslivost, realizace výzkumu divoké zvěře či provádění šlechtitelského programu pro tetřeva hlušce na Šumavě. (The World Bank, 1993)

Phaseout of Ozone Depleting Substances Project – GEF (Projekt pro postupné zastavení látek poškozujících ozónovou vrstvu) byl realizován rovněž formou grantu. Jeho výše činila 2,3 mil. USD a byl poskytnut Ministerstvu životního prostředí. Primárním cílem projektu bylo pomoci České republice v nákladově efektivním postupném zastavení produkce a spotřeby látek poškozujících ozónovou vrstvu. Specifickým cílem bylo progresivní postupné zastavení chlor-fluorovaných uhlovodíků a podpora používání náhražek za tyto látky. Projekt byl úspěšný díky zavedení programu 3R (Recovery, Reclamation and Recycling – Obnova, Rekultivace a Recyklace) a také díky zákazu produkce a vývozu látek poškozujících ozónovou vrstvu od 1. ledna 1996 a díky četné technické pomoci. Následující tabulka ilustruje snižující se trend škodlivých plynů pro ozónovou vrstvu mezi roky 1996 – 1998 v ČR.

Tabulka č. 10: Vývoj produkce látek poškozujících ozónovou vrstvu v ČR

Rok	1996	1997	1998
Látky poškozující ozónovou vrstvu v tunách	3307	2451	2046

Zdroj: *Vlastní zpracování dle The World Bank, 2013*

Díky zavedení projektu 3R a technické pomoci Světové banky se celkové emise látek poškozujících ozónovou vrstvu (například freonů) snížil v roce 1998 na přibližně 62 % oproti roku 1996. (The World Bank, 1998)

Další projekt nese název **Czech Republic – Kyjov Waste Heat Utilization Project** (Program na využití odpadního tepla v městě Kyjov). Prostředky byly uděleny ve formě grantu Ministerstvu životního prostředí ve výši 5,8 mil. USD. Hlavním cílem projektu bylo omezení emisí skleníkových plynů, zejména oxidu uhličitého. Tohoto cíle mělo být dosaženo pomocí zvýšení efektivnosti a spolehlivosti dodávek tepla pro město Kyjov a dodávek tepla a energie do společnosti Vetropack Moravia a.s. pomocí zavedení produkce plynu a energie (produkce zvaná CHP - combined-cycle heat and power) a také zintenzivnění využití odpadního tepla vzniklého ve výrobních procesech. Dalšími cíli bylo samotné představení produkce CHP v České republice, neboť zde tato technologie dosud nebyla využívána, stimulace institucionálních změn, které by podporovaly energetickou účinnost díky produkci CHP, snížení spotřeby paliv znečišťujících prostředí, jako je například hnědé uhlí, a demonstrace spolupráce mezi Ministerstvem životního prostředí a soukromým sektorem.

Dopady projektu: Cíle projektu byly splněny, zejména redukce skleníkových plynů. Hlavní komponentou projektu bylo zřízení továrny, která je v souladu s CHP produkcí. Ta byla úspěšně dokončena v dubnu 1999. Rovněž bylo dosaženo modernizace a rozšíření dálkového vytápění ve městě Kyjov díky rekonstrukci 15 kotelen, kdy město Kyjov převedlo veškeré své dálkové vytápění na společnost Teplo Kyjov. Právě díky nově zřízené továrně společnosti Vetropack Moravia a.s., fungující na principu produkce CHP, došlo k omezení skleníkových plynů (zejména oxidu uhličitého) přibližně o 143,2 tun ročně. (The World Bank, 2001)

Jediný v současné době stále aktivní projekt Světové banky v České republice je **The Czech PCF Umbrella Project – Energy Efficiency** (Projekt energetické účinnosti). Celková suma tohoto grantu činí 7 mil. USD a grant byl poskytnut České energetické

agentuře a Státnímu fondu životního prostředí. Cílem projektu je podporovat rozvoj mezinárodních mechanismů zabývajících se redukcí skleníkových plynů. Posláním projektu je vytváření vysoce kvalitních projektů na redukcí skleníkových plynů ve veřejném i soukromém sektoru, podpora obnovitelných zdrojů a udržitelného využití přírodních zdrojů. Projekt podporuje oblasti zlepšení dálkového vytápění, zlepšení v energetické účinnosti budov (nemocnic či veřejných budov), průmyslové energetické účinnosti stejně tak i využitelnosti obnovitelných zdrojů (použití geotermálního tepla, biomasy či vodních elektráren). Jako příklad lze uvést město Děčín a jeho geotermální projekt, kde cílem je podpora účinnější a čistší dodávky tepla a snížení emisí, či Thomayerovu nemocnici v Praze, kde je mimo jiné cílem snížení výdajů na energie či redukce skleníkových plynů. Dalším příkladem je vybudování malé vodní elektrárny na Labi s cílem snížení emise skleníkových plynů. Projekt má být ukončen 31. prosince 2013.

Dopady projektu: Zpráva Světové banky z roku 2011 uvádí, že výsledky projektu jsou uspokojivé. Projekt probíhá technicky dobře, očekává se, že vygeneruje redukcí emisí v celkovém rozsahu 500 000 tun oxidu uhličitého do konce roku 2012. Rovněž bylo vybudováno 16 menších vodních elektráren a byly realizovány dva projekty týkající se zavedení tepelné energie. (The World Bank, 2011)

CZ – Green Investment Scheme je další z řady projektů, jehož cílem je redukce emisí oxidu uhličitého, znečištění ovzduší, zvýšení využití obnovitelných zdrojů a zvýšení efektivnosti využití energie v České republice. Dle zprávy Světové banky z července 2013 pak vyplývá, že energetická spotřeba subjektů, které si podaly žádost k přistoupení k projektu Green Investment Scheme, klesla někde i o 50 %, což vede k redukcí skleníkových plynů.

Dopady projektu: Dle zprávy Světové banky z dubna 2011 by mělo dojít ke snížení emisí oxidu uhličitého o 780 000 tun k roku 2013 ve srovnání s rokem 2008. (The World Bank, 2013)

Poslední zatím realizovaný projekt Světové banky v České republice byl projekt **AF-CZ GIG/AAU Trade**. Jednalo se o grant Státnímu fondu životního prostředí ve výši 20 mil. USD. Šlo o projekt rozdělený do 4 kategorií – ropa a zemní plyn, obnovitelné zdroje,

energetická účinnost v energetickém sektoru a energetický sektor obecně. Bohužel k tomuto projektu nebyly zveřejněny žádné další dokumenty. (The World Bank, 2013)

3.2.1 Finanční toky mezi IFC a Českou republikou

IFC – International Financial Corporation (Mezinárodní finanční korporace) rovněž participovala na finanční pomoci České republice. První investicí IFC v České republice byla účast na privatizaci Živnostenské banky v roce 1992. Velmi aktivně pak působila v oblastech stavebních hmot, železářství a materiálů v souvislosti s modernizací a snížení dopadů na životní prostředí. Nejvíce se IFC angažovala ve společnosti Nová Huť, kde cílem byla modernizace koksoven, energetických továren, továren na výrobu oceli a válcoven. Většina investic IFC ovšem putovala do finančního sektoru. Mezinárodní finanční korporace pomohla podporovat privatizaci například Československé obchodní bance (ČSOB) díky investici 75 mil. USD do kapitálu. V současné době má IFC v České republice dva aktivní projekty, a to v Konsolidační bance, kde se účastní pilotního programu dražby české vlády týkající se nebonitních úvěrů Konsolidační banky. Druhý aktivní projekt je v České spořitelně a má za cíl podporovat využívání obnovitelných zdrojů energie. Následující tabulka zobrazuje vybrané projekty IFC v České republice.

Tabulka č. 11: Projekty IFC v České republice

Subjekt	schváleno	celkové náklady	výše účasti
Živnostenská banka	1. ledna 1992	50 mil. USD	6,5 mil. USD
Plzeňský Prazdroj a.s.	22. června 1995	170,5 mil. USD	75 mil. USD
Nová Huť a.s.	3. dubna 1997	650 mil. USD	250 mil. USD
Energy cetrum Kladno a.s.	18. července 1996	401 mil. USD	60 mi. USD
Autokola Nová Huť a.s.	10. října 1996	12 mil. USD	6 mil. USD
DCR Czech rating	23. dubna 1998	0,5 mil. USD	175 000 USD
Československá obchodní banka a.s.	23. července 1998	1200 mil. USD	75 mil. USD
Konsolidační banka	23. ledna 2001	50 mil. USD	22,5 mil. USD
Česká spořitelna	1. července 2010	-	59 mil. USD

Zdroj: *Vlastní zpracování dle IFC, 2013*

3.2.2 Finanční toky MIGA do České republiky

MIGA – Multilateral Investment Guarantee Agency (Mezinárodní agentura pro investiční záruky) poskytovala v České republice hlavně záruky na politická rizika. Příkladem budiž záruka na investice zahraničních investorů v společnostech Tesla

Lanškroun a.s., Cement Hranice a.s. a další. Kompletní přehled projektů ilustruje následující tabulka. V současné době není již žádný projekt aktivní.

Tabulka č. 12: Projekty MIGA v ČR

Subjekt	rok	částka
Tesla Lanškroun a.s.	1993	14,8 mil. USD
Cement Hranice a.s.	1993	50 mil. USD
AVX Czechoslovakia s.r.o.	1994	22,5 mil. USD
Westvaco Svitany s.r.o.	1995	26,5 mil. USD
Energetické centrum Kladno s.r.o.	1998	30,4 mil. USD
Bank Austria s.r.o.	2000	88,2 mil. USD
Raiffeisen-Leasing BOT s.r.o.	2003	4,9 mil USD

Zdroj: *Vlastní zpracování dle MIGA, 2013*

3.2.3 Finanční toky z České republiky do Světové banky

Příspěvky České republiky do Světové banky jsou umístěny do tzv. Finančního zprostředkovatelského fondu (Financial Intermediary Fund, dále FIF). Prostředky do tohoto fondu mohou být poskytnuty jak z veřejného, tak soukromého sektoru. Kromě tradičních příspěvků (grantů) může fond přijímat příspěvky ve formě zvýhodněných úvěrů a kapitálové účasti. Podle výše příspěvku pak jednotlivé země dostávají hlasovací práva ve Světové bance. Současná výše hlasovacích práv České republiky ve Světové bance je 0,39 %. Následující tabulka a graf ilustrují výši příspěvků České republiky do FIF mezi roky 1994 – 2011. (The World Bank, 2013)

Graf č. 3: Vývoj příspěvků ČR Světové bance

Zdroj: *Vlastní zpracování dle The World Bank, 2013*

Tabulka č. 13 je uvedena pouze pro upřesnění číselných hodnot v jednotlivých letech.

Tabulka č. 13: Vývoj příspěvků ČR Světové bance

rok	částka v USD
1994	1 459 240
1995	1 487 900
1996	1 448 160
1997	1 363 820
1998	1 408 180
1999	1 372 940
2000	1 275 300
2001	1 258 810
2003	2 748 440
2004	1 518 580
2005	1 424 690
2007	6 580 986,93
2010	1 543 686,62
2011	5 079 774,75

Zdroj: *Vlastní zpracování dle The World Bank, 2013*

Graf č. 3 a tabulka č. 13 dokumentují, že k výraznému zvýšení finančních toků České republiky Světové bance došlo po roce 2005, kdy byl dokončen graduační proces a Česká republika byla přeřazena z pozice rozvojové země na zemi dárcovskou. V roce 2007 registrujeme více než čtyřnásobný nárůst objemu příspěvku oproti roku 2005. V roce 2011 došlo v porovnání s rokem 2010 k nárůstu objemu příspěvku přibližně trojnásobně.

Česká republika se rovněž podílí na pravidelném tříletém doplňování prostředků **Mezinárodní asociace pro rozvoj (IDA – International Development Association)**. Tyto prostředky jsou dále rozdělovány příjemcům pomoci ve formě zvýhodněných půjček, záruk či grantů s cílem pomoci nejchudším rozvojovým zemím v oblastech jako je vzdělávání, zdravotní péče či přístup k pitné vodě apod. Následující tabulka ilustruje částky, kterými se Česká republika podílela na doplňování prostředků této asociace.

Tabulka č. 14: Vývoj finančních toků mezi ČR a IDA

roky	název	částka v mil. Kč
1990 - 1993	9. doplnění zdrojů	408,14
1994 - 1996	10. doplnění zdrojů	273,63
1997 - 1999	11. doplnění zdrojů	216,46
2000 - 2002	12. doplnění zdrojů	190,73
2003 - 2005	13. doplnění zdrojů	240,61
2006 - 2008	14. doplnění zdrojů	271,46
2009 - 2010	15. doplnění zdrojů	320,91
2011 - 2014	16. doplnění zdrojů	338,03

Zdroj: *Vlastní zpracování dle MFCR, 2013*

Česká republika se poprvé zúčastnila 9. doplnění zdrojů IDA v letech 1990 – 1993, a to částkou 408,14 mil. Kč. Od té doby se v pravidelných tříletých intervalech účastní doplnění zdrojů v přibližně stejných sumách.

V letech 2008 a 2009 také Česká republika přispěla do **Svěřeneckého fondu Světové banky** pro Kosovo na podporu sociálního a ekonomického rozvoje Kosova. Výše příspěvku České republiky do tohoto fondu činila v obou letech 500 000 EUR. (MFCR, 2013)

4 ANALÝZA NÁZORŮ NA VÝZNAM A ÚLOHU SVĚTOVÉ BANKY A MMF V SOUČASNOSTI POMOCÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Autor této práce se ve čtvrté kapitole pokusí analyzovat názory české veřejnosti na význam a úlohu Světové banky a Mezinárodního měnového fondu v současnosti. Autorovým cílem je posoudit povědomí veřejnosti o těchto institucích, zhodnotit názory na jejich činnost a z výsledků vyvodit doporučení, která by pro tyto organizace plynula. Cílem této části práce je rovněž analyzovat, zda se v jednotlivých odpovědích vyskytují odlišnosti dle nejvyššího dosaženého vzdělání respondentů.

Kvantitativní dotazníkové šetření názorů veřejnosti na Světovou banku a Mezinárodní měnový fond bylo realizováno prostřednictvím internetové stránky pro vytváření dotazníků Vyplňto.cz a toto šetření trvalo 168 hodin (od 4. 11. 2013 do 11. 11. 2013). Dotazníkové šetření bylo zodpovězeno celkem 106 respondenty. Průměrná doba vyplňování dotazníku byla 3 minuty a 22 sekund.

Odkaz na dotazníkové šetření byl také rozšířen pomocí e-mailů, byl umístěn na sociální síť Facebook, zde také do skupiny pro navazující magisterské studium Fakulty ekonomické ZČU v Plzni (FEK ZČU 2011 – 2013) a rovněž byl umístěn na stránky ekonomického portálu Euroekonom.cz, do sekce Diskuse o světové ekonomice a hospodářské politice. Otázky v dotazníkovém šetření byly voleny s citem, autor se snažil, aby byly co nejvíce srozumitelné, jednoduché na vyplnění tak, aby jejich zodpovězení nevyžadovalo dlouhý čas. Odpovědi byly jednoznačné a přehledné. Dotazník obsahoval jak otázky uzavřené, tak otázky polouzavřené a rovněž i několik rozdělojících uzavřených otázek pro větvení dotazníku.

4.1 Tvrzení

Autor této práce stanovil následujících 8 tvrzení, která budou v následujícím textu buď potvrzena, nebo vyvrácena:

- první tvrzení – většina dotazovaných nebude mít dle jejich názoru dostatek informací o činnosti Světové banky a MMF,
- druhé tvrzení – činnost Světové banky a MMF bude hodnocena jako nedostatečná,

- třetí tvrzení – respondenti budou odpovídat, že Světová banka a MMF se potýkají s určitými problémy,
- čtvrté tvrzení – budou zde rozdíly v odpovědích vysokoškolsky vzdělaných respondentů a respondentů se středoškolským a základním vzděláním,
- páté tvrzení – vysokoškolsky vzdělaní respondenti budou vnímat Světovou banku a MMF pozitivněji než ostatní skupiny,
- šesté tvrzení – většina respondentů bude pro zrušení Světové banky a MMF či vůči nim budou mít negativní postoj,
- sedmé tvrzení - respondenti nebudou vědět, zda Světová banka a MMF pomáhají či nepomáhají zlepšovat stav životního prostředí,
- osmé tvrzení – respondenti budou požadovat, aby Světová banka a MMF fungovaly na charitativním principu.

4.2 Výsledky výzkumu

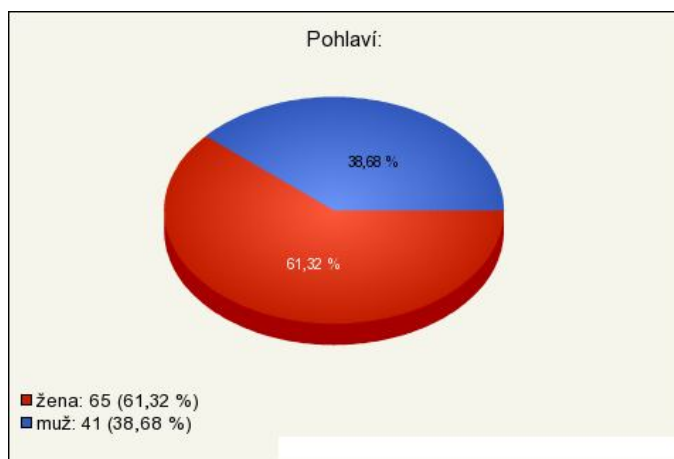
Následující podkapitoly obsahují kompletní výsledky získané dotazníkovým šetřením. Jsou zde prezentovány výsledky týkající se názoru veřejnosti na význam a úlohu Světové banky a Mezinárodního měnového fondu v současnosti a následně jsou buď potvrzena, nebo vyvrácena původně stanovená tvrzení.

4.2.1 Výsledky dotazníku - analýza názorů na význam a úlohu Světové banky a MMF v současnosti

Tohoto dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 106 respondentů, čímž byla vypovídací hodnota šetření shledána za dobrou. V následujícím textu jsou uvedeny výsledky odpovědí na otázky položené v dotazníkovém šetření. Tento dotazník se nachází v příloze A. Vzhledem ke skutečnosti, že dotazníkové šetření bylo umístěno na internetu a na sociální síti Facebook, je možné předpokládat, že se ho zúčastní malé procento respondentů vyšších věkových kategorií, které internet ani sociální sítě nevyužívají.

První tři otázky dotazníkového šetření slouží k získání základních údajů o respondentech. První otázka zjišťuje pohlaví dotazovaných. Jak vidno z grafu č. 4, většina dotazovaných byly ženy (61,32 %). Toto číslo není ničím překvapivým, jelikož výsledky většiny prováděných dotazníkových šetření na stránce Vyplňto.cz mívají podobné výsledky.

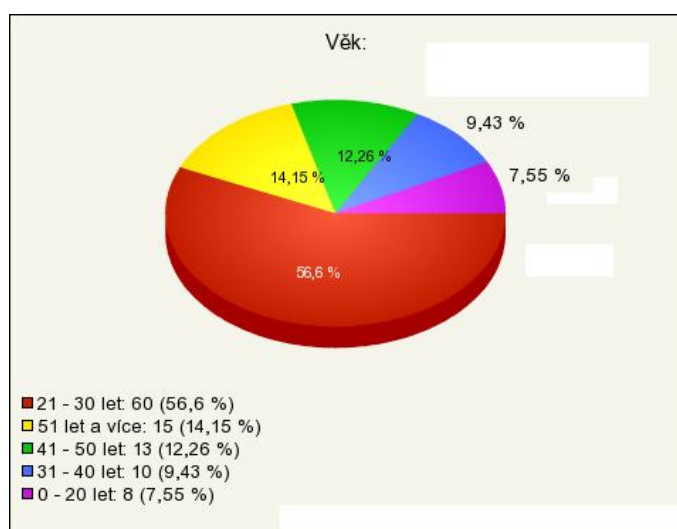
Graf č. 4: Struktura dotazovaných dle pohlaví

Zdroj: *Vlastní zpracování, 2013*

Druhá otázka zjišťovala věk dotazovaných. Jak ukazuje graf č. 5, většina dotazovaných byla ve věku 21 – 30 let, tudíž výsledky dotazníkového šetření by se nechaly aplikovat právě na tuto věkovou skupinu. Překvapivě druhá nejvíce zastoupená skupina respondentů (14,15 %) byla ve věku 51 let a více, což je možné vysvětlit si zájmem této věkové skupiny o dané téma, a proto právě oni vyplnili toto šetření. Lidé ve věku 31 – 40 let pak jsou zastoupeni 9,43 %, lidé ve věku 41 – 50 let 12,26 % a dotazovaní ve věku do 20 let jsou zastoupeni pouze 7,55 %.

Graf č. 5: Struktura dotazovaných dle věku

Zdroj: *Vlastní zpracování, 2013*

Poslední identifikační otázka se týkala nejvyššího dosaženého vzdělání respondentů. Na výběr byly tři možnosti. Základní vzdělání (včetně nedokončeného), středoškolské

vzdělání a vysokoškolské (včetně vyššího odborného vzdělání). Nejpočetněji zastoupená skupina dotazovaných byla skupina vysokoškolsky vzdělaných (61,23 %), což bylo záměrem dotazníkového šetření, jelikož autor práce předpokládá, že právě tito lidé by mohli mít utvořený názor na Světovou banku a MMF. Druhá nejpočetněji zastoupená skupina dotazovaných jsou lidé se středoškolským vzděláním (36,79 %). Nejméně zastoupená skupina respondentů jsou lidé se základním vzděláním (1,89 %, což jsou 2 respondenti). Z důvodu pouhých dvou respondentů se základním vzděláním je pro účel zjištění odlišností v odpovědích na další otázky sloučena skupina středoškolsky vzdělaných lidí s lidmi se základním vzděláním (označováno jako základní + středoškolské vzdělání). Graf č. 6 ilustruje výše zmíněné údaje.

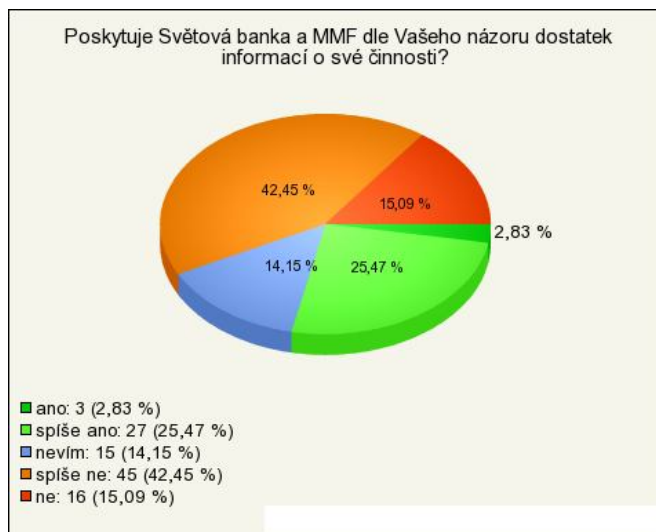
Graf č. 6: Struktura dotazovaných dle nejvyššího dosaženého vzdělání

Zdroj: *Vlastní zpracování, 2013*

První otázka analytické části dotazníkového šetření zjišťovala, zda Světová banka a MMF poskytují dostatek informací o jejich činnosti dle názoru dotazovaných. Graf č. 7 ukazuje, že nadpoloviční většina respondentů shledává, že dostatek informací neposkytují (*ne* 42,45 % a *spíše ne* 15,09 %). Pouhých 2,83 % dotazovaných pak konstatuje, že *ano*. Odpověď *spíše ano* volilo 25,47 % dotazovaných a zbylých 14,15 % respondentů nevědělo.

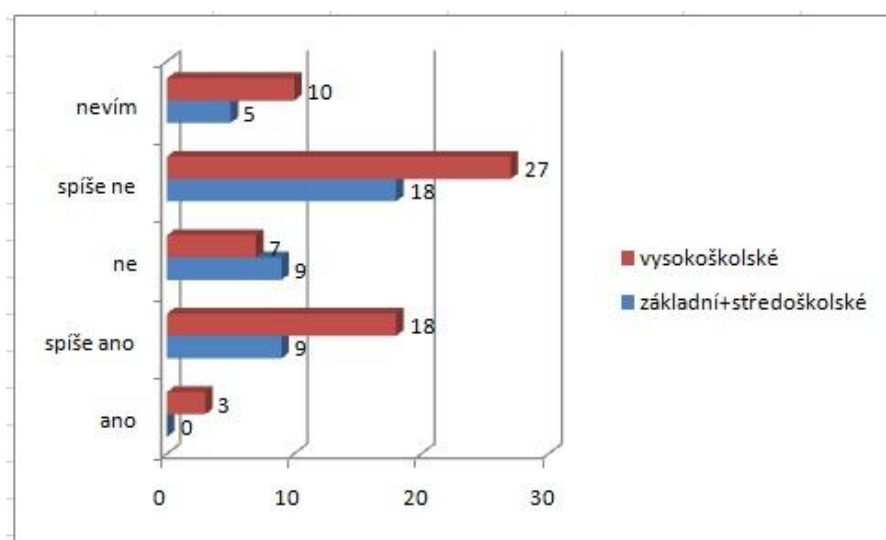
Graf č. 7: Otázka č. 1

Zdroj: *Vlastní zpracování*, 2013

Pokud se na otázku č. 1 podíváme z pohledu odlišností odpovědí dle nejvyššího vzdělání respondentů, výsledky odpovídají výsledkům celkovým. Jistou odlišnost zde však je možno nalézt, a to v odpovědi, že Světová banka a MMF neposkytují dostatek informací o své činnosti. *Ne* odpovědělo 7 vysokoškolsky vzdělaných oproti 9 lidem se základním nebo středoškolským vzděláním. Tato skutečnost potvrzuje čtvrté tvrzení.

Graf č. 8: Otázka č. 1 z pohledu dosaženého vzdělání

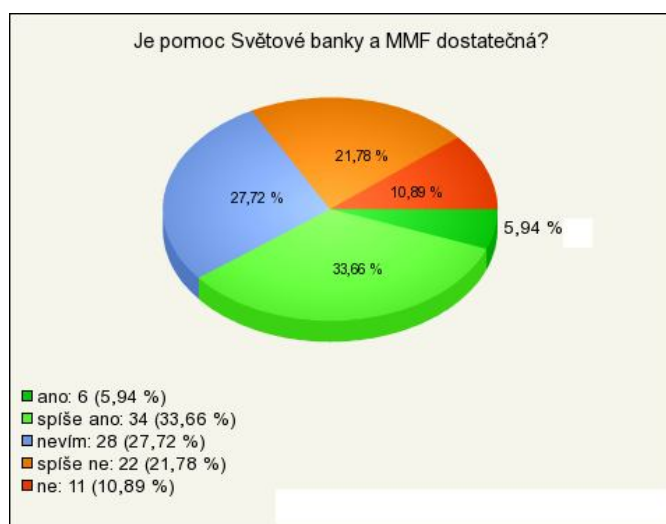

Zdroj: *Vlastní zpracování*, 2013

Otázka č. 2 hledá odpověď na to, zda je pomoc Světové banky a MMF dostatečná. Graf č. 9 ukazuje výsledky. Přibližně 39 % respondentů (*ano* 5,94 % a *spíše ano* 33,66 %) uvádí, že pomoc těchto organizací je dostatečná. Naopak asi 32 % dotazovaných (*ne*

10,89 % a *spíše ne* 21,78 %) uvádí, že pomoc těchto institucí dostatečná není. Velmi četně je zastoupena i odpověď, kdy dotazovaní nevěděli. Tuto skutečnost může způsobovat právě nedostatečné informování veřejnosti těmito institucemi o jejich činnosti, jak plyne z předchozí otázky.

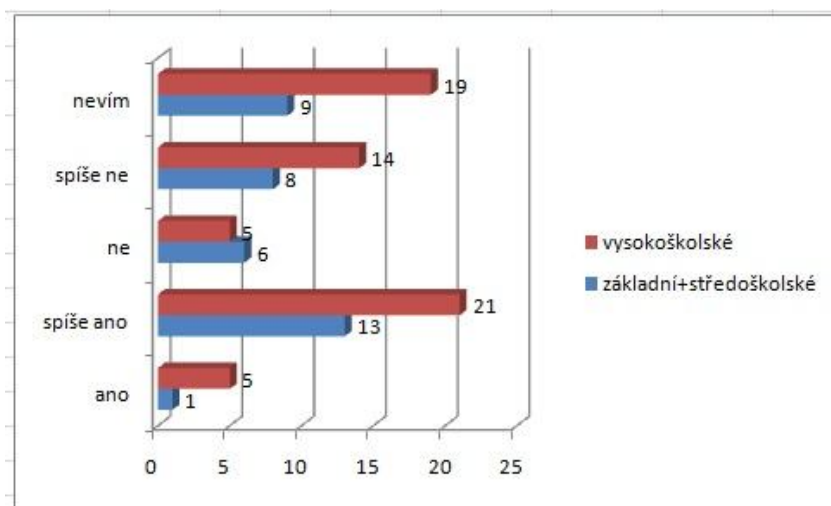
Graf č. 9: Otázka č. 2

Zdroj: *Vlastní zpracování, 2013*

Z pohledu odlišností odpovědí podle nejvyššího dosaženého vzdělání lze vidět, že odpověď *ne* (tedy, že pomoc Světové banky a MMF dostatečná není) volilo 5 vysokoškolsky vzdělaných, zatímco respondentů se základním nebo středoškolským vzděláním volících tuto odpověď bylo 6. Může to naznačovat splnění pátého tvrzení, tedy kladnější přístup k těmto organizacím od vysokoškolsky vzdělaných lidí.

Graf č. 10: Otázka č. 2 z pohledu dosaženého vzdělání

Zdroj: *Vlastní zpracování, 2013*

Cílem třetí otázky je zjistit, zda si respondenti myslí, že se Světová banka a MMF potýkají s nějakými problémy. Výsledky jsou zjevné. Celkem 60,38 % dotazovaných si myslí, že *ano*, a pouze 6,6 % dotazovaných si myslí, že *ne*. Početná je i skupina lidí, kteří nevěděli (33,02 %). Ten fakt, že respondenti nevědí nebo si nejsou jisti, může být způsoben již dříve zmíněným nedostatkem informací o těchto institucích.

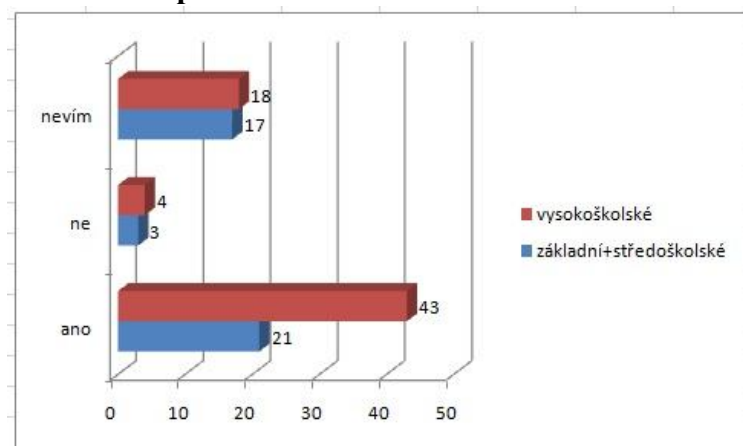
Graf č. 11: Otázka č. 3

Zdroj: *Vlastní zpracování, 2013*

Z pohledu dosaženého vzdělání je vidět, že vysokoškolsky vzdělaní lidé odpovídali převážně *ano*, jelikož si mohou být vědomi či z jiných zdrojů již o problémech těchto institucí slyšeli. Naopak není překvapivá odpověď u lidí se základním či středoškolským vzděláním, kteří zřejmě nemají dostatek informací o těchto institucích, takže jednoduše nevědí. Četnost odpovědi *nevím* se v tomto případě velmi přibližuje četnosti odpovědi *ano*.

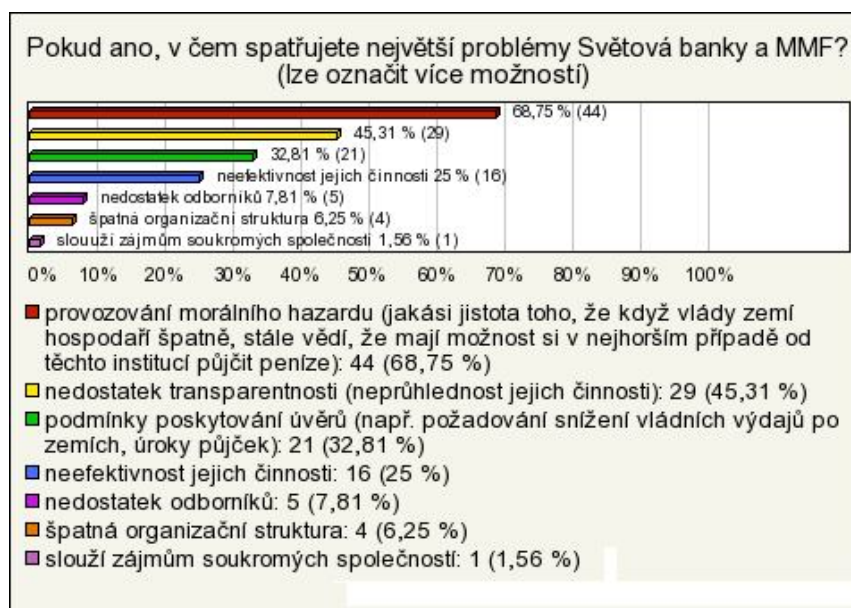
Graf č. 12: Otázka č. 3 z pohledu dosaženého vzdělání

Zdroj: *Vlastní zpracování, 2013*

Otázka č. 4 je polouzavřená otázka s možností více odpovědí, která si klade za cíl zjistit, v čem spatřují respondenti největší problémy Světové banky a MMF, pokud v otázce č. 3 odpověděli *ano*. Odpověď *ano* volilo v předchozí otázce celkem 64 lidí. Jako největší problém těchto institucí dotazovaní zvolili *provozování morálního hazardu*, který volilo 68,75 % respondentů. Za druhý největší problém těchto institucí byla označena *netransparentnost jejich činnosti*, kterou označilo více než 45 % respondentů. Na třetím místě lze nalézt *podmínky poskytování úvěrů těmito institucemi*. Tato možnost byla volena přibližně 33 % respondentů. Na dalších pozicích se pak umístila *neefektivnost činnosti* (25 % dotazovaných), *nedostatek odborníků* (7,81 % respondentů) a *špatná organizační struktura* (6,25 % dotazovaných). Vlastní odpověď zvolil jediný respondent, který uvedl, že největším problémem těchto institucí je to, že jejich činnost slouží pouze zájmům soukromých společností, což je také jeden z bodů kritiky těchto organizací.

Graf č. 13: Otázka č. 4

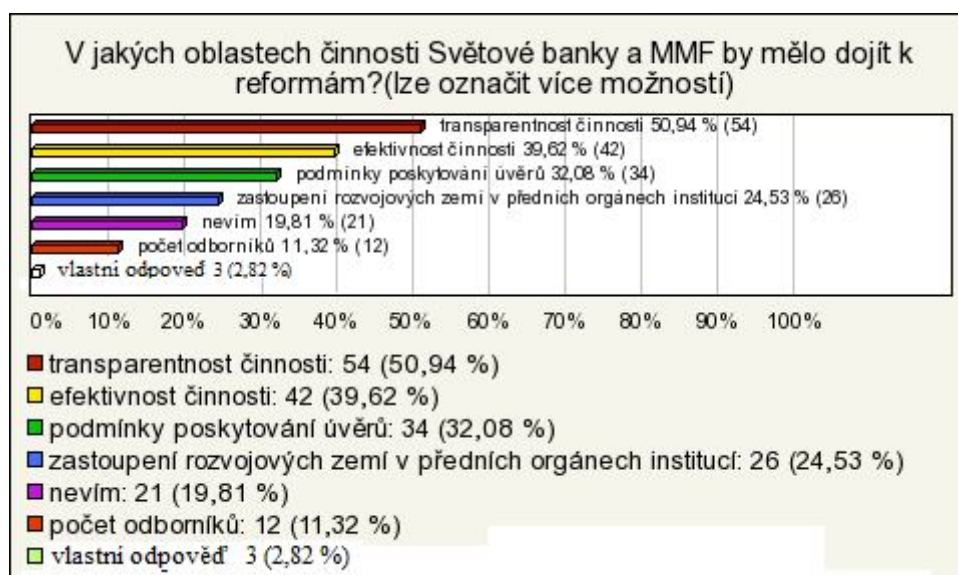

Zdroj: *Vlastní zpracování, 2013*

Otázka č. 5 pak zjišťuje, v jakých oblastech činnosti Světové banky a MMF by mělo dojít k reformám. Nejvíce respondenti označovali možnost *transparentnost činnosti* (50,94 %). Zajímavé je, že nedostatek informací a nedostatek průhlednosti činnosti těchto organizací se promítá takřka do všech odpovědí. Světová banka a MMF by pak měly zavést určité reformy na zvýšení efektivity jejich pomoci (uvedlo 39,62 % dotazovaných). Téměř třetina respondentů pak uvedla, že by se měly změnit podmínky

poskytování úvěrů od těchto institucí, zvýšit zastoupení rozvojových zemí v předních orgánech těchto institucí (24,53 %) a mělo by dojít k navýšení počtu odborníků (11,31 %), aby nedocházelo k ekonomickým přehmatům. Skoro 20 % respondentů nevědělo, co odpovědět. Zajímavá byla jedna vlastní odpověď, kde respondent uvedl, že tyto instituce by se měly odpojit od vlivu rodiny Rotschildů, což je prastará německá finanční dynastie a mnozí konspirátoři tvrdí, že spolu s dalšími podobnými rodinami jsou jedinými pravými vládci světového dění. Další vlastní odpověď byla jednoznačná – zrušit obě instituce.

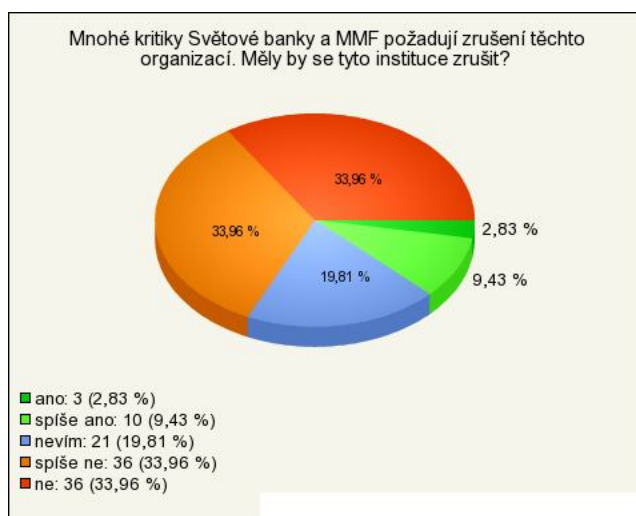
Graf č. 14: Otázka č. 5

Zdroj: *Vlastní zpracování*, 2013

Cílem otázky č. 6 bylo zjistit, zda jsou respondenti pro zrušení Světové banky a MMF, jak někteří kritici těchto organizací požadují. Odpověď je více než jasná. Drtivá většina respondentů (přibližně 67 %) pro zrušení není. Pro zrušení je jen přibližně 12 % dotazovaných. Asi 20 % dotazovaných pak nevědělo.

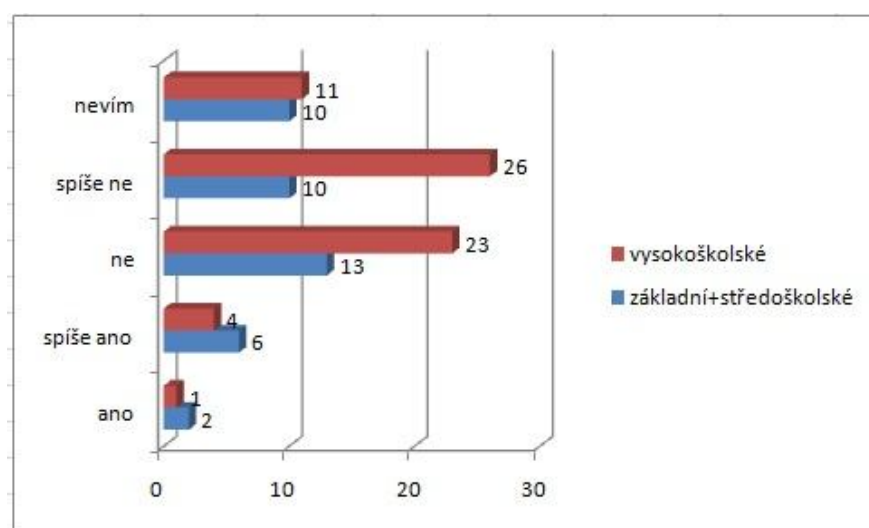
Graf č. 15: Otázka č. 6

Zdroj: *Vlastní zpracování*, 2013

Zaměřením se na otázku č. 6 z hlediska dosaženého vzdělání pak lze zjistit jisté odlišnosti v odpovědích. Jak ukazuje graf č. 16, více respondentů se základním a středoškolským vzděláním odpovědělo, že by Světovou banku a MMF zrušilo (2 respondenti), či spíše zrušilo (6 respondentů). Tato skutečnost může naznačovat větší averzi lidí se základním a středoškolským vzděláním vůči těmto organizacím.

Graf č. 16: Otázka č. 6 z pohledu dosaženého vzdělání

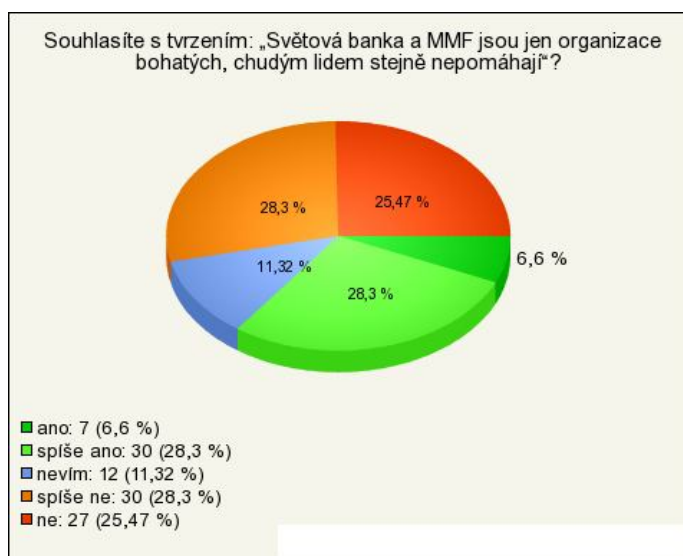
Zdroj: *Vlastní zpracování*, 2013

Jak je vidět z odpovědí na otázku č. 6, počet respondentů, kteří odpověděli *ano* nebo *spíše ano* a jsou tedy pro zrušení Světové banky a MMF, je celkem 13. Otázka č. 7 pak byla jakousi otázkou pro zajímavost a zjišťovala, kterou z těchto dvou organizací (či

obě) by dotazovaní zrušili, pokud v předchozí otázce odpověděli *ano* nebo *spíše ano*. Přímou pro zrušení Mezinárodního měnového fondu bylo 5 respondentů, pro zrušení obou organizací pak bylo 8 respondentů. Zajímavá je skutečnost, že přímo pro zrušení Světové banky nebyl žádný respondent, což může korespondovat s výsledky komparace kritiky těchto organizací, ze které Světová banka vyšla poměrně lépe než MMF.

Otázka č. 7 hledá odpověď na to, zda respondenti souhlasí s tvrzením: „Světová banka a MMF jsou jen organizace bohatých, chudým lidem stejně nepomáhají“. Jak ukazuje graf č. 17, většina respondentů s tímto tvrzením buď přímo nesouhlasí (25,47 %), nebo spíše nesouhlasí (28,3 %). S tímto tvrzením přímo souhlasilo jen 6,6 % dotazovaných a spíše souhlasilo celkem 28,3 % dotázaných. Přibližně 11 % respondentů pak nevědělo, zda souhlasit či nikoliv.

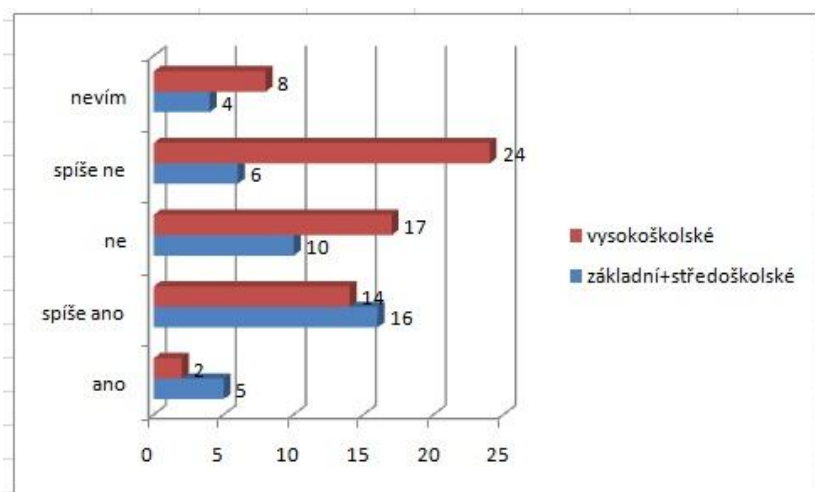
Graf č. 17: Otázka č. 7

Zdroj: *Vlastní zpracování*, 2013

Zajímavé je podívat se na tuto otázku z pohledu dosaženého vzdělání. V grafu č. 18 lze vidět, že s výše uvedeným tvrzením nesouhlasili či spíše nesouhlasili pouze vysokoškolsky vzdělání lidé. Většina respondentů se základním či středoškolským vzděláním pak s daným tvrzením spíše souhlasila, což může značit právě negativnější postoj těchto lidí vůči Světové bance a MMF.

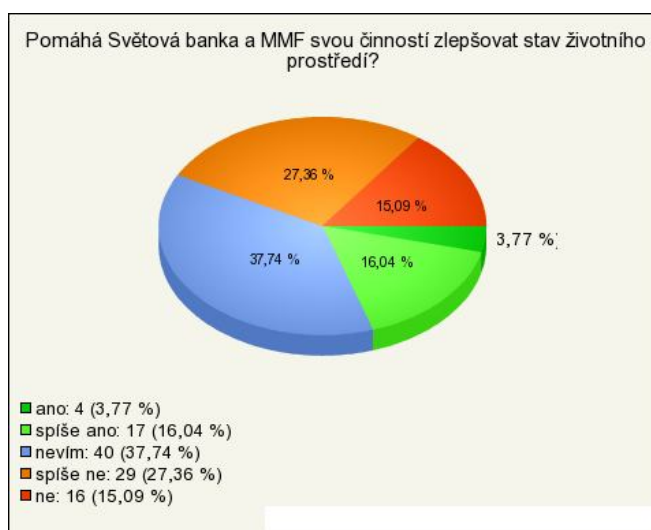
Graf č. 18: Otázka č. 7 z pohledu dosaženého vzdělání

Zdroj: *Vlastní zpracování, 2013*

Otázka č. 8 zjišťuje, jestli si respondenti myslí, že Světová banka a MMF svou činností pomáhají zlepšovat stav životního prostředí. Výsledky dopadly pro tyto organizace velice špatně (zvláště pro Světovou banku, jejímž cílem je také ochrana životního prostředí). Celkem 37,74 % respondentů totiž vůbec nevědělo. Téměř 43 % dotazovaných si pak myslí, že činnost těchto organizací nepřispívá ke zlepšování životního prostředí. Jen 16,04 % respondentů si myslí, že činnost těchto organizací přispívá ke zlepšení životního prostředí a pouze 3,77 % dotazovaných si to myslí určitě.

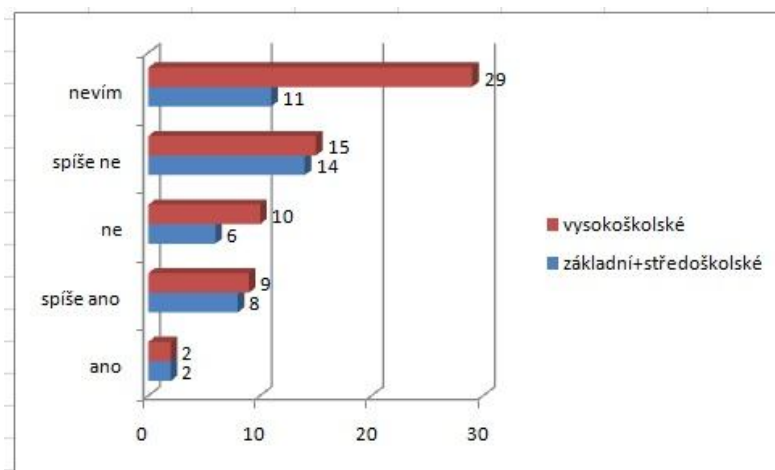
Graf č. 19: Otázka č. 8

Zdroj: *Vlastní zpracování, 2013*

Z pohledu dosaženého vzdělání pak nelze než vyvodit stejný závěr. Dotazovaní jednoduše převážně nevědí, zda Světová banka a MMF svou činností přispívají či nepřispívají k zlepšení životního prostředí, což dokládá graf č. 20.

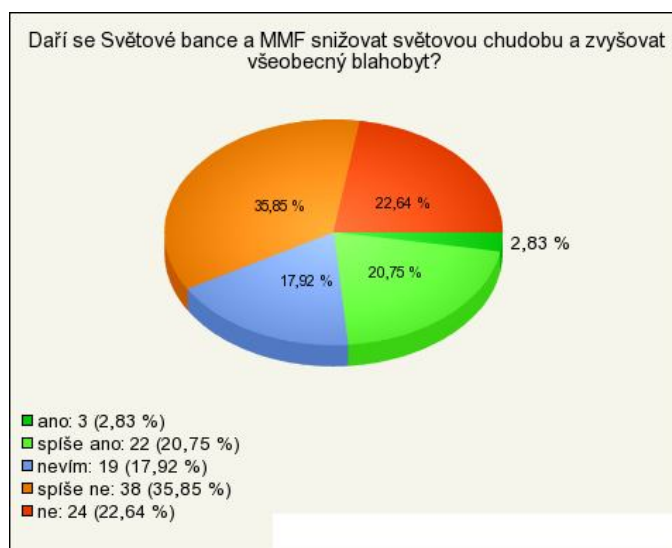
Graf č. 20: Otázka č. 8 z pohledu dosaženého vzdělání

Zdroj: *Vlastní zpracování, 2013*

Cílem deváté otázky je zjistit názor, zda se Světové bance a MMF daří snižovat chudobu a zvyšovat všeobecný blahobyt. Téměř 58,5 % dotazovaných si myslí, že se to těmto organizacím nedaří či spíše nedaří. Pouhá 2,83 % dotazovaných jsou přesvědčena, že se to těmto organizacím daří a 20,75 % dotazovaných si myslí, že se to těmto organizacím spíše daří. Celkem 17,92 % dotazovaných nevědělo. Výsledky zobrazuje graf č. 21.

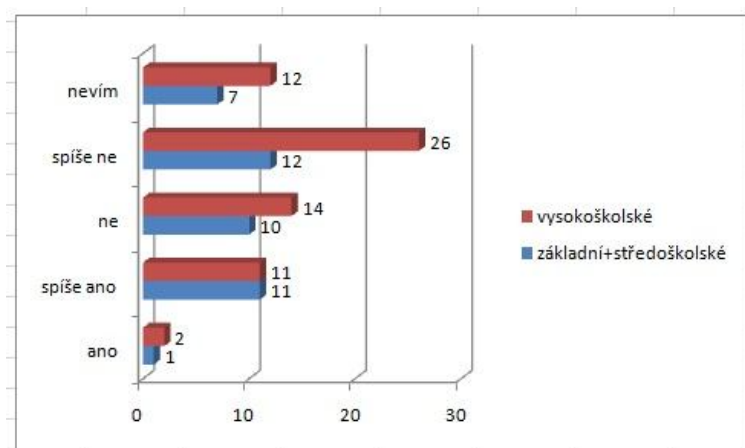
Graf č. 21 : Otázka č. 9

Zdroj: *Vlastní zpracování, 2013*

Z pohledu dosaženého vzdělání zde nejsou žádné výrazné odlišnosti. Lze konstatovat, že většina jak vysokoškolsky vzdělaných respondentů, tak respondentů se základním či středoškolským vzděláním si myslí, že se Světové bance a MMF nedaří snižovat světovou chudobu a zvyšovat všeobecný blahobyt.

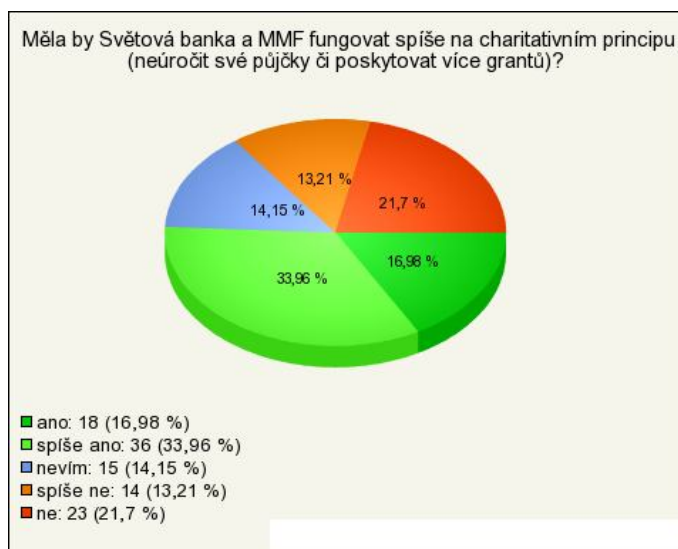
Graf č. 22 : Otázka č. 9 z pohledu dosaženého vzdělání

Zdroj: *Vlastní zpracování*, 2013

Poslední, desátá otázka zjišťuje, zda by Světová banka a MMF měly fungovat spíše na charitativním principu (poskytovat více grantů či bezúročných půjček). Lehká nadpoloviční většina dotazovaných si myslí, že *ano* (16,98 %) či *spíše ano* 33,96 %). Necelých 22 % respondentů si to naopak spíše nemyslí a 13,21 % si to nemyslí vůbec. Jen 14,15 % dotazovaných nevědělo. Výsledky ilustruje graf č. 23.

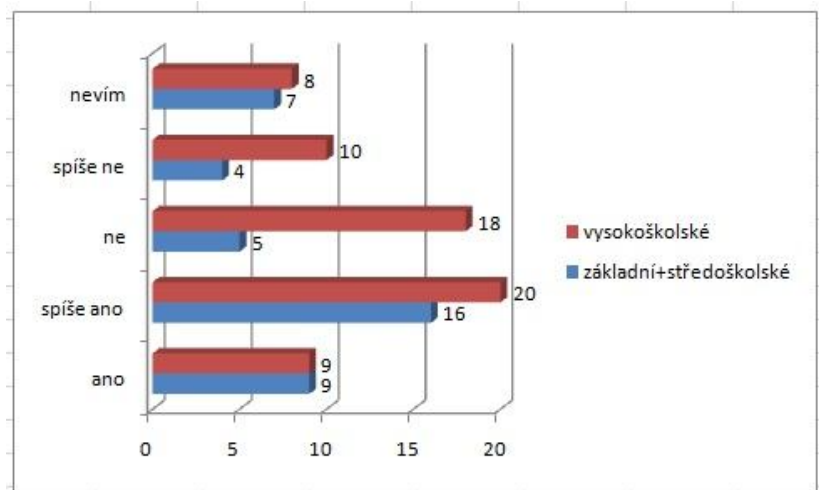
Graf č. 23: Otázka č. 10

Zdroj: *Vlastní zpracování*, 2013

Zajímavé výsledky opět poskytuje pohled dle dosaženého vzdělání respondentů. Z grafu č. 24 lze vidět, že poměrně mnoho dotazovaných se základním či středoškolským vzděláním odpovídalo, že jsou či spíše jsou pro fungování těchto institucí na charitativním principu v poměru k vysokoškolsky vzdělaným respondentům. Výsledky ilustruje níže uvedený graf.

Graf č. 24: Otázka č. 10 z pohledu dosaženého vzdělání

Zdroj: *Vlastní zpracování, 2013*

4.3 Shrnutí a zhodnocení výsledků výzkumu

Při shrnutí výsledků výzkumu došel autor práce k názoru, že zřejmě největší obtíží vnímanou respondenty je nedostatečné informování ze strany Světové banky a MMF o jejich činnosti. Tento nedostatek informací se pak částečně promítá i do dalších odpovědí. Pouhých 2,83 % dotazovaných totiž uvedlo, že Světová banka a MMF poskytují dostatek informací o své činnosti a jen 25,47 % uvedlo, že spíše poskytují dostatek informací. Z pohledu dosaženého vzdělání jsou pak méně zásobováni informacemi lidé se základním a středoškolským vzděláním.

V otázce, zda je pomoc Světové banky a MMF dostatečná, si nejsou respondenti příliš jisti, ovšem jen 5,94 % jasně odpovědělo, že pomoc od těchto institucí je dostatečná oproti 10,89 % respondentů, kteří jasně odpověděli, že pomoc dostatečná není. Z pohledu dosaženého vzdělání rovněž více respondentů se základním či středoškolským vzděláním odpovědělo resolutně, že pomoc dostatečná není a o mnoho méně oproti vysokoškolsky vzdělaným, že pomoc dostatečná je.

V otázce, zda se Světová banka a MMF potýkají s nějakými problémy, se shodli respondenti bez ohledu na dosažené vzdělání, a to na odpovědi, že problémy tyto

instituce mají. Pouze mírně větší počet respondentů se základním a středoškolským vzděláním než respondentů s vysokoškolským vzděláním nevěděli. Jako největší problém Světové banky a MMF byl označen morální hazard, a to téměř 70 % dotazovaných. Na druhém místě se překvapivě umístil nedostatek transparentnosti s 45 % a na třetím místě podmínky poskytování úvěrů (32,81 %).

V otázce, v jakých oblastech činnosti Světové banky a MMF by mělo dojít k reformám, jasně „zvítězila“ odpověď nedostatek transparentnosti. Bez ohledu na dosažené vzdělání, respondenti nejsou jednoduše dostatečně informováni o činnosti těchto institucí, nevědí, odkud instituce berou své příjmy a zda vše například nedělají jen ve prospěch určitých zájmových skupin. Další dvě příčky obsadila efektivnost činnosti s téměř 40 % a podmínky poskytování úvěrů s 32 %. Zajímavé je, že zastoupení rozvojových zemí označilo jen 24,53 % dotazovaných, navzdory tomu, že tento bod je terčem silné kritiky různých odborníků.

V šesté otázce k velkému překvapení autora této práce by valná většina (téměř 68 % respondentů) nebyla pro zrušení těchto institucí. Nicméně z pohledu dosaženého vzdělání by přece jen lidé se základním či středoškolským vzděláním byli více pro zrušení těchto institucí. Může to být z důvodu, že tito lidé vnímají Světovou banku a MMF jako příliš byrokratické a neprůhledné instituce. V případě zrušení těchto institucí by 8 respondentů bylo pro zrušení obou, 5 respondentů přímo a jen pro MMF. Výslovně se pro zrušení Světové banky nevyjádřil nikdo.

V další otázce bylo zjištěno, že nadpoloviční většina (téměř 54 %) respondentů si nemyslí, že by Světová banka a MMF byly jen organizace bohatých a chudým lidem stejně nepomáhaly. Z pohledu dosaženého vzdělání je ovšem většina lidí se základním a středoškolským vzděláním spíše s tímto tvrzením ztotožněna.

Téměř 38 % respondentů nevědělo, zda Světová banka a MMF pomáhají svou činností zlepšovat stav životního prostředí. Pouze 16,04 % si myslí, že tyto instituce pomáhají zlepšovat stav životního prostředí a jen pouhá 3,77 % dotazovaných si to myslí určitě. Z pohledu dosaženého vzdělání nebyly v této odpovědi zaznamenány výraznější odchylky.

Nadpoloviční většina respondentů (téměř 59 %) si myslí, že se Světové bance ani MMF nedaří snižovat světovou chudobu či zvyšovat všeobecný blahobyt, což je zejména pro

Světovou banku, která si snižování chudoby klade za hlavní cíl, velmi špatný výsledek. Ani z pohledu dosaženého vzdělání se výsledky moc neliší.

K zajímavému závěru pak vedou výsledky poslední, desáté otázky. Celkově téměř 51 % dotazovaných odpovědělo, že by Světová banka a MMF měly fungovat na charitativním principu. Odlišnosti ovšem jsou z pohledu dosaženého vzdělání. Celých 18 vysokoškolsky vzdělaných respondentů resolutně odpovědělo, že by tyto instituce neměly fungovat na charitativním principu oproti pouhým 5 respondentům se základním a středoškolským vzděláním totožného názoru. Resolutní odpověď ano, měly by fungovat na charitativním principu, pak poskytlo shodně 9 vysokoškolsky vzdělaných respondentů i 9 respondentů se základním či středoškolským vzděláním.

Pokud jde o genderové složení dotazovaných, odpovídaly zde převážně ženy (61,32 %). Při porovnání věkové struktury se ukázala jako nejpočetnější kategorie 21 – 30 let (56,6 %). Dotazník pak zodpovědělo nejvíce (61,32 %) vysokoškolsky vzdělaných lidí.

Z výsledků šetření vyplývá, že většinu původních autorových tvrzení lze považovat za tvrzení správná. Většina dotazovaných si myslí, že Světová banka a MMF neposkytují dostatek informací o své činnosti, jejich činnost je hodnocena jako nedostatečná a potýká se s problémy, existují zde rozdíly v odpovědích podle dosaženého vzdělání respondentů. Vysokoškolsky vzdělaní pak vnímají tyto instituce kladněji než zbylé dvě skupiny. Vyvráceno bylo pouze šesté tvrzení, protože drtivá většina dotazovaných by pro zrušení těchto institucí nebyla a ani nelze tvrdit, že většina dotazovaných zaujímá negativní postoj. Respondenti pak v souladu se sedmým tvrzením nevědí, zda tyto instituce pomáhají zlepšovat životní prostředí a jsou spíše pro fungování těchto institucí na charitativním principu, což splňuje osmé tvrzení.

4.4 Doporučení pro Světovou banku a MMF:

Z výsledků získaných analýzou dotazníkového šetření lze vyvodit tato čtyři doporučení pro dané instituce:

1. Zvýšit transparentnost své činnosti, jelikož její nedostatek včetně nedostatečné informovanosti byl označen jako největší problém těchto institucí. Tento bod je shledán z výsledků šetření jako stěžejní.
2. Zefektivnit činnost, jelikož byla shledána jako nedostatečná, a to jak v oblasti snižování chudoby, tak v oblasti zlepšování životního prostředí.

3. Změnit podmínky poskytování úvěrů, aby nedocházelo k přílišným škrtům v postižených ekonomikách, ale aby zároveň nedocházelo ke vzniku morálního hazardu.
4. Zvýšit zastoupení rozvojových zemí ve vedení a navýšit počet odborníků.

5 ZÁVĚR

Mezinárodní měnové a finanční instituce hrají důležitou roli v mezinárodní ekonomice a mezinárodních vztazích již od 20. století a stejně tak tomu je i v současném 21. století. Tato práce se zabývá převážně Světovou bankou a Mezinárodním měnovým fondem. Zmíněné organizace byly založeny za účelem usměrňování mezinárodních ekonomických vztahů v roce 1944 v americkém městě Bretton Woods. V této práci byla popsána jejich historie, historie jejich činnosti, jejich cíle či organizační struktura. Současně zde byly charakterizovány rozvojové země jako hlavní centra, kam směřuje pomoc těchto institucí. Zmíněny byly rovněž vztahy České republiky a rozvojových zemí. V neposlední řadě zde byly rovněž popsány další významné mezinárodní měnové a finanční instituce.

Činnost Světové banky a Mezinárodního měnového fondu je častým terčem kritiky, kterou lze rozlišit na kritiku ekonomickou, sociální, ekologickou či kritiku rozhodovacích procesů. Nejvýznamnějšími body kritiky těchto institucí bývá morální hazard, podpora vojenských diktatur, špatné předpovědi a málo odborníků, nedostatek transparentnosti, podmínky poskytování úvěrů či jejich organizační struktura s nízkým zastoupením rozvojových zemí v předních orgánech těchto institucí. Navzdory silným kritikám lze nalézt i kladné názory na tyto instituce, převážně pak na Světovou banku, které se v celosvětovém měřítku daří snižovat počty lidí žijících v extrémní chudobě, pomáhá zvyšovat příjmy lidí v rozvojových zemích či pomáhá snižovat dětskou úmrtnost. Kladné názory na Mezinárodní měnový fond pak není lehké nalézt, ovšem není mu možné upřít fakt, že České republice svou činností pomohl.

Třetí kapitola této práce se zabývala finančními toky mezi Českou republikou a výše zmíněnými institucemi. Mezinárodní měnový fond poskytl České republice tři velké úvěry, které jí pomohly v přechodu z centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku tržně orientovanou. Světová banka realizovala v České republice celkem 9 velkých projektů a dopady všech projektů lze hodnotit jako pozitivní pro Českou republiku. V současné době je aktivní pouze jeden projekt.

Světová banka a Mezinárodní měnový fond jsou v očích české veřejnosti vnímány různě. Vysokoškolsky vzdělaní lidé vnímají tyto instituce o něco pozitivněji, zřejmě vědí o některých jejich úspěších či jim jednoduše nevadí. Naopak lidé se základním a středoškolským vzděláním zaujímají vůči těmto organizacím o něco negativnější

postoj než vysokoškolsky vzdělaní lidé, což může být způsobeno tím, že tyto instituce pro ně působí až příliš byrokraticky. Celkově se obě skupiny lidí shodnou na tom, že pomoc Světové banky a MMF není dostatečná. Obě instituce se sice snaží pomáhat, ale nedaří se jim příliš snižovat světovou chudobu a jejich činnost se potýká s mnoha problémy. Současně však drtivá většina veřejnosti není pro jejich zrušení, pouze pro jejich reformování. Mezi nejdůležitější problémy těchto institucí patří v první řadě nedostatek transparentnosti jejich činnosti a nedostatečné informování o jejich činnosti, provozování morálního hazardu a podmínky, za kterých poskytují své úvěry. Nad těmito problémy by se Světová banka a Mezinárodní měnový fond měly rozhodně pozastavit.

Seznam tabulek, obrázků a grafů

Tabulka č. 1: Vývoj obchodní bilance ČR s rozvojovými zeměmi.....	34
Tabulka č. 2: Podíl vývozu a dovozu rozvojových zemí s ČR v letech 2001-200.....	35
Tabulka č. 3: Populace žijící v chudobě podle regionů.....	37
Tabulka č. 4: Vývoj členské kvóty České republiky v MMF v období 1993-2013.....	48
Tabulka č. 5: Technická asistence MMF České republiky.....	49
Tabulka č. 6: Projekty Světové banky v České republice.....	51
Tabulka č. 7: Vývoj energetické náročnosti elektráren v ČR.....	53
Tabulka č. 8: Vývoj emisí elektrárny Pruněšov 2.....	54
Tabulka č. 9: Vývoj vybraných ukazatelů v telekomunikacích ČR.....	55
Tabulka č. 10: Vývoj produkce látek poškozujících ozónovou vrstvu v ČR.....	56
Tabulka č. 11: Projekty IFC v České republice.....	58
Tabulka č. 12: Projekty MIGA v ČR.....	59
Tabulka č. 13: Vývoj příspěvků ČR Světové bance.....	60
Tabulka č. 14: Vývoj finančních toků mezi ČR a IDA.....	61
Obrázek č. 1: Vývoj půjček poskytnutých Světovou bankou (v mld. USD).....	31
Obrázek č. 2: Zaměření pomoci Světové banky podle odvětví.....	32
Obrázek č. 3: Centra poskytování pomoci Světové banky.....	33
Graf č. 1: Vývoj finančních toků ze Světové banky do České republiky.....	51
Graf č. 2: Vývoj spotřeby uhlí (milion tun/rok).....	53
Graf č. 3: Vývoj příspěvků ČR Světové bance.....	59

Graf č. 4: Struktura dotazovaných dle pohlaví.....	64
Graf č. 5: Struktura dotazovaných dle věku.....	64
Graf č. 6: Struktura dotazovaných dle nejvyššího dosaženého vzdělání.....	65
Graf č. 7: Otázka č. 1.....	66
Graf č. 8: Otázka č. 1 z pohledu dosaženého vzdělání.....	66
Graf č. 9: Otázka č. 2.....	67
Graf č. 10: Otázka č. 2 z pohledu dosaženého vzdělání.....	67
Graf č. 11: Otázka č. 3.....	68
Graf č. 12: Otázka č. 3 z pohledu dosaženého vzdělání.....	68
Graf č. 13: Otázka č. 4.....	69
Graf č. 14: Otázka č. 5.....	70
Graf č. 15: Otázka č. 6.....	71
Graf č. 16: Otázka č. 6 z pohledu dosaženého vzdělání.....	71
Graf č. 17: Otázka č. 7.....	72
Graf č. 18: Otázka č. 7 z pohledu dosaženého vzdělání.....	73
Graf č. 19: Otázka č. 8.....	73
Graf č. 20: Otázka č. 8 z pohledu dosaženého vzdělání.....	74
Graf č. 21 : Otázka č. 9.....	74
Graf č. 22 : Otázka č. 9 z pohledu dosaženého vzdělání.....	75
Graf č. 23: Otázka č. 10.....	75
Graf č. 24: Otázka č. 10 z pohledu dosaženého vzdělání.....	76

Seznam použitých symbolů a zkratek

atd. – a tak dále

apod. – a podobně

CHP - combined-cycle heat and power

ČSFR – Československá federativní republika (Česká a Slovenská Federativní Republika)

ČSOB – Československá obchodní banka

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

EUR – euro

HDP – hrubý domácí produkt

HNP – hrubý národní produkt

IBRD – International Bank for Reconstruction and Development

IDA – International Development Association

IFC – International Financial Corporation

ICSID – International Centre for Settlement of Investment Disputes

Kč – česká koruna

MIGA – Multilateral Investment Guarantee Agency

mil. – milion

mld. – miliarda

MMF – Mezinárodní měnový fond

OSN – Organizace spojených národů

SDR – Special drawing right

USA – United States of America

USD – americký dolar

WTO – World Trade Organisation

3R - Recovery, Reclamation and Recycling

Seznam použité literatury

Tištěné zdroje

HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-006-5

JENÍČEK, Vladimír; FOLTÝN, Jaroslav. *Globální problémy světa v ekonomických souvislostech*. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-326-4

KUNEŠOVÁ, Hana., CIHELKOVÁ, Eva a kol. *Světová ekonomika – nové jevy a perspektivy*. 2. doplněné a přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2006, 320 s., ISBN 80-7179-455-4

LIŠKA, Václav., STAVÁREK, Daniel., *Světové a regionální finanční instituce*. 1. vydání, Praha: Professional Publishing, 2003, 156 s., ISBN 80-86419-40-1

MAJEROVÁ, Ingrid., NEZVAL, Pavel. *Mezinárodní ekonomie v teorii a praxi*. 1. vydání, Brno: Computer press, 2011, 357 s., ISBN 978-80-251-3421-4

SEDLÁČEK, Petr. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*. 1. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2008, 234 s., ISBN 978-80-7400-012-6

STAVÁREK, Daniel. *Mezinárodní finanční instituce*. 1. vydání, Karviná: Slezská univerzita v Opavě, 2003, 176 s., ISBN 80-7248-208-4

STOLL, Peter Tobias, SCHORKOPF, Frank. *World Economic Order, World Trade Law*. Leiden: Brill Academic Publishers, 2005, 250 s., ISBN 978-9004144965

TULEJA, Pavel., NEZVAL, Pavel., MAJEROVÁ, Ingrid. *Světová ekonomika*. 1. vydání, Brno: Computer press, 2006, 280 s., ISBN 978-80-251-1498-8

ŽÍDEK, Libor. *Dějiny Světového hospodářství*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 391 s. ISBN 978-80-7380-035-2

Elektronické zdroje

African Development Bank Group. [online] Tunis: African Development Bank Group, 2013, [cit. 19. 9. 2013]. <<http://www.afdb.org/en/>>

Annual report 2012 World Bank. *The World Bank*. [online] Washington: The World Bank, 2012 [cit. 13.5.2013]. Dostupné z: <http://siteresources.worldbank.org/EXTANNREP2012/Resources/8784408-1346247445238/AnnualReport2012_En.pdf>

Annual report 2013 World Bank. *The World Bank*. [online] Washington: The World Bank, 2012 [cit. 13.8.2013]. Dostupné z:

<<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/16091/9780821399378.pdf?sequence=1>>

Asian Development Bank. [online] Manila: Asian Development Bank, 2013, [cit. 18. 9. 2013]. <<http://www.adb.org/>>

Articles of Agreement of the International Monetary Fund and IBRD. *The World Bank*. [online] Washington: The World Bank, 1944 [cit. 13.10.2013]. Dostupné z: <http://siteresources.worldbank.org/EXTARCHIVES/Resources/IBRD_Articles_of_Agreement.pdf>

BIRON, Carey L. World Bank „Falling Behind“ on Human Rights, Critics Warn. *Inter Press Service*. [online], Řím, 2013 [cit. 21. 9. 2013] Dostupné z: <<http://www.ipsnews.net/2013/07/world-bank-falling-behind-on-human-rights-critics-warn/>>

Caribbean Development Bank. [online] Bridgetown: Caribbean Development Bank, 2013, [cit. 20. 9. 2013]. < <http://www.caribank.org/>>

Central American Bank for Economic Integration. [online] Tegucigalpa: Central American Bank for Economic Integration, 2013, [cit. 21. 9. 2013]. <<http://www.bcie.org/? />>

Co je MMF. *Iniciativa proti ekonomické globalizaci*. [online] Inpeg.ecn.cz, 2000 [cit. 20. 9. 2013] Dostupné z: <http://inpeg.ecn.cz/frames/mmf/co_je_mmf.html>

Criticism of IMF. *Economicshelp*. [online] Oxford: Economicshelp.org, 2013 [cit. 21. 9. 2013] Dostupné z: <<http://www.economicshelp.org/blog/glossary/imf-criticism/>>

Current President. *The World Bank* [online] Washington DC: The World Bank, 2013 [cit. 20. 9. 2013] Dostupné z: < <http://www.worldbank.org/en/about/president/about-the-office/bio>>

Czech Republic and Slovak Republic - Structural Adjustment Loan Project (SAL). *The World Bank*. [online] Washington: The World Bank, 1996 [cit. 18. 10. 2013]. Dostupné z: <[87](http://www-</p></div><div data-bbox=)

wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/1996/03/12/000009265_3961022112437/Rendered/PDF/multi0page.pdf>

Czech Republic Biodiversity Project. *The World Bank*. [online] Washington: The World Bank, 1993 [cit. 19. 10. 2013]. Dostupné z: < http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/ECA/2010/05/21/B6BBFAE7A4B3432685256F0300095B38/3_0/Rendered/PDF/B6BBFAE7A4B3432685256F0300095B38.pdf>

Czech Republic - CZ - GREEN INVESTMENT SCHEME. *The World Bank*. [online] Washington: The World Bank, 2013 [cit. 21. 10. 2013]. Dostupné z: < http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/ECA/2013/07/13/090224b081d1ff8f/1_0/Rendered/PDF/Czech0Republic0Report000Sequence005.pdf>

Czech Republic - Kyjov Waste Heat Utilization Project. *The World Bank*. [online] Washington: The World Bank, 2001 [cit. 19. 10. 2013]. Dostupné z: < http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2001/12/11/000094946_01112104005681/Rendered/PDF/multi0page.pdf>

Czech Republic - Telecommunications Project. *The World Bank*. [online] Washington: The World Bank, 1997 [cit. 19. 10. 2013]. Dostupné z: < http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/1997/04/24/000009265_3970818103100/Rendered/PDF/multi_page.pdf>

Česká republika MMF půjčí, rozhodla vláda. [online] *Euractiv*, 2010 [cit. 12. 4. 2013]. Dostupné z: <<http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/ceska-republika-pujcku-mmf-poskytne-rozhodla-vlada-009548>>

První protesty odpůrců globalizace zažila Praha při summit MMF a Světové banky. *Česká televize* [online] Česká televize, 2010 [cit. 12. 4. 2013]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/102471-prvni-protesty-odpurcu-globalizace-zazila-praha-pri-summitu-mmf-a-svetove-banky/>>

East African Development Bank. [online] East African Development Bank, 2013, [cit. 20. 9. 2013]. <<http://www.eadb.org/>>

EBRD – Evropská banka pro obnovu a rozvoj. *Ministerstvo financí České republiky*. [online] Praha: Ministerstvo financí České republiky, 2013, [cit. 21. 9. 2013] Dostupné

z: <<http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/spoluprace-s-institucemi/2005/ebrd-evropska-banka-pro-obnovu-a-rozvoj-11648>>

EHL, Martin., STOJANOV, Robert., KOTECKÝ, Vojtěch. *Mezinárodní finanční instituce*. [online] Rozvojovka.cz, 2008 [cit. 14.4.2013]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/mezinarodni-financni-instituce_227_7.htm>

EHL, Martin., STOJANOV, Robert., KOTECKÝ, Vojtěch. *Regionální finanční instituce*. [online] Rozvojovka.cz, 2008 [cit. 13.4.2013]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/mezinarodni-financni-instituce_227_7.htm>

European Bank for Reconstruction and Development. [online] Londýn: European Bank for Reconstruction and Development, 2013, [cit. 21. 9. 2013] Dostupné z: <<http://www.ebrd.com/pages/homepage.shtml>>

Evropská investiční banka. *Europa.eu* [online] Europa.eu, 2013 2013 [cit. 21. 9. 2013] Dostupné z: <http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/eib/index_cs.htm>

Inter American Development Bank. [online] Washington D.C.: Inter American Development Bank, 2013, [cit. 19. 9. 2013]. Dostupné z: <<http://www.iadb.org/en/inter-american-development-bank,2837.html>>

International Development Association. [online] Washington D.C.: International Finance Corporation, 2013 [cit. 8. 9. 2013]. Dostupné z: <<http://www.worldbank.org/ida/>>

International Finance Corporation. [online] Washington D.C.: International Finance Corporation, 2013 [cit. 8. 9. 2013]. Dostupné z: <http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/corp_ext_content/ifc_external_corporate_site/home>

International Monetary Fund. [online] Washington: International Monetary Fund, 2012 [cit. 13.5.2013]. Dostupné z: <<http://www.imf.org/external/index.htm>>

Islamic Development Bank. [online] Džidda: Islamic Development Bank, 2013, [cit. 18. 9. 2013]. Dostupné z: <<http://www.adb.org/>>

JONÁŠ, Jiří. Československo v MMF: zkušenosti z let 1990 – 82. [online] Praha: *Czech Journal of Economics and Finance*, 1993, [cit. 18. 10. 2013]. Dostupné z: <http://journal.fsv.cuni.cz/storage/2357_199304jj.pdf>

KOHOUT, Pavel. MMF: Oběť vlastního úspěchu. *Finmag*. [online] Praha: [Finmag.cz](http://www.finmag.cz), 2008 [cit. 26. 9. 2013] Dostupné z: <<http://www.finmag.cz/cs/finmag/ekonomika/mmf-obet-vlastniho-uspechu/>>

LINDNER, Tomáš, STRNAD, Michal. Světová banka a vývoj v jejích strategiích v boji proti chudobě. *Mezinárodní vztahy*. [online] Praha: [Mezinárodnívztahy.com](http://www.mezinarodnivztahy.com), 2006 [online] Praha: [Finmag.cz](http://www.finmag.cz), 2008 [cit. 26. 9. 2013] Dostupné z: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:DZK_cLi9kxMJ:www.mezinarodnivztahy.com/article/view/216+&cd=1&hl=en&ct=clnk&gl=cz>

Logging and World Bank. *The WhirledBank Group*. [online] [Whirledbank.org](http://www.whirledbank.org), 2003 [cit. 12.4.2013]. Dostupné z: <<http://www.whirledbank.org/environment/logging.html>>

MACH, Petr. Víte, kolik peněz jsme už nasypali do Mezinárodního měnového fondu? [online] [Idnes.cz](http://idnes.cz), 2010 [cit. 12. 10. 2013]. Dostupné z: <<http://mach.blog.ihned.cz/c1-49009520-vite-kolik-penez-jsme-uz-nasypali-do-mezinarodniho-menoveho-fondu>>

ŠEVČÍK, Miroslav. *Mezinárodní měnový fond a Světová banka v Praze*. [online] Praha: Liberální institut, 26. 7. 2000 [cit. 9. 10. 2013] Dostupné z: <<http://www.libinst.cz/clanky-a-komentare/1009-mezinarodni-menovy-fond-a-svetova-banka-v-praze/>>

Mezinárodní měnový fond. *Ministerstvo financí České republiky*. [online] Praha: Ministerstvo financí České republiky, 2012 [cit. 11. 4. 2013] Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/mfo_imf.html>

NĚMEC, Jan. Měnový fond: Zrušit nebo reformovat! *Ihned.cz*. [online], Praha: [Ihned.cz](http://idnes.cz), 2011 [cit. 21. 9. 2013] Dostupné z: <<http://m.ihned.cz/ekonom/c1-52293070-menovy-fond-zrusit-nebo-reformovat>>

Phaseout of Ozone Depleting Substances Project – GEF. *The World Bank* [online] Washington: The World Bank, 1998 [cit. 20. 10. 2013]. Dostupné z: <http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2000/03/03/000178830_98111703551378/Rendered/PDF/multi_page.pdf>

POPIK, Barry. *Imposing misery and famine international Monetary fund or MMF nickname* [online] Barrypopik, 2012 [cit. 10. 4. 2013] Dostupné z: <http://www.barrypopik.com/index.php/new_york_city/entry/imposing_misery_and_famine_international_monetary_fund_or_imf_nickname/>

Power and Environmental Improvement Project. *The World Bank* [online] Washington: The World Bank, 2000 [cit. 18. 10. 2013]. Dostupné z: <http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2000/04/08/000094946_00032505302186/Rendered/PDF/multi_page.pdf>

RAMBOUSEK, Oldřich. Podstata finančních intervencí MMF. *KSČM Trutnov*. [online], Trutnov: KSČM-Trutnov.cz, 2011 [cit. 17. 9. 2013] Dostupné z: <<http://www.ksem-trutnov.cz/phprs/view.php?cislocianku=2011040023>>

Řecký tisk: MMF se přiznal ke zločinu. *Euroskop.cz* [online], Praha: Euroskop.cz, 2013 [cit. 10. 10. 2013] Dostupné z: <<https://www.euroskop.cz/8959/22514/clanek/recky-tisk-mmf-se-priznal-ke-zlocinu>>

SCHWARZ, Jiří. Mezinárodní měnový fond provozuje morální hazard. *Liberální institut*. [online], Praha: Libinst.cz, 2000 [cit. 20. 9. 2013] Dostupné z: <<http://libinst.cz/clanky-a-komentare/985-mezinarodni-menovy-fond-provozuje-moralni-hazard/>>

Světová banka už pomohla tisícovkám Bolivijců z chudoby a bude pokračovat. *Česká televize* [online] Česká televize, 2012 [cit. 10. 10. 2013]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz:8008/ct24/ekonomika/192462-svetova-banka-uz-pomohla-tisicovkam-bolivijcu-z-chudoby-a-bude-pokracovat/>>

The Czech PCF Umbrella Project - Energy Efficiency. *The World Bank* [online] Washington: The World Bank, 2011 [cit. 18. 10. 2013]. Dostupné z: <http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/ECA/2011/07/23/E87309BD9E722D8D852578D60075EA8B/1_0/Rendered/PDF/P0735420ISR0CN00723201101311456477526.pdf>

The World Bank. [online] Washington D.C.: The World Bank, 2013 [cit. 16. 10. 2013]. Dostupné z: <<http://www.worldbank.org/>>

What are the main concerns and criticism about the World Bank and IMF? Brettonwoodsproject. [online], Londýn: Brettonwoodsproject.org, 2005 [cit. 21. 9. 2013] Dostupné z: <<http://www.brettonwoodsproject.org/item.shtml?x=320869>>

World trade organization. [online] Ženeva: World trade organisation, 2012 [cit. 16.4.2013]. Dostupné z: <<http://wto.org/>>

Zahraniční obchod české republiky s rozvojovými státy a ostatními státy. *Český statistický úřad*. [online] Praha: Český statistický úřad, 7. prosince 2004 [cit. 5. 4. 2013] Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/1515-04>>

Zahraniční obchod České republiky v letech 2001 – 2005. *Czechtrade*. [online] Praha: Czechtrade, 2006 [cit. 22. 10. 2013] Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/d/documents/01/4-nase-sluzby/4-9-informace-materialy-ke-stazeni/4-9-5-analyzy-zahranicniho-obchodu/zahranicni_obchod_2000_2005.pdf>

Zahraniční obchod České republiky v roce 2011. *Czechtrade*. [online] Praha: Czechtrade, 2012 [cit. 22. 10. 2013] Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/d/documents/01/7-infoservis/analyzy-zo-cr/2012/zahr_obchod_za_rok_2011.pdf>

ZAPLETAL, Pavel. *Brettonwoodské instituce – historie, současnost a perspektivy*. Bakalářská práce. [online], Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2007 [cit. 21. 9. 2013] Dostupné z: <is.muni.cz/th/135924/pedf_b/Bc._prace.doc>

Zprávy 2000. *Informační centrum OSN v Praze*. [online] Praha: Informační centrum OSN v Praze, 7. 2000 [cit. 10. 11. 2013] Dostupné z: <<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=704>>

Seznam příloh

Příloha A: Dotazník analýzy názorů na význam a úlohu Světové banky a MMF v současnosti

Příloha A: Dotazník analýzy názorů na význam a úlohu Světové banky a MMF v současnosti

Dobrý den,

jmenuji se Vít Švehla a studuji na Západočeské univerzitě v Plzni, Fakultě ekonomické. V současné době zpracovávám diplomovou práci na téma Mezinárodní měnové a finanční instituce a rozvojový svět. Součástí mé diplomové práce je také dotazníkové šetření zaměřené na zjištění názoru na význam a úlohu Světové banky a Mezinárodního měnového fondu (MMF) v současnosti.

Rád bych Vás požádal o vyplnění níže uvedeného dotazníku. Jeho vyplnění zabere přibližně 5 minut a výsledky poslouží k analýze názorů na výše uvedené instituce.

Děkuji za Váš čas a ochotu.

Základní údaje.

Pohlaví:

- a) muž
- b) žena

Věk:

- a) 0 – 20 let
- b) 21 – 30 let
- c) 31 – 40 let
- d) 41 – 50 let
- e) 51 let a více

Nejvyšší dosažené vzdělání:

- a) základní
 - b) středoškolské
 - c) vysokoškolské
-

- 1. Poskytuje Světová banka a MMF dle Vašeho názoru dostatek informací o své činnosti?**
 - a) ano
 - b) spíše ano
 - c) ne
 - d) spíše ne
 - e) nevím

- 2. Je pomoc Světové banky a MMF dostatečná?**
 - a) ano
 - b) spíše ano
 - c) ne
 - d) spíše ne
 - e) nevím

- 3. Myslíte si, že se Světová banka a MMF potýkají s nějakými problémy?**
 - a) ano
 - b) ne
 - c) nevím

- 4. Pokud ano, v čem spatřujete největší problémy Světové banky a MMF? (možnost více odpovědí)**
 - a) provozování morálního hazardu (jakási jistota toho, že když vlády zemí hospodaří špatně, stále vědí, že mají možnost si v nejhorším případě od těchto institucí půjčit peníze)
 - b) podmínky poskytování úvěrů (např. požadování snížení vládních výdajů po zemích, úroky půjček)
 - c) nedostatek transparentnosti (neprůhlednost jejich činnosti)
 - d) neefektivnost jejich činnosti
 - e) špatná organizační struktura
 - f) nedostatek odborníků
 - g) vlastní odpověď:

- 5. V jakých oblastech činnosti Světové banky a MMF by mělo dojít k reformám? (možnost více odpovědí)**
 - a) zastoupení rozvojových zemí v předních orgánech těchto institucí
 - b) podmínky poskytování úvěrů
 - c) počet odborníků
 - d) transparentnost činnosti
 - e) efektivnost činnosti
 - f) nevím
 - g) vlastní odpověď:

- 6. Mnohé kritiky Světové banky a MMF požadují zrušení těchto organizací. Měly by se tyto instituce zrušit?**
- a) ano
 - b) spíše ano
 - c) ne
 - d) spíše ne
 - e) nevím
- 7. Pokud ano, kterou organizaci byste zrušili?**
- a) Mezinárodní měnový fond
 - b) Světovou banku
 - c) obě
- 8. Souhlasíte s tvrzením: „Světová banka a MMF jsou jen organizace bohatých, chudým lidem stejně nepomáhají“?**
- a) ano
 - b) spíše ano
 - c) ne
 - d) spíše ne
 - e) nevím
- 9. Pomáhá Světová banka a MMF svou činností zlepšovat stav životního prostředí?**
- a) ano
 - b) spíše ano
 - c) ne
 - d) spíše ne
 - e) nevím
- 10. Daří se Světové bance a MMF snižovat světovou chudobu a zvyšovat všeobecný blahobyt?**
- a) ano
 - b) spíše ano
 - c) ne
 - d) spíše ne
 - e) nevím
- 11. Měla by Světová banka a MMF fungovat spíše na charitativním principu (neúročit své půjčky či poskytovat více grantů)?**
- a) ano
 - b) spíše ano
 - c) ne

- d) spíše ne
- e) nevím

Abstrakt

ŠVEHLA, Vít. *Mezinárodní měnové a finanční instituce a rozvojový svět*. Diplomová práce. Plzeň: Fakulta ekonomická ZČU v Plzni, 93 s., 2014

Klíčová slova: Světová banka, Mezinárodní měnový fond, rozvojové země, mezinárodní měnové a finanční instituce

Předkládaná práce se zabývá Mezinárodními měnovými a finančními institucemi a rozvojovým světem jako institucemi ovlivňujícími ekonomiku zemí téměř po celém světě, v neposlední řadě právě rozvojových zemí. Cílem práce je analyzovat vývoj finančních toků mezi Světovou bankou a Českou republikou a Mezinárodním měnovým fondem a Českou republikou, včetně jejich dopadů na ekonomiku České republiky, a rovněž zjistit názor na význam a úlohu výše zmíněných institucí v současnosti.

Teoretická část je věnována charakterizování významných mezinárodních měnových a finančních institucí, rozvojových zemí, popisu jejich historie, fungování a cílů. V této části jsou rovněž uvedeny aktuálně prezentované názory na fungování Světové banky a Mezinárodního měnového fondu včetně jejich vzájemné komparace. Tato část práce se opírá o odborné české i zahraniční publikace a relevantní internetové zdroje.

V praktické části této práce je provedena analýza finančních toků mezi Světovou bankou a Českou republikou a Mezinárodním měnovým fondem a Českou republikou a jsou zde rovněž uvedeny dopady těchto toků na Českou republiku. V analytické části práce je zkoumán názor na význam a úlohu těchto institucí v současnosti. Tato část práce se opírá o oficiální dokumenty výše zmíněných institucí, odborné publikace, relevantní internetové zdroje a zejména o metodu dotazníkového šetření.

Abstract

ŠVEHLA, Vít. *International monetary and financial organisations and developing world*. Diploma thesis. Plzeň: Faculty of Economics, University of West Bohemia in Pilsen, 93 s., 2014

Key words: The World Bank, International Monetary Fund, developing countries, international monetary and financial institutions

This thesis deals with international monetary and financial institutions and the developing world as institutions affecting the economy in countries all over the world, not least in developing countries. The aim of this thesis is to analyze the evolution of the financial flows between The World Bank and the Czech Republic and the International Monetary Fund and the Czech Republic, and also to obtain an opinion on the importance and role of the above mentioned institutions at present.

The theoretical part is devoted to the characterization of important international monetary and financial institutions and developing countries, describing their history, functioning and objectives. This section also contains the current opinions presented on the functioning of The World Bank and the International Monetary Fund, including their mutual comparison. This part relies on professional Czech and foreign publications and relevant Internet resources.

In the practical part of this thesis is an analysis of financial flows between The World Bank and the Czech Republic and the International Monetary Fund and the Czech Republic, and it also includes the impact of these flows to the Czech Republic. The analytical part of this work is the view of the importance and role of these institutions at present. This part is based on official documents of the above mentioned institutions, professional publications, relevant Internet resources and in particular on the method of questionnaire survey.